ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
**EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI**
**EĞİTİM PSİKOLOJİSİ PROGRAMI**

# ERGENLİKTE ROMANTİK İLİŞKİLER: İNTERNETİN ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hanife Büyükpapuşcu**

**Danışman: Yrd. Doç. Dr. Melike Türkan Bağlı**

**Ankara**
**Aralık, 2011**

## JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

| | |
|---|---|
| Başkan | Yrd. Doç. Dr. Melike Türkan BAĞLI (Danışman) |
| Üye | Prof. Dr. Figen ÇOK |
| Üye | Yrd. Doç. Dr. Deniz GÜLLEROĞLU |

Onay
Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

…. / …. / 2011

Prof. Dr. Nejla KURUL
Enstitü Müdürü

# ÖNSÖZ

Bu çalışmada, ergenlerin romantik ilişkilerinde internetin rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. “Gençler internette neler yapıyor acaba?”, “Neden internette bu kadar çok vakit geçiriyorlar?”, “Sanal ortamda romantik ilişkiler nasıl yaşanıyor?” vb. sorulardan hareketle böyle bir çalışma yapma ihtiyacı ve isteği ortaya çıkmış; konunun popülerliği ve bu tarz çalışmaların az olması nedeniyle alana önemli katkı sağlayacağı düşüncesi de bu isteği artırmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında ve tamamlanmasında emeği ve katkısından dolayı teşekkür borçlu olduğum pek çok kişi var. Bu kişilerin başında, çalışmam boyunca her ihtiyaç duyduğumda yanımda olarak beni cesaretlendiren, bana ve çalışmama olumlu ve yapıcı katkılar sağlayan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Melike Türkan Bağlı gelmektedir. Sayın hocama emeği, hoşgörüsü, sabrı ve işbirliği için çok teşekkür ederim.

Fahri danışmanım saydığım, beraber yola çıktığımız ancak bazı prosedürlerin bizi yol ayrımına getirdiği, buna rağmen bu ayrılık hiç yaşanmamış gibi hissettiğini çalışmamın başından sonuna dek paha biçilmez bir destek sağlayarak bana da hissettiren; hem akademik alanda hem de hayatın diğer alanlarında sahip olduğu rollerle kendisini örnek aldığım, sayın hocam, büyük insan Prof. Dr. Figen Çok’a ne kadar teşekkür etsem azdır. İyi ki varsınız hocam! Umarım ışığınızın aydınlattığı yolda daha nice yollar kat etme şansı yakalayabilirim.

Yüksek lisans eğitimime henüz başlamadan tanıdığım, sayesinde bu yola girdiğim, akademik duruşu ve insani yönüyle kendisinden çok şeyler öğrendiğim değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Ömer Kutlu’ya, her soruma, sorunuma inanılmaz bir samimiyet ve sağduyuyla yaklaştığı ve yardımcı olmaya çalıştığı için teşekkürü bir borç sayıyorum.

Tezimin her aşamasında çekinmeden kendisine danışabileceğim güvenini bana verdiği ve çalışmama çok anlamlı katkılar sağladığı için sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Deniz Gülleroğlu’na da çok teşekkürler.

Anket geliştirme sürecinde gösterdiği isteklilik ve çalışkanlıkla elinden geleni esirgemeyen, anketimin internet ortamında uygulanmasını kendisine

borçlu olduğum Araştırma Görevlisi Halil İbrahim Akyüz'e teşekkürü unutmamalıyım. Özellikle analiz aşamasında güler yüzlü ve içten tavırlarıyla çalışmama destek olan ve her ihtiyaç duyduğumda yardımcı olmaya hazır olduğunu bana hissettiren Araştırma Görevlisi sevgili Hatice Kumandaş'a da çok teşekkürler…

Sevgili arkadaşım Ayşenur Ataman'a, beni Gençlik Servisleri Merkezi'ne yönlendirerek çok sayıda katılımcıya ulaşmama önayak olduğu için çok teşekkür ederim. Veri toplama aşamasında bana yardımcı olan, başta Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi'nin öğretim elemanları olmak üzere tüm öğretim elemanlarını ve anketi cevaplamaya gönüllü olan tüm gençleri de katkılarından dolayı unutmamalıyım.

Ve elbette sevgili eşim Olcay Büyükpapuşcu… Sen olmasan eminim ki çok fazla zorlanırdım. Sana yalnızca desteğin için değil ayrıca beraber geçireceğimiz zamanlardan çalmış olmama rağmen göstermiş olduğun anlayış ve sabırdan, kalan az vaktimizi daha nitelikli geçirebilmemiz için verdiğin uğraştan dolayı da teşekkür borçluyum.

Bu tezi, çalışma sürecimin son zamanlarında beni en yakından takip eden ve hisseden, zaman zaman onu üzüntülerim, yorgunluğum, kaygılarım nedeniyle rahatsız ettiğim ama beraber olacağımız sürede bunları telafi etmeye çalışacağım, çok kısa bir süre sonra kucağıma alacağım minik oğluma ithaf etmek istiyorum.

Hanife Büyükpapuşcu

# ÖZET


ERGENLİKTE ROMANTİK İLİŞKİLER: İNTERNETİN ROLÜ

Büyükpapuşcu, Hanife
Yüksek Lisans, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Melike Türkan Bağlı
Aralık, 2011, 114 sayfa

Bu araştırmanın genel amacı, ergenlerin internet ortamında yaşadıkları romantik ilişkileri, kişisel özellikler, internet kullanım biçimleri ve ilişkiye ilişkin özellikler (ilişkiye başlama biçimleri ve nedenleri, ilişkideki paylaşımları, görüşme yöntem, sıklık ve süreleri, ilişkileri hakkındaki görüşleri, biten ilişkilerin süresi ve bitme sebepleri, iletişim için başvurulan yöntemler vb.) bakımından incelemektir.

Araştırma, ilişkisel tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır. Araştırma grubunu Ankara ilindeki üniversitelerde öğrenim gören 17-25 yaş grubundaki 362 ergen oluşturmaktadır. Araştırma grubuna, araştırmacının kendisi tarafından geliştirilen “Sanal Romantik İlişki Anketi” (SRİA) bilgisayar ortamında, elektronik posta yoluyla uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programında çözümlenmiştir. Sanal romantik ilişki yaşayan ve yaşamayan gruplar arası farkların analizinde Kay Kare Testi uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda ergenlerin yaklaşık üçte birinin internet ortamında sanal romantik ilişki yaşadığı ve sanal romantik ilişkilerin bir şekilde ilişkinin başlangıcında veya ilişki sürecinde internet dışına taşındığı bulgusuna ulaşılmıştır. İlişkisi olan ve olmayan ergenler arasında internet kullanım biçimi ve kişisel özellikler bakımından anlamlı farklar bulunmamıştır. Sonuç olarak, ergenlerin sanal romantik ilişkileri gerçek yaşamdan bağımsız

ve çok farklı nitelikte yaşanmamaktadır. İnternet, ergenlerin romantik ilişkilerine farklı bir boyut kazandırmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Ergen, internet, romantik ilişki, sanal ilişki, sanal romantik ilişki

## ABSTRACT

ROMANTIC RELATIONSHIPS IN ADOLESCENCE: THE ROLE OF THE INTERNET

Büyükpapuşcu, Hanife
Master of Science, Psychological Services in Education
Thesis Advisor: Asist. Prof. Dr. Melike Türkan Bağlı
December, 2011, 114 pages

The aim of this study is to investigate the online romantic relationships of adolescents with regards to their personal characteristics, internet usage styles and the nature of these relationships (reasons and ways of initiaiting the relationship, sharings in the relationship, communication frequencies and durations, their opinions about the relationships, relationship durations and reasons of seperation, mediums used for communication etc.).

This study is a descriptive study based on the relational screening model. The participants of the study consist of 362 students aged between 17-25 from diffrent universities in Ankara. In the study a survey called “Online Romantic Relationship Survey” which was specifically developed by the researcher was applied to the sample group through the internet. The link of the survey was sent to the participants’ electronic mail addresses. Data obtained was analyzed in SPSS program. Chi-Square Test was used in the analysis of differences between the groups based on having an online romantic relationship and not.

The results indicated that one third of the adolescents have a romantic relationship on the net and these relationships somehow were carried out of the internet (real life) in the initiation or process of the relationship. No meaningful difference was found between the adolescents having an online romantic relationship and not in relation to their internet usage styles and

personal characteristics. As a conclusion, adolescents' cyber romantic relationships are not much different from the real life romantic relationships. It can be said that their romantic relationships have gained a new dimension by means of internet.

**Key Words:** Adolescent, internet, romantic relationship, cyber relationship, cyber dating

# İÇİNDEKİLER


| | Sayfa |
|---|---|
| JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI | i |
| ÖNSÖZ | ii |
| ÖZET | iv |
| TABLOLAR LİSTESİ | ix |
| BÖLÜM | |
| I. GİRİŞ | 1 |
| Problem | 1 |
| Ergenlik | 1 |
| Ergenlikte Arkadaşlık İlişkileri | 4 |
| Ergenlikte Romantik İlişkiler | 7 |
| Romantik İlişkilerin Kaynakları | 10 |
| Ergenlikte Romantik İlişki Araştırmalarının Seyri | 11 |
| Romantik İlişkinin Ergen Üzerindeki Etkisi | 13 |
| Ergenler ve İnternet | 15 |
| Ergenlerin Sanal İlişkileri | 20 |
| Ergenlerin Sanal Romantik İlişkileri | 23 |
| Amaç | 27 |
| Önem | 29 |
| Sayıltılar | 30 |
| Sınırlılıklar | 30 |
| Tanımlar ve Kısaltmalar | 31 |
| II. ERGENLERİN SANAL İLİŞKİLERİYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR | 33 |
| III. YÖNTEM | 37 |
| Araştırmanın Modeli | 37 |
| Araştırma Grubu | 37 |
| Veri Toplama Araç ve Teknikleri | 40 |
| Verilerin Toplanması | 42 |
| Verilerin Analizi | 44 |
| IV. BULGULAR VE YORUMLAR | 45 |
| V.TARTIŞMA | 80 |
| Sonuç ve Öneriler | 88 |
| KAYNAKÇA | 93 |
| EKLER | 105 |

# TABLOLAR LİSTESİ


**Sayfa**

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları 38
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaşa Göre Dağılımları 39
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Üniversitelere Göre Dağılımları 39
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları 40
Tablo 5. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumları İçin Frekans Dağılımı ve Bar Grafikleri 45
Tablo 6. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Tanışma Yollarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 46
Tablo 7. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Ayrılma Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 48
Tablo 8. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Görüşme Sıklık ve Sürelerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 49
Tablo 9. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Paylaşımlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 50
Tablo 10. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Sohbet Konularına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 52
Tablo 11. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Sesli ve Görsel Destekli İletişim Kurma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 53
Tablo 12. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Telefonla veya Yüz Yüze Görüşme Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 54

Tablo 13. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Sosyal Paylaşım Siteleri ve Sohbet Siteleri Yoluyla Görüşme Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 54
Tablo 14. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle İlişkilerini Sürdürme Sürelerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 55
Tablo 15. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İnternet Ortamını Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 56
Tablo 16. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişkileri ve İlişki Yaşadıkları Kişiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 57
Tablo 17. Ergenlerin İnternet Ortamında Devam Eden Romantik İlişkileri Sırasında Başka Bir Romantik İlişki Yaşama Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 58
Tablo 18. Ergenlerin Mevcut İlişkilerini Sürdürmek ve Yeni İlişkiler Geliştirmek Amacıyla İnterneti Kullanma Durumları İçin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 59
Tablo 19. Ergenlerin İnternet Ortamında Kurdukları ve/veya Geliştirdikleri İlişkilerini Tanımlama Biçimlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 60
Tablo 20. Ergenlerin İnternet Ortamında Yaşadığı Romantik İlişkiyi Yakın Çevresiyle Paylaşma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 61
Tablo 21. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşadığı Partnerinden Kendisiyle İlgili Sakladığı ya da Gerçeğinden Farklı Yansıttığı Durumlara İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları 62
Tablo 22. İnternet Ortamında Yaşadığı Romantik İlişkide Partneriyle Telefonla ya da Yüz Yüze Görüşen ve Görüşmeyen Ergenlerin Sohbet Konuları 63

Tablo 23. İnternet Ortamında Yaşadığı Romantik İlişkide Sesli ve Görsel Destekli İletişimden Yararlanan ve Yararlanmayan Ergenlerin Sohbet Konuları 64
Tablo 24. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Cinsiyetin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 66
Tablo 25. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Yaşın İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 67
Tablo 26. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Annenin Eğitim Düzeyinin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 68
Tablo 27. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Babanın Eğitim Düzeyinin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 69
Tablo 28. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Anne-Baba Sosyo-Ekonomik Düzeyinin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 70
Tablo 29. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Yaşadığı (Kaldığı) Yerin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 72
Tablo 30. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Sahip Olunan Olanakların (Bilgisayar ve Oda) İlişkisi - Kay Kare Testi Sonuçları 73
Tablo 31. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle İnternet Kullanım Sıklığının İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 75
Tablo 32. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle İnternet Kullanım Amacının İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 76
Tablo 33. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Her Bağlandığında İnternette Geçirdiği Sürenin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları 77
Tablo 34. Ergenin İnternet Ortamında Birisiyle Tanışması İle Romantik İlişki Yaşaması Arasındaki İlişki – Kay Kare Testi Sonuçları 79

# BÖLÜM I

# GİRİŞ

## Problem

### Ergenlik

Ergenlik, bir dizi değişim sürecidir. G. Stanley Hall (1904)'a göre ergenlik, "fırtına ve stres" dönemidir. Sieg'e (1971) göre ise, bireyin yetişkine özgü ayrıcalıkların kendisine verilmediğini hissettiği zaman başlayan ve yetişkinin tüm gücü ve konumu bireye verildiğinde sona eren bir dönemdir. Schulz (1972), ergenliği, bireye çeşitli yetişkinlik rollerini, sorumluluklarının sonuçlarına katlanmak zorunda kalmadan denemesine izin verilen dönem olarak tanımlamıştır (Akt., Gander ve Gardiner, 2007). Bir diğer tanımda ergenlik, "çocukluğun olgunlaşmamışlığından yetişkinin olgunluğuna geçişin ve gelecek için hazırlanmanın gerçekleştiği, biyolojik, psikolojik, toplumsal ve ekonomik bir geçişler dönemi" olarak açıklanır (Steinberg, 2007).

Biyolojik, duygusal, bilişsel ve toplumsal gelişimin dikkate alındığı bakış açılarıyla yapılan farklı tanımlamaların yanı sıra, ergenliğe kronolojik bir tanımlama da getirilmeye çalışılmıştır. Birleşmiş Milletler'in tanımlamasında, ergenlik 15-24 yaşları arasında değerlendirilmiştir. Ergenliğin yaş sınıflandırmasında, ırk, iklim ve beslenme şartları gibi değişik etkenlerin etkili olduğu unutulmamalı ve mutlak bir sınıflama yapmaktan kaçınılmalıdır (Koç, 2004).

Ergenlikte bireylerin geçirdiği temel değişimler, *biyolojik, bilişsel* ve *sosyal* alanda yaşanırken, bu değişimler bireysel farklılıklarla beraber, tüm ergenlerde görülür.

Biyolojik değişimlerin temel öğeleri, "erinlik" diye adlandırılan, ergenin fiziksel görünüşündeki değişimler ve üreme yeteneğinin kazanılmasını içerir.

Erinliğin beş temel fiziksel göstergesi vardır (Marshall, 1978; akt., Steinberg, 2007):

- Boy ve kiloda hızlı artış olması.
- Birincil cinsiyet özelliklerinin kazanılması (Üremeyle doğrudan ilişkili olan birincil cinsiyet özellikleri, erkeklerde testislerin, kadınlarda yumurtalıkların gelişimini içine alır).
- İkincil cinsiyet özelliklerinin kazanılması (Üremeye doğrudan katkısı olmayan ancak cinsiyete özgü bedensel özelliklerin taşınması açısından cinsel gelişimle ilgili olan özelliklerdir. Genital organlardaki değişimler, pubik, yüz ve beden kıllarının büyümesi, göğüslerin gelişimi ile ergen, kadın ve erkeğe özgü bedensel görünüme erişir).
- Beden bileşimindeki değişimler (Özellikle yağ ve kas oranlarının ve miktarının değişimini içerir).
- Dolaşım ve solunum sistemindeki değişimler.

Temel değişim alanlarından ikincisi olan bilişsel değişimler ise ergenin, çocukluktan farklı olarak daha gelişmiş, daha yeterli ve genellikle daha etkili düşünebilme yeteneğini ifade eder. Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı'na göre ergen, soyut işlemler dönemindedir. Ergenler, bu dönemde alternatif olasılıklar hakkında sistematik düşünebilir, gerçek ile olası olanı karşılaştırabilirler. Ergenin düşünceleri artık yalnızca somut nesne ve olaylara bağlı değildir. Ergen, soyut kavramları daha iyi düşünebilir hale gelir. Ayrıca düşünme sürecinin kendisi hakkında daha çok düşünmeye başlayan ergen, düşüncelerini tek bir konuyla sınırlamak yerine çok yönlü düşünme yeteneği ve düşüncede görelilik kazanır. Ergenin bilişsel yapısındaki değişimler onun psikolojik gelişimine ve toplumsal ilişkilerine kadar uzanan etkilere sahiptir.

Temel değişimlerin sonuncusu olan sosyal gelişim alanı, ergenin kapasitelerini ve yeteneklerini yeniden dikkate almasını gerekli kılar. Toplumsal statüdeki yeni değişimler benlik imgesini ve başkalarıyla ilişkileri büyük ölçüde değiştirerek gencin yeni rollere girmesine, evlilik, iş gibi yeni uğraşlarla meşgul olmasına izin verir. Toplumun bireyi ele alışı değiştikçe,

evdeki, okuldaki ve akran grubundaki ilişkiler de değişir. Toplumsal olarak yeniden tanımlanma sürecinde ergen, kişilerarası, siyasal, ekonomik ve yasal statülerde değişimlerle karşılaşır. Yeni statüleri ergene yeni ayrıcalıklar kazandırırken -oy kullanma, ehliyet alma, aile içinde daha çok söz sahibi olma vb.- sorumlulukları da –iş bulma, vergi ödeme, askerlik görevi vb.- artmaktadır. Ergenlikte yaşanan toplumsal değişimlerin varlığı evrensel olsa da niteliği ve çeşitliliği kültürel ve tarihsel bağlamlar içinde değişim gösterir.

Bireyin psikososyal gelişimine bakıldığında, ergenlik döneminde beş önemli konudan söz edilir: *Kimlik, özerklik, cinsellik, başarı* ve *yakınlık* (Steinberg, 2007).

Ergen, birey olarak "kim" olduğunu anlama ve keşfetme merakıyla bu dönemde farklı *kimlik*leri denemeye çalışır. Fiziksel görünümdeki çarpıcı değişimlerle beraber ergenin benlik kavramı etkilenir. Bunun dışında diğer kişilerin nasıl düşündüğü ve toplumsal cinsiyet rolleri ergenin kimlik denemelerinde rol oynayan faktörlerdir.

Ergenin, çocukluktan uzaklaştığını hissettiği, kendini bir yetişkin olarak düşünmeye başladığı zaman *özerklik*, ergen için daha önemli hale gelmiş demektir. Kendi hakkında kararlar alabilme isteği, aileden duygusal ve fiziksel olarak bağımsızlaşma, kendine özgü değerler sistemi geliştirme, ergenin yeni geliştirdiği ilgilerdir.

Cinsel etkinlikler ergenlik döneminde ilgi çeken ve önem kazanan bir diğer konudur. Erinlikteki fiziksel ve hormonal değişimlerle beraber bilişsel kapasitenin gelişimi sonucunda ergen *cinsellik*le daha ilgili hale gelir. Bu dönemdeki cinsel davranış ve çıkma davranışına verilen toplumsal anlam, cinselliği ergen için bir psikososyal kaygı unsuruna dönüştürebilmektedir.

Birey, ergenlik döneminde, gelecekle ilgilenmeye, plan yapmaya, kararlar almaya, eğitsel ve mesleki davranışlarını değerlendirmeye ağırlık verir. Kendi yetki ve kapasitesine ilişkin değerlendirmeler yapar. *Başarı* için bu değerlendirmeler ve beklentiler, öğretmen ve ana babanın yönlendirmeleri önem taşır.

*Yakınlık* gereksinimi sonucu, bu dönemde sosyal ilişkileri değişmeye başlayan ergen için aile ilişkileri önemini korumakla beraber arkadaşlıkların önemi artar. Akran grubunun ve yakın dostluk ilişkilerinin yanı sıra romantik

ilişkiler daha çok önem kazanır ve ergenin güvene ve sevgiye dayalı ilişki oluşturma kapasitesi gelişir (Collins, 2003).

## Ergenlikte Arkadaşlık İlişkileri

Ergenlerin akranlarıyla ilgili görüş ve ilişkilerinin temelini "yakınlık" kavramı oluşturmaktadır. Yakınlık, iki kişi arasındaki duygusal bağı ifade etmektedir. Bu konuda Sullivan'ın (1953) ve Erikson'ın (1968) kuramları önem taşımaktadır.

Sullivan (1953), kişiler arası farklı gereksinimlerin yakınlaşmaya neden olduğunu söyler. Sullivan'a göre bu durum bebeklikten başlayarak ergenlik yılları boyunca devam eder. Bu gereksinimler; fiziksel temas gereksinimi (bebeklik), yetişkin desteği gereksinimi (erken çocukluk), arkadaş ve arkadaş kabulü gereksinimi (orta çocukluk), yakınlık gereksinimi (ön ergenlik), cinsel temas ve karşı cinsiyetten arkadaş olma gereksinimi (ergenliğin ilk yılları) ve toplumun bir parçası olma gereksinimidir (ergenliğin son yılları). Sullivan (1953), yakınlaşmayı ön ergenlik yıllarının gelişimsel bir parçası olarak görür ve yakınlığın, ergenin kimlik gelişiminin temeli olduğunu ve ergenin farklı şekilde yakın ilişkiler kurduğunu iddia eder.

Erikson'a (1984) göre ise ergenlik dönemi, kişinin eş ve aile standartlarını oluşturduğu, ekonomik ve duygusal bağımsızlığa ulaşmaya çalıştığı bir dönemdir. Ergenliğin ardından kişi belirlediği bu standartları uygulamaya koyarak iş ve eş bulma uğraşıları içerisine girer. Böylece birey, toplumsal sistemin bir parçası olduğunu gösterir. Erikson, kimliğin, yakınlaşmadan önce geliştiğini ve ergenlikte kişilerarası ilişkilerin kimlik gelişiminin önemli bir parçası olduğunu; yakınlığın, ergenin farklı ilişkileri deneyerek, gelecekteki yetişkinlik rollerinde başarılı olmasında etkili olduğunu vurgulamıştır (Akt., Steinberg, 2007).

Akran grupları (aynı yaş grubundaki bireylerden oluşan gruplar) ergenlikten daha önce ortaya çıkmasına karşın, ergenlik yılları boyunca anlamı ve yapısı değişir. Bu dönemde dört özel gelişme görülür (Brown, 1990):

1. Ergenlerin akranlarıyla birlikte geçirdikleri sürede ve yetişkinlere karşı akranlarının eşliğinde geçirdikleri sürede çocukluk dönemine göre keskin bir artış vardır.

2. Akran gruplarının beraber yaptıkları etkinliklerde çocukluk dönemine göre yetişkin denetimi daha azdır. Ergenler arkadaşlarıyla etkinliklerinde daha bağımsız hareket edebilirler.

3. Artan bir biçimde, karşı cinsiyetten arkadaşlara yönelme söz konusudur.

4. Çocukluk döneminde daha küçük olan arkadaş grupları ergenlikte giderek kalabalıklaşmaya başlar.

Ergenin arkadaş ilişkileri üç kategoriye ayrılmaktadır. Birincisi geniş kalabalıklar, ikincisi daha küçük yakın klikler, üçüncüsü bireysel dostluklardır. Ergenlik döneminde tek cinsiyetli arkadaş grupları giderek karşı cinsten grupların etkilerine girerler ve geniş bir ergen kalabalığı oluşur. Ancak daha sonraki aşamada heteroseksüel arkadaş grupları oluşmaya başlar. Böylelikle gevşek örüntülü ergen çiftler grubu oluşur. Bu gruplarda aynı cinslerden oluşan dostluklar da kurulabilir ve çok daha yakın, daha yoğun, açık ilişkiler yaşanabilir. Bu tür dostluklar ergene, kendinin ve başkalarının duygularını öğrenmesinde katkıda bulunur. (Conger ve Galambos 1997; akt., Demir, Baran ve Ulusoy, 2005).

Ergenlikte arkadaşlık ilişkilerinin gelişimiyle ilgili Dunphy'nin (1972) önerdiği beş aşamalı bir süreç vardır. Ona göre arkadaşlık ilişkileri yaşla birlikte değişkenlik göstermekte, bu ilişkide gelişimsel bir süreç olduğu gözlenmektedir:

1. Aşama: 4-6 kişilik aynı cinsten oluşan ergenler gruplar meydana getirmektedirler. Genellikle hayranlık duyulan özellik ya da becerilere sahip olan ergenler gruba liderlik etmektedir.

2. Aşama: Kız ve erkek grupları bir büyük grup şeklinde birleşmeye başlar.

3. Aşama: Daha büyük ve heteroseksüel bir grup oluşmaya başlayarak grup liderlerinin flörtü söz konusu olur.

4. Aşama: Grup iyice sağlamlaşır ve üyeleri netleşir, ancak grup içerisinde klikler oluşmaya başlar ve bu kliklerin etkileşime girdiği görülür.

5. Aşama: Gruplar dağılır ve çift ilişkileri başlar.

Dunphy (1972), bu gelişimsel modelinde yaşı dikkate almış ve arkadaşlığın gelişimini giderek kalabalıklaşma durumuyla açıklamıştır (Akt., Diyarbekirli, 2007). Özellikle edinilen arkadaş sayısı gelişimsel olarak önem taşımaktadır. Çünkü yaşla birlikte edinilen arkadaşın niteliği ve sayısı da değişiklik göstermektedir.

Arkadaş ilişkilerinin gelişiminde yaş kadar cinsiyet de önemli bir rol oynamaktadır. Çevik'in (2008) çalışmasında erkeklerin arkadaş sayısının kızlarınkinden daha fazla olduğu görülmüştür. Taysi (2000), üniversiteye devam eden kızlar için arkadaşlık ilişkisinin merkezi bir yer tuttuğunu ifade etmiştir. Kızların, erkeklere göre kendilerini aynı cinsten olan arkadaşlarına daha yakın hissettikleri belirtilmiştir.

Ergenlerin arkadaşlık ilişkisinden beklentileri de arkadaşlık ilişkilerinin belirleyicilerindendir. Selman (1980), yaptığı çalışmada, ergenlerin arkadaşlarından beklentilerinin ortak faaliyet ve mekânda yakınlık gibi yüzeysel beklentilerden, toplumca belirlenmiş vefa, bağlılık gibi değerlere, ayrıca anlayış, duygu katılımı gibi psikolojik durumlara kadar geniş bir yelpazede değiştiğini bulmuştur (Akt., Bayhan ve Işıtan, 2010).

Ergenin akran grubu içinde sahip olduğu statü arkadaşlık ilişkilerinin önemli konularından biridir. Popüler olma bu statüler arasında yer almaktadır. Akranları içinde popüler olan ergen, akranları gözünde onların gereksinimlerine cevap verebilen kişidir. Popüler ergen neşeli, sıcakkanlı, espirili ve zekidir; popüler olmayanın eksikliklerini kapabilmektedir. (Jorvinell ve Nicholls, 1996). Öte yandan popüler olmamak ergenin bilişsel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Akran grubu tarafından dışlanmanın ergende depresyon, davranış problemleri ve akademik güçlüklere sebep olduğu düşünülmektedir (Akt., Steinberg, 2007).

Popüler olma kültürler arası farklılık gösterebilir. Akranları içinde popüler olan ergenler için Bowker, Bukowski, Hymel ve Sippola (2000) tarafından iki model olduğu saptanmıştır. Birinci model erkekler için

geçerlidir. Bu modelde fiziksel ve akademik açıdan yetenekli, utangaç ya da sinirli olmayan, sıcakkanlı erkek ergenler daha popüler kabul edilir. Kızlar için olan ikinci modelde ergenin sinirli, fiziksel olarak güçlü, daha az arkadaş canlısı, akademik başarısı yüksek ve utangaç olması popülerliğini yansıtır.

Akran grupları ergenin psikososyol gelişimi üzerinde önemli rol oynamaktadır. Ergen, çeşitli rol ve kişilikleri akran grubu içinde deneyimleme şansı yakalayabildiği için akran grubunun ergenin kimlik gelişiminde etkisi söz konusudur. Öte yandan bu dönemde, aileden daha fazla bağımsızlık kazanan ergenin özerkliğinin gelişiminde de akran etkisi vardır. Kimlik ve özerklik gelişimi dışında ergenin okul başarısında olumlu ya da olumsuz akran etkisinden söz edilmektedir. Son olarak akran grubunun ergene serbest zaman ve etkileşim için daha sık olanak sağlayarak yakınlığın gelişimine katkıda bulunduğu söylenebilir (Steinberg, 2007).

## Ergenlikte Romantik İlişkiler

Ergenliğin ilk yıllarında aynı cinsiyetteki arkadaşlar hâlâ özel arkadaş durumunda olmalarına karşın ergenlerin karşı cinsiyette arkadaş aramaları artar ve romantik ilişkiler böylelikle başlamış olur. Ergenlik, akran etkisine olan duyarlılığın arttığı bir dönemdir ve bu duyarlılık özellikle romantik ilişkilerde fazladır (Furman, Brown ve Feiring, 1999). Gençliğin iç çatışmaları, yakın birinin varlığını gerektirir; genç, kişiliğinin derinliklerini tanımayı başardıkça yoğun heyecanı paylaşma isteği belirir (Onur, 2005).

Collins (2003), romantik ilişkiyi, karşılıklı farkında olunan ve ilgi ifadelerinin eşlik edebileceği “özel bir yoğunluk”la dikkat çeken, devam eden gönüllü bir etkileşim olarak tanımlar. Daha geniş kapsamlı olarak romantik ilişki şu şekilde tanımlanır: Birbirleriyle bir bağları olduğunun farkında olan iki birey arasında gönüllü olarak devam eden, sıklıkla cinsel bir bileşeni de içeren, genellikle yoğun ya da tutkulu bir çekiciliğin olduğu bir ilişki ve etkileşim örüntüsüdür (Furman ve diğ., 1999). Bir ilişkide bu özelliklerin (gönüllülük, aradaki bağa ilişkin farkındalık, cinsel bileşen, çekicilik, etkileşim) hangilerinin belirgin olduğu ve ilişkideki dereceleri ilişki boyunca değişir. Aynı şekilde bu nitelikler, bir ilişkiden diğerine, ergenin gelişimine, bir kültürel bağlamdan diğerine, bir tarihsel zamandan ötekine farklılık gösterebilir.

Ergenlerin romantik ilişkileri için literatürde “flört etme” (flirting) ya da “çıkma” (dating) kavramları da kullanılmaktadır. Flört, genç yetişkinlikteki yakınlık davranışlarının hazırlayıcısıdır. Flört, iletişim kurmayı, karşıdakini dinlemeyi, duyguları paylaşmayı sağlayan iki kişilik bir ilişkidir. Flört ilişkisinde iki kişinin birbirlerine karşı cinsel çekimleri vardır. Birtakım cinsel deneyimler flört ilişkisi içerisinde kazanılır. Santrock (1998), flörtü, “karşı cinsle cinsel ilişki ve toplumsal ve fiziksel etkinliklerin gelişiminde önemli role sahip bir ilişki türü” olarak tanımlar. “Flört” kavramı aynı zamanda karşıdaki kişiyle göz teması kurma, dokunma, öpme ya da onunla ilgilendiğini gösteren benzer fiziksel davranışları da içerir (Hendrick, 1994; akt., Larson, Clore ve Wood, 1999).

Başka bir kavram olan “çıkma” ise, genellikle çevre, arkadaşlar ve ana babalarca bilinen, gizleme ve saklama durumu olmayan, ilişki içinde olduğu kişiyle birlikte gerçekleşen etkinlikler yoluyla açıkça ifade edilen romantik ilgidir (Furman ve diğ., 1999).

Çıkmanın birey için dört temel işlevi Skipper ve Nass (1966) tarafından şu şekilde vurgulanmıştır: Eğlence, sosyalleşme, statü kazanma ve flört etme. Bunun dışında McCabe’e (1984) göre cinsel deneyim yaşamak, dostluk kurmak ve mahrem bir ilişki geliştirmek için de ergenler birbirleriyle çıkmaktadırlar.

Ergenin yaşamında romantizmin gelişimi, Connolly ve Goldberg (1999) ve Brown’a (1999) göre, *tutulma, statü, yakınlık* ve *ilişki* olmak üzere dört evrede gerçekleşmektedir.

İlk evre olan *tutulma* evresinde ergenler romantik eşlerine karşı potansiyel ilgileri olduğunu keşfederler. Bu evrede etkinlik odağı, ergenin kendisini potansiyel romantik eş olarak görmesini içeren benlik kavramını genişleterek, kendisine ilişkin öğrenmeleri üzerinedir.

*Statü* evresinde ergenin romantik etkinlikte bulunmasının amacı “akran grubu” statüsünü oluşturmak, geliştirmek ve sürdürmektir. Yanlış bir kişiyle romantik ilişkiye girmek ve ilişkinin yanlış bir yönde ilerlemesi ergenin grup içindeki statüsünün olumsuz etkilenmesine neden olur.

*Yakınlık* evresinde ergenler romantik eşleriyle anlamlı ve gerçekçi bağlar kurarlar. Ergenler bu evrede hâlen romantik bir eş olma anlamında kendilerini keşfetmeye devam ediyor olsalar da, romantik katılımın daha

önceki evrelerinde hâkim olan kişisel ve statü ile ilgili kaygıları bir kenara bırakıp romantik ilişkilerin duygusal boyutuna yeterli derecede katılırlar. İlişkiler bu dönemde ergenin kafasını meşgul eder ve bir bakıma hırs kaynağı haline gelir.

Son evre olan *bağlanma* evresi içerisinde romantik eşe gelecekle ilgili planlar vaat etme konusunda kaygılar öne çıkmaya başlar. Romantik bağların uzun zamanlı gelişimi ve geleceği ön plana geçer. Ancak bu tam anlamıyla evliliğe hazırlığı ifade etmez. Çünkü özellikle bu evre Amerikan toplumunda yirmili yaşların başlarında başlamaktadır ve evlilik için erken bir döneme denk gelir.

Romantik ilişkileri, ergenlerin boş zamanlarında akranlarıyla sohbetlerinin temel konusudur. Ergenlikte duyguların gücü konusunda yapılan araştırmalar, romantizmin ergenler için en önde gelen duygu olduğunu göstermektedir. Wilson ve Shockley (1995), genç kızların yoğun duygularının %34'ünün ve genç erkeklerin yoğun duygularının %25'inin karşı cinsle ilişki yaşamak ve fantezi kurmakla ilgili olduğunu ortaya koymuştur. Ergenler için diğer hiçbir konu (okul, aile, arkadaşlık vb.) bu denli yüksek bir öneme sahip değildir (Furman ve diğ., 1999). Stres kaynakları açısından da romantik ilişkiler ilk sırada gelmektedir. (Seiffge-Krenke, Bosma, Chau, Çok, Gillespie, Loncaric, Molinar, Cunha, Veisson ve Rohail, 2010). Dolayısıyla yaşadığı romantik ilişki ergenin hayatında önemli bir yer tutmaktadır.

Dostluk, yakınlık ve sosyal desteği içeren romantik ilişkiler, yakın arkadaşlık ilişkileriyle benzerlik göstermektedir. Ergenlik boyunca en yakın sosyal destek kaynağı olan yakın arkadaşlar, ergenin benlik kavramına ve sağlıklı gelişimine katkı sağlarken, ergenlerin çoğu, romantik ilişki içinde oldukları kişilerle, ailelerinden ve arkadaşlarından daha fazla yakınlık kurduklarını belirtmektedirler (La Greca ve Harrison, 2005).

Romantik ilişkilerde cinsiyetler arasında farklar görülebilmektedir. Arkadaş ağlarını erkeklerden daha hızlı bütünleştiren kızlar, erkeklerle kıyaslandığında romantik ilişki kurmaya daha erken başlarlar. Aynı cinsiyetten ve karşı cinsiyetten arkadaşlıkların gelişimiyle ilgili araştırmalar, kendini açma (duygu ve düşüncelerini açma) olarak tanımlanan yakınlığın, kızlarda erkeklere göre daha erken ortaya çıktığını gösterir (Feiring, 1999). Kızların daha erken romantik ilişkiye yönelmelerinde ergenliğe erken

girmelerinin etkisi olabileceği gibi, cinsiyetler arasındaki bu zamanlama farklılığı düşük öz saygı, stres, ana babadan erken ayrılma ya da akademik başarıdaki düşüşle de açıklanabilir (Feiring ve Lewis, 1991, 1993; akt., Feiring, 1999). Yani düşük öz saygı, stres, ana babadan erken ayrılma ya da akademik başarıdaki düşüş, ergeni erken dönemde romantik ilişkiye yönlendirebilir. Romantik ilişkiden beklentiler de cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Erkekler romantik ilişkilerinde karşı cinste daha çok fiziksel çekiciliğe bakarken, kızlar yakınlık ve destek arayışı içindedirler.

**Romantik ilişkilerin kaynakları.** Ergenlerin ergenlik döneminde flört ilişkisi yaşamaya başlamalarının nedenleri arasında ergenin yaşadığı fiziksel ve bilişsel değişim kadar içinde bulunduğu toplumun da etkisi vardır.

İlk ergenlik döneminde birincil cinsiyet özelliklerinin kazanılması sonucu cinsel güdülerde artış meydana gelir. Ardından, cinsel çekiciliğin temeli olan ikincil cinsiyet özelliklerinin kazanılması, ergenin artık bir çocuk olmadığının göstergesidir. Dolayısıyla ergenlerin romantik ilişkilerle tanışması kendilerine bağlı olmayan biyolojik değişimler sonucu gerçekleşir.

Ergenlerin yaşadıkları romantik duyguların nedenleri arasında yalnızca biyolojik değişimi göstermek yetersizdir. Romantik ilişkilere dâhil olma konusunda ergenin ortamının etkisi bir diğer etmendir. Bireyde fark edilen fiziksel değişime çevresindekilerin tepkisi, dolaylı olarak bireyin karşı cinsle ilişki kurmasıyla sonuçlanabilir. Romantik ilişkiye ilişkin olarak ergenin içinde bulunduğu toplumun normları, ergenin duygularında belirleyici olabilmektedir. Zamanının büyük çoğunluğunu akran grubu içerisinde geçirmeye başlayan ergen için, romantik ilişkiler giderek daha çok beklendik olmaya başlar. Eğer arkadaşları çıkmaya başladılarsa, fiziksel olgunluğa erişmemiş de olsa ergen romantik duygular içerisinde olacaktır (Steinberg, 2007). Bu romantik kalıplar ergeni romantik duygular içinde bulunmaya iten nedenler arasında gösterilebilir. Öte yandan, bazı toplumlarda aileler ergenin romantik ilişki yaşamasına karşı izin verici ve karşı cinsle ilişkileri teşvik edici bir tutum sergilerken kimi toplumlarda bu ilişkilerin sınırlandırıldığını ve hoş karşılanmadığını görürüz.

Biyolojik değişim ve sosyal kalıpların dışında daha önce belirtildiği gibi, ergenin bilişsel gelişimi de ergenin duygularını etkiler. Bu dönemde, bir önceki döneme göre ergenlerin duygusal sorgulama becerileri farklılaşır. Bu dönemde ergenler, duyguları ortaya çıkaran durumları ayırt etme yeteneği, kendi duygularını diğerlerininkinden ayırma becerisi, diğer kişilerin niyetini fark etme ve bunları duygusal değerlerde düşünme yeteneği, aynı anda ortaya çıkan iki karmaşık duygunun farkına varma becerisi ve karmaşık duygusal durumları (neşe, rahatlama, rahatsızlık, içerleme…) ayırt etme becerisi kazanırlar (Furman ve diğ., 1999). Yani ergenin romantik ilişki yaşamasında içinde bulunduğu biyolojik, toplumsal ve bilişsel değişimler rol oynamaktadır.

**Ergenlikte romantik ilişki araştırmalarının seyri.** Ergenlerin yaşamında romantik ilişki deneyimleri normatif ve belirgin olmasına karşın, bu konudaki araştırmalar geç başlamış ve uzun süre aynı doğrultuda devam etmiştir. Ergenlerin romantik ilişkilerinin göz ardı edilmesinin tarihsel olarak üç engelden kaynaklandığı söylenebilir (Collins, 2003). İlk olarak, yaşamın bu yönünün özel olduğu ve başkaları tarafından irdelenmemesi gerektiği inancı romantik ilişkilerin incelenmesine engel olmuştur. Bir diğer engel ise ideolojik engellerdir. Romantik ilişkilerin araştırılmasının ters etki yaratarak, gençler arasında cinselliği sıradan ve normal gösterip yaygınlaştıracağı düşüncesiyle hükümetlerin bu alandaki çalışmaları maddî olarak desteklememesi çalışmalara ket vurmuştur. Konuya ilişkin en eski önyargı ise romantik ilişkilerin yıllarca tek geçerli bilimsel araştırma yöntemi sayılan laboratuvar deneylerine uygun olmadığı fikridir (Berscheid, 2002; Berscheid ve Kelley, 2002; akt., Collins, 2003).

Collins (2003), ergenlerin romantik ilişkilerini araştırma girişimlerini baltalayan üç söylenceden bahseder:

1. Ergenlerin romantik ilişkilerinin geçici ve önemsiz olduğu inancı.
2. Ergenlerin aileleriyle ve arkadaşlarıyla olan daha kolay araştırılabilir ilişkilerinin romantik ilişkilerini etkileyebileceği, bu nedenle de romantik ilişkileri tek başına incelemenin gereksiz olduğu inancı.

3. Romantik ilişki deneyimlerinin ergeni uyum problemleri yaşamaya sürükleyeceği yani ergen üzerinde olumsuz etkileri olduğu inancı.

Romantik ilişkileri araştıran araştırmacılara göre, ilişkiyi incelemenin amacı uzun süreli ilişkilerin nasıl devam ettiğini anlamaktır. Bu nedenle yüzeysel ve kısa süreli olduğuna inanılan ergen ilişkilerini incelemeye gerek duyulmamış, araştırmacılar ya sadece yetişkinlerin romantik ilişkilerini incelemeye yönelmişler ya da tümden romantik ilişkileri incelemekten kaçınmışlardır (Furman ve diğ., 1999). Hâlbuki son araştırmalar, ergenlerin romantik ilişkilerinin düşünülen oranda geçici olmadığını, yetişkinlerin romantik ilişkilerinden keskin olarak farklılaşmadığını gösterir niteliktedir. Levesque (1993), 17 yaşındaki ergenlerin romantik ilişkilerinin bağlılık, iletişim, arkadaşlık, ilişki doyumu ve tutku bakımından yetişkinlerinkine benzediğini göstermiştir.

Ergen çalışmalarında ilgi daha çok flört etme (romantik olabilir/olmayabilir) ya da cinsellik (romantik ilişki bağlamında gerçekleşebilir/gerçekleşmeyebilir) üzerinde olmuştur. Romantik ilişkilere gelişimsel bakış açısında, romantik ilişkinin yaşa bağlı olduğu, bireysel farklılıkların ve ilişkiler arası bağların etkili olduğu, bireyin değişimsel gelişiminin ve normatif konuların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Gelişim psikologları, romantik ilişkide yaşa bağlı kısıtlamalardan söz ederler. Ergenin yaşı ve ergenin yakınında bulunanların yaşı bilişsel süreç ve sosyal beklentileri etkileyebileceği için romantik ilişkinin yaşa bağlı olduğunu iddia ederler. Ayrıca ilişkileri basitleştirmeye çalışmanın doğru olmadığını vurgulayan gelişimsel yaklaşım, ilişkilerde bireye ve ilişkiye göre farklılıkların yol açtığı karmaşıklığın söz konusu olduğunu savunur.

Romantik ilişkiyle ilgili gelişim psikologlarının değindiği bir diğer konu ise normatif konulardır. Cinsiyet farkındalığı, çocukluktan itibaren kendi cinsimizle ve karşı cinsle olan ilişkiler, gay ve lezbiyenler romantik ilişkileri etkileyen normatif konular olarak ele alınmalıdır (Furman ve diğ., 1999).

Bir diğer görüş, ilişkiler arası bağların birbirini etkileyeceği görüşüdür. Akran ve aile ilişkilerinin romantik ilişkiyi etkilediğini savunan gelişim psikologlarına göre ilişkiler arası etkiler, öz saygı, diğer kişilere karşı yaklaşımı ve uyumlardaki başarıları etkiler. Diğer ilişkilerin birbirini

etkilemesinin yanı sıra bir romantik ilişkinin bireyin sonraki romantik ilişkilerini etkilemesi de olasıdır. Biten bir ilişki başlayan bir ilişkiyi etkileyecektir. Değişen ilişkide değişen bireylerin olması ise, ilişki süresince (ilişkinin başı, ortası ve sonu) bireyin gelişimsel değişiminin de söz konusu olmasıyla bunların birbirlerini etkilemesi durumudur.

**Romantik ilişkinin ergen üzerindeki etkisi.** Ergen, zamanının büyük çoğunluğunu romantik ilişki hakkında düşünerek, konuşarak ve ilişki içinde olarak geçirir (Furman, 2002). Ergenin bu denli meşgul olduğu romantik ilişkilerin ergen üzerindeki etkileri kaçınılmazdır.

Öncelikle romantik ilişkilerin ergenlik döneminde psikososyal gelişim üzerinde etkisi vardır. Bu etkiler olumlu olabildiği gibi olumsuz da olabilmektedir. Romantik ilişki yaşamak ve bu ilişkinin niteliği, ergenin romantik benlik kavramıyla ve özsaygısıyla olumlu olarak ilişkilidir. Ergenin romantik ilişkisinin niteliği, özsaygısı üzerinde ve cinsellik, yakın ilişkiler ve romantizm gibi kişisel değerleri şekillendirmesinde uzun süreli etki yapabilir (Barber ve Eccles, 2003; akt., Sorensen, 2007).

Ergenlere göre biriyle çıkmak, akran grubu içinde statü ve ait olmanın göstergesidir. Bu anlamda, romantik ilişkiler akranlarla olan ilişkilerde kendini tanımlama için önemlidir (Connolly, Craig, Goldberg ve Pepler, 2004). Bazı yorum ve kuramsal görüşler, romantik ilişkinin kimlik kazanımıyla bir bağlantısı olduğuna işaret etse de romantik ilişkilerin kimlik kazanımında ayırt edici bir rolü olup olmadığı henüz kesin olarak bilinmemektedir (Collins, 2003).

Romantik ilişki bağlamı ergene yakınlık gelişimi, sosyal yeterlik kazanımı ve kimlik edinme için fırsatlar sağlar; bu nedenle romantik ilişkiler ergenliğin önemli bir gelişimsel görevi olarak belirlenmiştir (Furman ve Shaffer, 2003). Romantik ilişkinin, ergenlerin toplumsal gelişiminde yapıcı bir etkisi vardır. Gelişim psikolojisi genel olarak romantik ilişkiyi, toplumsal gelişime hazırlık, ilişki becerileri kazanma, yakınlık, karşılıklılık ve kendini açma ile ele almaktadır. Başarılı bir romantik ilişki yaşamanın anlamı, ergenin toplumsal statüsünün yükselmesi, ergenin kendisine toplumsal anlamda, yaş anlamında, sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyi anlamında yakın eşler bulması ve ergenin kendisine olumlu değer biçmesidir. Orta ergenlikte

romantik ilişkinin temel yararları, arkadaşlık kavramının farklı olduğunu anlamak, yakınlık, destek, toplumsal statünün yükselmesidir.

Bunlara ek olarak, romantik ilişki ile ergenlerin kendilerini toplumsal olarak nerede algıladıkları, yetenekleri, kendine güvenleri ve öz saygıları arasında ilişki vardır (Davies ve Windle, 2000). Yaş ortalaması 19 olan 234 üniversite öğrencisi ile yapılan bir araştırma, romantik ilişkisi olduğunu söyleyen ergenlerin öz saygı ve beden imgesi puanlarının ilişkisi olmayan ergenlerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Beden imgesi ve öz saygı puanları yüksek olan ergenler, partnerlerini etkilemeye ve romantik ilişkiyi başlatmaya daha eğilimlidirler (Pettijohn, Naples ve Mcdermott, 2010).

Ergenler romantik ilişkiyi bir eğlence kaynağı olarak görürler. Romantik eşle gerçekleştirilen etkinlikler ve birlikte paylaşılan zaman eşleri mutlu eder. Öte yandan, ergenin romantik ilişkisi, ergenin grup içindeki statüsünün de bir kaynağıdır (McCabe, 1984). Romantik ilişki, ergenler arasında grup içi kabulü kolaylaştırır.

Romantik ilişki, ergenin grup içinde kendi bireyselliğiyle yer edinmesine de yardımcı olur. Ergen, grup içindeki diğer ergenleri model alarak ya da kendisi diğer ergenlere model olarak toplumsallaşır. Bu şekilde ergen kendisini ve grup içindeki yerini değerlendirmeye başlar (Paul ve White, 1990). Yani, romantik ilişki, ergenlik döneminde ergenin toplumsallaşma sürecinin de bir parçasıdır (McCabe, 1984). Ergen, bu sayede başkalarıyla nasıl beraberlik yaşanacağını ve bireylerin sosyal davranış tarzını öğrenebilir.

Romantik ilişkinin ergen üzerinde olumlu etkileri kadar olumsuz etkilerinden de söz edilmektedir. Romantik ilişki içinde olmanın, okul başarısını düşürme, davranış problemleri, alkol ve sigara kullanımını başlatma gibi bir dizi uyum problemini ortaya çıkardığına inanılmaktadır. Joyner ve Udry'nin (2000) yaptıkları araştırma, ilişkileri bir yıl önce başlamış ergenlerin, ilişki yaşamayanlara göre daha fazla depresyon belirtisi gösterdiklerini ortaya koymuştur. Aslında, depresif belirtilerin açıklayıcısı tek başına romantik ilişki yaşamak değil, ilişkideki ayrılmalardır. Öyle ki, ağır depresyon vakasının ilk tetikleyicisi çoğunlukla romantik ilişkideki ayrılıktır (Monroe, Rhade, Seeley ve Lewinshon, 1999; akt., Collins, 2003).

Erken ergenlikte görülen çıkma davranışının bireyi bazı uyumsuzluklara ittiği doğrudur (Davies ve Windle, 2000). Yine de son bulgular, sadece sorun çıktılarına odaklanmanın, romantik ilişkilerin ergenin gelişimindeki rolünü saptırdığına dikkat çekmektedir.

Ergenlerin günlük duygusal deneyimlerine bakıldığında çocuklardan daha yüksek oranda olumsuz duygu (Larson ve Lampman-Petraitis, 1989), yetişkinlerinkinden daha yüksek oranlarda ise olumlu ve olumsuz duygu yaşadıkları görülmüştür. Ergenin yaşadığı romantik ilişkinin, ergenin duygusal durumuna önemli katkı sağladığı söylenebilir (Larson ve Richards, 1994b). Ergenler yetişkinlerden daha fazla duygu değişikliği yaşamaktadırlar ve bu duygusal sallantıların büyük oranı gerçek ya da fantezi olabilen romantik ilişkilere yüklenebilmektedir (Akt., Larson ve diğ., 1999).

Kısacası ergenin yaşadığı romantik ilişkinin ergen üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabilmektedir. Araştırmalar, romantik ilişkinin ergenin özsaygı ve yakınlık gelişimi, kendini açma düzeyi ve benlik kavramları üzerindeki olumlu etkilerinden; okul yaşantısı, davranış problemleri ve zararlı alışkanlıklar edinme gibi olumsuz etkilerinden söz etmektedir. Buradaki belirleyiciler genellikle ergenin içinde bulunduğu gelişimsel dönem, ilişkinin niteliği ve çevreden aldığı destekle ilişkilidir.

## Ergenler ve İnternet

Ergenlerin romantik ilişkileri internetle beraber yeni bir boyut kazanmıştır. Bu nedenle ergenlerin internet etkileşimlerini ele almak önem taşımaktadır.

İnternet, dünyadaki bilgisayarların telefon hatlarına ya da yerel bir ağa sahip olan bilgisayarları birbirine bağlama aracı olup, bilgisayarların birbirleriyle haberleşmesine olanak sağlayan ortak bir elektronik dil olma özelliğine sahiptir. İnternet sadece yeni bir küresel haberleşme aracı değil, ayrıca yeni bir küresel bilgi depolama ve hizmet aracıdır. Dünyada ilk defa Amerikan Savunma Bakanlığı tarafından 1970 yılında, araştırma kuruluşları ve üniversiteler arasındaki bilgi alışverişini sağlamak amacıyla kurulmuş olan internetin ülkemize gelmesi ise 1990'lı yılların başına dayanır. Türkiye'de ilk

internet bağlantısı Nisan 1993'te ODTÜ'de gerçekleştirilmiştir (Bölükbaş, 2005). Bu tarihten itibaren Türkiye'de internet kullanımı giderek yaygınlaşmış ve hız kazanmıştır.

İnternet, bilgi toplumunun kazandığı sosyo–ekonomik, kültürel ve siyasal boyutları olan bir araçtır. Sunduğu olanaklarla günlük hayatın işlerini, zaman ve mekân kısıtlamasını engelleyerek kolaylaştırmasının yanı sıra bireylerin toplumsal yaşamlarında gerçek hayattan farklı nitelikte iletişim ve etkileşim fırsatları sunarak yeniliklere yol açmaktadır.

Ortaya çıkan ve toplumsal değişmelere yol açan yeniliklerin çoğunun taşıyıcısı ve bu yeniliklerin yaygınlaşmasında etkin rol oynayanlar daha çok genç nesiller olmaktadır. Yeni teknolojilere çok kolay uyum sağlamaları, heyecan ve eğlence arayışları, yeni bilgilere ulaşma istekleri nedeniyle bu sınırsız ve özgür dünyaya en çok ilgi duyanlar da gençlerdir. Türkiye'de bireylerin yaş grubuna göre internet kullanım oranlarına bakıldığında 16-24 yaş grubunun %65,8 oranla interneti en çok kullanan kesim olduğu görülür (www.tuik.gov.tr).

Ergenlerin yaşamında giderek daha fazla yer edinen bu yeni teknolojinin araştırılması, psikoloji, eğitim, sosyoloji ve iletişim alanları başta olmak üzere farklı disiplinlerden araştırmacıların dikkatini çekmektedir. Son yıllarda ergenler ve internet ilişkisini ele alan çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar arasında, ergenlerin sanal ilişkileri, üzerinde en çok konuşulan konuların başında gelirken, internet bağımlılığı, internetin, ergenin, duygusal, sosyal, kimlik gelişimindeki olumlu ve olumsuz etkileri araştırılan konular arasında önemli yer tutar.

İnternetin kullanılma amaçları gelişen teknolojiyle beraber çeşitlilik göstermektedir. Bilgi edinme, haberleşme, kişilerarası ilişkiler, eğlence, veri alışverişi, müzik dinleme, alışveriş yapma, yenilikleri takip etme, bankacılık işlemleri başlıca internet kullanım amaçları arasında yer almaktadır. İnternetin kullanım amaçları arasında özellikle bilgilenme ve eğlence, bütün araştırma sonuçlarında ortak olan iki motivasyon kaynağı olarak ortaya çıkmaktadır (Ayhan ve Balcı, 2009).

İnternetin, gençler ve yetişkinler tarafından farklı amaçlarla kullanıldığını gösteren araştırmalar arasında Colwell ve Kato'nun (2003) yaptığı araştırmanın sonucuna göre, yetişkinler interneti genellikle kendi

işlerinin bir parçası olarak kullanırken, 13-19 yaş arası gençler daha çok oyun oynamak, müzik dinlemek ve yeni insanlarla tanışmak için kullanmaktadırlar. Yetişkinler interneti daha çok bilgi, iletişim, haber takibi vb. amaçları için kullanırken; gençler için oyun, eğlence, merak ve ödev temini gibi amaçlar daha öncelikli olmaktadır.

Ercan ve Çok (2007)'un yaptığı araştırmanın sonucuna göre ise, gençler interneti en çok öğrenme, tarama, arkadaşlarıyla konuşma ve ilgili alandaki gelişmeleri takip etme amacıyla kullanmaktadırlar.

Ergenlerin internet kullanımıyla ilgili bir diğer araştırmada, ergenlerin kendi beyanlarına göre internet kullanımları incelendiğinde %74'ünün yabancı biri ile iletişim kurduğu, %44'ünün silah ve patlayıcılarla ilgili bir siteyi ziyaret ettiği, %25'inin kimlik bilgilerini paylaştığı, %21'inin porno siteleri ziyaret ettiği, %7,5'nin nefret içerikli siteleri izlediği bulunmuştur (Stalh ve Fritz, 2002).

Konuyla ilgili çalışmalar da göstermektedir ki, sanal sosyal etkileşimler internet kullanmanın en temel nedenidir (Cummings, Butler ve Kraut, 2002). İnternet ortamı, sağladığı "tanınmazlık" (anonimity) gibi kimi özel nitelikleriyle sanal âlemi, başkalarıyla iletişim kurmak amacıyla sosyal olarak hem acemi hem de hevesli olan gençler için merak uyandıran bir alana dönüştürür. İnternet, gençlere bağımsız bir ortam sağlayarak, kendileri ve toplum için fırsatlar yaratmalarına, siyasal ve toplumsal eylemlere katılmalarına, duygu ve düşüncelerini rahatça ifade etmelerine olanak sağlar. Öte yandan sanal bağlar, yapısı ve özellikleri itibariyle gerçek bağlardan daha zayıftır (Özen ve Sarıcı, 2010). Bu nedenle yoğun ya da yanlış internet kullanımının ergenler üzerindeki etkisi kaçınılmazdır. Ergenlerle yapılan bir araştırmada Sanders, Diego, Field ve Kaplan (2000), ergenlerin fazla internet kullanmalarının eğitsel performansın azalmasına, sosyal aktivitelere daha az zaman ayrılmasına, aileyle ve arkadaşlarla olan ilişkilerin zayıflamasına yol açtığı sonucuna ulaşmışlardır. Sanal âlemin çekiciliğine kapılan ergenler dış dünyadaki ilişkilerine daha az önem vermeye başlamaktadırlar.

İnternet kullanım süresinin ergenler üzerindeki etkileri de alandaki çalışmaların başında gelmektedir. Bir çalışmada haftada 11 saat 18 dakikadan daha fazla internet kullanan üniversite öğrencilerinin okul

performansları ve akademik başarılarının haftada 3 saat 84 dakika ve altında internet kullananlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Gross, 2004).

Ergenlikte cinsiyetler arası farklar da internet kullanım biçimi ve amaçlarında farklılıklara yol açmaktadır. Türkiye'de 673 lise öğrencisi ile yapılan bir çalışmada (Kelleci, Güler, Sezer ve Gölbaşı, 2009), öğrencilerin internet kullanım süresi açısından cinsiyete göre farklılıklar gösterdikleri görülmüştür. Buna göre günde 5 saat ve daha fazla internet kullanımının erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. İnternet kullanım süresinin cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koyan bir başka araştırma Aksüt ve Batur'un (2007) 300 ergenle yaptığı araştırmadır. Bu çalışmanın sonucuna göre erkekler haftada ortalama olarak 12 saat internet kullanırken, kızlar ortalama 9 saat internet kullanmaktadırlar. Benzer şekilde Liau, Khoo ve Ang'ın (2005) yaptıkları çalışmada erkeklerin kızlara göre daha çok internet kullandıkları ve kullanım amaçlarının kızlardan farklı olduğu görülmüştür.

İnternetin gençler için taşıdığı riskler de vardır. "İnternet bağımlılığı" bu risklerin başında gelmektedir. Başlangıçta hoş zaman geçirmek için bilgisayar başına oturan ergenlerin bir süre sonra bu alışkanlıkları sorunlu bir hal alabilmekte ve bağımlılığın diğer formlarına benzer özellikler taşıyan gerçek bir bağımlılığa dönüşebilmektedir. Problemli internet kullanımı, Amerikan Psikiyatri Birliği'nin sınıflandırma sistemi olan DSM-IV-TR'de yer almamakla birlikte, 'internet bağımlılığı' olarak adlandırılmaktadır. İnternet bağımlılığının hazırlanacak olan DSM-V'e bir bozukluk olarak eklenmesi önerilmektedir.

'İnternet bağımlılığı' tanımını yapan ve tanı ölçütlerini ilk olarak tanımlamaya çalışan kişi Goldberg'dir. Golberg (1995) DSM sistemini eleştirmek amacıyla DSM-IV'te yer alan madde bağımlılığı ölçütlerini, kontrol edilemeyen internet kullanımına uyarlamıştır (Akt., Şenormancı, Konkan ve Sungur, 2010). Young (1998) da patolojik kumar oynama ölçütlerini temel alarak internet bağımlılığı ölçütlerini belirlemiştir. Young, internet bağımlılığı tanısı konulabilmesi için tanımlanan sekiz ölçütten beşinin karşılanmasını yeterli görmüştür. Bu ölçütler şunlardır:

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş (sürekli olarak interneti düşünme, internette yapılan aktivitelerin hayalini kurma, internette yapılması planlanan bir sonraki etkinliği düşünme, vb.),

2. İstenilen keyfi almak için giderek daha fazla oranda internet kullanma gereksinmesi duyma,

3. İnternet kullanımını kontrol etme, azaltma ya da tamamen bırakmaya yönelik başarısız girişimlerin olması,

4. İnternet kullanımının azaltılması ya da tamamen kesilmesi durumunda huzursuzluk, çökkünlük veya kızgınlık hissedilmesi,

5. Başlangıçta planlanandan daha uzun süre internette kalma,

6. Aşırı internet kullanımı nedeniyle aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle sorunlar yaşama, eğitim veya kariyer ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme,

7. Başkalarına (aile, arkadaşlar, terapist, vb) internette kalma süresi ile ilgili yalan söyleme,

8. İnterneti sorunlardan kaçmak veya olumsuz duygulardan (örneğin, çaresizlik, suçluluk, çökkünlük, kaygı) uzaklaşmak için kullanma.

İnternet bağımlılığı araştırmalarında bağımlı kabul edilen kişilerin internet kullanım süreleri farklılık göstermektedir. Örneğin Batıgün ve Hasta'nın (2010) araştırmasında haftada 15 saat ve üzeri internet kullanan bireyler bağımlı olarak kabul edilirken, Young'ın (1998) bağımlı kabul ettiği bireyler, haftada 39 saat ve üzeri internet kullanmaktadır. Buradaki farklılığın nedeni olarak bağımlılık tanımının ölçütlere bağlı olarak seçilen ölçme araçlarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İnternette geçirilen zamanın yanı sıra, interneti kullanım amacı da, bağımlılığı yordayan güçlü değişkenler arasında gösterilmektedir. Bağımlılık testi uygulanan ergenler arasında bağımlı olarak kabul edilenlerin, interneti bilgi edinme ve öğrenme amacındansa, sosyalleşme maksadıyla kullandıkları görülmüştür (Milani, Osualdella ve Blasio, 2009). Özellikle internetin etkileşim amacıyla kullanımı, bağımlılığı yordayan güçlü bir değişken olarak kabul edilmektedir (Batıgün ve Hasta, 2010).

İnternetin ortaya çıkışından itibaren kullanım amaçları, süresi, biçimleri, sağladığı yararlar ve oluşturduğu tehditler ergenin dünyasında daha fazla yer edinir olmuştur. Sonuç olarak gençlerin internet etkileşimleri araştırmacıların daha fazla dikkatini çekmesi gereken ve giderek daha dinamik hale gelen bir konu olmuştur.

**Ergenlerin sanal ilişkileri.** “İnternet aracılığıyla gerçekleştirilen ilişki” şeklinde ifade edilebilecek olan sanal ilişkiyi, “internet üzerinden kurulan iletişim yoluyla gerçekleştirilen, yüz yüze olmayan, fiziksel yakınlık ve bedensel temasın bulunmadığı ilişki” şeklinde tanımlamak mümkündür (Karaca, 2007).

İnternetin sunduğu elektronik posta (e-posta) gönderme ve alma, sohbet odaları ve sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla konuşma, anlık mesajlaşma özellikleri ile kişiler, eş zamanlı iletişim kurabilmektedir. Sanal iletişimde en tatmin edici değişim, işitsel-görsel görüşme yazılımlarının kullanımının artmasıdır (Pauley ve Emmers-Sommer, 2007). Bunların yanı sıra, son zamanlarda giderek sayısı ve işlevi artan sosyal iletişim ağları sayesinde gençlerin sanal iletişimi tecrübe ederek sanal ilişkiler yaşamaları daha olası hâle gelmiştir.

İnternet, gençlerin geleneksel mekânlarını genişletmekte, onları yeni bir toplumsal çevre ve yeni bir kolektif alanda yeni toplumsal aidiyetlere açık hâle getirmektedir (Tel ve Köksalan, 2009). İnternet, sahip olduğu “tanınmazlık” özelliği, azaltılmış görsel ve işitsel ipuçları, fiziksel zamanın ve mekânın önemini dışlaması ve kişiye sunduğu “kendini istediği gibi tanıtma” imkânıyla sosyal ilişkilerde kişiye rahatlık ve özgürlük sunar (Peter, Valkenburg ve Schouten, 2006). Ayrıca Cooper ve Sportalari’nin (1997) savunduğu üzere sanal iletişimin teklifsizliği (informality) ilişki kurmayı kolaylaştıran bir faktördür. Tanımadığı kişilerle rahat bir şekilde iletişime girmek için kimliğini gizli tutmaya olanak sağlaması internetin cazip bir özelliğidir. Bu sayede ergenler, internet yoluyla kurdukları iletişimlerde kolaylıkla onay görebilmektedir. Bu durum, günümüzde ergenler arasında internet yoluyla arkadaşlık kurmayı daha popüler hâle getirmiştir (Lin ve Tsai, 2003).

Ergenler, internet ortamında kendi arkadaşlarıyla olduğu kadar tanımadıkları kişilerle de iletişime girebilmektedir. İnternetin olumsuz çıktıları daha çok ergenlerin sanal ortamda yabancılarla tanışması üzerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle, internet ortamında tanışılan yabancının akran olmaması, yaşça büyük olması ergen için tehlike olarak düşünülmektedir (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008). Bu konuyu aydınlatmak için öncelikle ergenlerin niçin sanal ortamda yabancılarla konuşmaya yöneldiklerini

anlamak gereklidir. Sanal iletişimde etkili olabilecek beş dürtüden bahsedilir: *Eğlenme*, *sosyal dahil edilme* (social inclusion), *ilişki sürdürme*, *yeni kişilerle tanışma* ve *sosyal ödünleme* (social compensation). Peter ve diğerlerinin (2006), yaptıkları araştırmada, ergenlerin internet ortamında tanımadıkları kişilerle konuşmalarında bu beş dürtüden eğlencenin, yeni kişilerle tanışma isteğinin ve yüz yüze iletişimden çekinerek internet ortamında bu çekingenliklerini ödünleme isteğinin (sosyal ödünleme) etkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Mevcut ilişkileri sürdürme, belli bir gruba dâhil olma ve sosyal ağlara dahil edilme ihtiyacının (sosyal katılım) ise, ergenlerin yabancılarla etkileşimde bulunmalarında etken olmadığı görülmüştür.

Aslında ergenlerin internet ortamında yabancılarla nâdiren konuştukları, daha çok internet dışında tanıştıkları kişilerle sohbet ettiklerini ortaya koyan araştırmalar da mevcuttur (Gross, 2004; Peter ve diğ., 2006; Valkenburg ve Peter, 2007). Sohbet odalarının popüler olduğu ilk zamanlarda yabancılarla konuşma daha yaygınken, anında mesajlaşmanın ve sosyal paylaşım sitelerinin ortaya çıkmasıyla mevcut arkadaşlarla görüşme sıklaşmıştır. İnternete erişimin kolaylaşmasıyla beraber internet kullanıcı sayısının artmasının, ergenlerin yabancılardansa tanıdıkları kişilerle konuşmaya yönelmesinde etkili olduğu söylenebilir. Zaten gençler de çoğunlukla kendi sanal etkileşimlerini, gerçek hayattan arkadaşlarıyla, e-posta ya da anlık mesajlaşma yoluyla gerçekleşen, sıradan ama daha özel konuların konuşulduğu etkileşimler olarak tanımlamaktadırlar (Gross, 2004).

Kimliği şekillendirme ve ortaya çıkan krizleri çözme, sosyal etkileşimler içinde gerçekleşir. Bugünün gençleri için bu etkileşimler giderek internet temelli olmaya başlamıştır. Ergenlerin, sohbet odaları ve anlık mesajlaşma yoluyla iletişim kurmaları, onların farklı kimliklere “çaktırmadan” girip çıkmaları, kimlik denemelerinde bulunmaları, kimliği şekillendirme için internetin uygun bir yer olduğunu düşündürebilir (Sweeney, 1999). Tanınmazlık ve fiziksellikten sıyrılmış etkileşim özelliği ile internetin gençlerin kimlik denemeleri için mükemmel bir alan olduğu fikri bazı araştırmacılar tarafından kabul görmektedir. İnternet, ergenlere Erikson’un önerdiği anlamda bir kimlik ve rol deneyimi yaşatmasa da kendini tanıma ve kendini açma için fırsatlar sunarak kimlik oluşumunda etkili olmaktadır (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008). Örneğin, facebook, ergenlerin

kimliklerinin henüz tamamlanmamış yönlerini denemelerine izin veren moratoryum aşamasını tartışmak için ortam sunar (Conde, 2010).

İlerleyen teknoloji sayesinde sözde "internet gençliği" üyeleri sosyal ağlarını fiziksel yakınlığın ötesine taşımaktadır. Bu gençlerin kendileriyle ilgili bilgileri nasıl gösterdikleri ve bunu yapma şekillerinin geleneksel sosyal normları bazen aşabildiğini görmekteyiz. Kişi, internet ortamında kendisiyle ilgili istediği bilgiyi, istediği şekilde verme özgürlüğüne sahiptir. Öte yandan, Gross ve Acquisti (2005), popüler olma isteğinin, kullanıcıları daha fazla bilgi vermeye zorladığını; çünkü kullanıcıların, kendileriyle ilgili ne kadar çok bilgi verirlerse karşı taraftan o kadar çok bilgi alacaklarını düşündüklerini belirtmektedirler. Örneğin pek çok facebook kullanıcısı, zorunlu olmadığı halde gerçek isimlerini kullanmayı tercih etmektedir.

Sanal ortamdaki kimlik denemeleri sırasında kendileri hakkında yalan söylemeyi ve başkasıymış gibi davranmayı tercih eden ergenlerin en sık sakladıkları şey yaşlarıdır. Ergenler, yaşlarını genellikle olduğundan büyük gösterme eğilimi taşımaktadırlar. Ergenlerin daha büyükmüş gibi gözükmek istemeleri gelişimsel bir özelliktir (Montepare ve Lachman, 1989). Ergenlerin daha büyükmüş gibi davranmalarının nedeni bazı internet sitelerinin getirdiği yaş sınırlamaları olabileceği gibi bunu, bir arkadaşın eşliğinde, bir şaka olarak yapmaları da olasıdır. Kimlik denemeleri için en yaygın dürtüler öz-keşif (diğer kişilerin tepkilerini gözlemleme), sosyal ödünleme (utangaçlığını gizleme) ve sosyal kolaylaştırmadır (ilişki kurma).

İnternette kurulan arkadaşlıklar farklı niteliklerde olabilmektedir. Griffiths (2001), çevrimiçi ilişkilerin farklı türleri olduğunu iddia eder. Bunlardan ilkini, tarafların birbirlerini gerçekte hiç görmediği, ilişkinin internet ortamıyla sınırlı kaldığı "sanal çevrimiçi ilişki" oluşturur. Diğer bir tür de "gelişimsel çevrimiçi ilişki"dir. Gelişimsel çevrimiçi ilişkide kişiler sanal arkadaşlıklarını ilerlettikten, birbirlerine karşı yakın duygular hissetmeye başladıktan sonra, bu ilişkilerini gerçek hayata taşımak isterler. Son tür çevrimiçi ilişki, "korunan çevrimiçi ilişki"dir. Yani kişiler ilk önce dışarıda tanışırlar fakat ardından bu ilişkilerini internet ortamına taşıyarak orada korumaya çalışırlar.

Sanal iletişimin ve sanal arkadaşlıkların ergenler üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini incelemek önem taşımaktadır. Sanal iletişimin sosyal

çıktılarını açıklamak için literatürde dört kuramdan bahsedilir: *Yer Değiştirme Kuramı* (Displacement Hypothesis), *Artış Kuramı* (Increase Hypothesis), *Giderek Zenginleşme Kuramı* (Rich-Get-Richer Hypothesis) ve *Sosyal Ödünleme Kuramı* (Social Compensation Hypothesis).

*Yer Değiştirme Kuramı*, kişinin sahip olduğu sınırlı zamanı sanal ortamda geçirmesinin, kişiyi, sosyal etkileşim ve ilişkileri için geçirdiği zamandan alıkoyduğunu savunur. Medyanın olumsuz etkileri üzerinde duran bu kurama göre sanal ortamda geçirilen süre yüz yüze etkileşimler için geçirilen süre ile olumsuz ilişki göstermektedir ve sanal iletişim yüz yüze iletişimden daha az değerli ve yararlıdır. Yer değiştirme kuramı, internetin ergenin mevcut aile ve arkadaş ilişkilerini zayıflattığını öne sürer. *Artış Kuramı* ise tam tersine internet kullanımının sosyal etkileşimi çoğalttığını, sosyal ağları genişlettiğini, kişinin diğerleri ile yakınlığını artırdığını ileri sürerek internetin sosyal bağları korumada ve yeni sosyal bağlar geliştirmede aracı olduğunu savunur. Bu olumlu tartışma internetin zaman ve mekân sınırını aşarak kişilerin iletişimine olanak sağlayan interaktif bir araç olduğu düşüncesine dayanır. Kraut, Kiesler, Boneva, Cummings, Helgeson ve Crawford'ın 2002'de önerdikleri *Giderek Zenginleşme Kuramı*, zaten güçlü sosyal ağları ve sosyal becerileri olan kişilerin internetten en fazla fayda sağlayan kişiler olduğunu iddia eder. Yani başlangıçtaki sosyal ilişki ve yeterlilik, internet kullanımının etkisi üzerinde ılımlı bir rol oynar. Buna göre internet kullanımı dışadönük kişiler için olumlu çıktılarla ilişkiliyken içedönük kişiler üzerinde olumsuz sonuçlarla ilişkilidir. Son olarak *Sosyal Ödünleme Kuramı*, internetin sosyal olarak kaygılı ve yalnız kişiler için daha faydalı olduğunu savunur. Kuram, internetin bireyin gerçek yaşamdaki sosyal ağlarında yaşadığı eksikliği telafi etmede yarar sağlayacağını çünkü sosyal olarak kaygılı kişilerin sanal ortamda kendini daha rahat ifade ederek, daha kolay arkadaşlık kurabileceğini iddia eder (Lee, 2009).

Kuramların birbirlerine zıt olarak önerdikleri görüşler de göstermektedir ki, mevcut çalışmalar internetin gençler üzerindeki sosyal etkisini açıklamada sınırlı ve farklı sonuçlar ortaya koymuşlardır.

**Ergenlerin sanal romantik ilişkileri.** İnternetin, gençlerin ilişkileri bağlamındaki rolünü anlamak ve gelişimleri üzerindeki etkisini incelemek

önem taşımaktadır. İnternetin, gençlerin sosyal ağlarını genişletmelerini ve yakın ilişkiler kurmalarını sağlayan bir araç haline gelmesi, gençlerin ilişkiler için harcadıkları vakit ve duygusal enerjinin boyutu düşünüldüğünde cezbedicidir (Wolak, Mitchell ve Finkelhor, 2002).

İnternet ortamında yaşanan ilişkiler birincil ya da ikincil romantik ilişki olarak yaşanmaktadır (Pauley ve Emmers-Sommer, 2007). Kişi sadece sanal ortamda bir ilişki yaşıyorsa, bu birincil ilişki olarak adlandırılır. Eğer kişinin gerçek hayatta da bir ilişkisi var ve aynı zamanda sanal âlemde de bir ilişki kuruyorsa, o zaman bu ilişki ikincil romantik ilişki olmaktadır. İnternet ortamında ikincil romantik ilişki yaşayanların ilişkisel kesinlik ve romantik partnerleriyle gelecekteki etkileşimleri konusunda yüksek beklentileri olduğu; internet ortamında birincil romantik ilişki yaşayan kişilerin ise bu konularda daha düşük beklentiye sahip oldukları görülmüştür (Anderson, 2005).

Sanal romantik ilişki çalışmalarında bu ilişkilerin yüz yüze gerçekleştirilen ilişkilerle karşılaştırılması dikkat çekmektedir. Sanal romantik ilişkinin gelişimi açısından da bu tarz bir karşılaştırma önemlidir. Yüz yüze ilişkinin gelişiminde, çiftler uzamsal olarak etkileşime girdikten sonra, fiziksel çekicilik ve davranışsal benzerlik faktörleri yakın etkileşimin oluşmasına katkı sağlar. Öte yandan, çoğu romantik internet ilişkisi tersine bir gelişimsel sıra izler. Çift, sohbet odaları, sanal sohbet siteleri ya da e-posta yoluyla internet ortamında başlattıkları kaprisli bir tartışma sonucu birbirlerini tanımaya başlar (Cooper ve Sportalari, 1997). Bilgisayar-yollu iletişim (computer-mediated communication) ortamları, fizikî varlığı ve ilgili sosyal ipuçlarını sınırlar. Yazı temelli iletişimde (text-based communication) çiftlerin belli bir zamanda ve/veya belli bir mekânda olmaları zorunlu değildir. E-posta göndererek gönderici ve alıcı kolaylıkla iletişim kurabilir; üstelik bu şekilde kişiler başlangıçtaki fizikî görünümün öneminden sıyrılabilirler.

Nitekim yüz yüze ilişkilerin oluşumuna benzer şekilde sanal ilişki sürecinin de başlangıç adımları vardır. İlişkinin başlamasının ilk adımı, karşıdaki kişinin farkına varma olarak kabul edilir. Kişi karşısındakinin dikkatini çekmek için bir şey yapar. Yüz yüze ilişkide kişinin dikkat çekmek için diğer kişinin görüş alanına girmesi gibi sanal ortamda da kişi diğerinin bloğuna, profiline katılır ya da sohbet odasından ona mesaj yazar. İkinci adım iki kişi arasındaki iletişimin başlamasıdır. Bu başlangıç iletişimini Levinger

(1974), “yüzeysel temas” olarak tanımlar ve bunu kişinin diğer kişi hakkında sınırlı bilgiye ulaşması ve kendisi hakkında sınırlı bilgi vermesi olarak tanımlar. Yüz yüze ilişkide bu adım kısa konuşmalar ya da diğeri hakkında soru sorma olarak gerçekleşir. Sanal ortamda başlangıç iletişimi başladığında kişilerin birbirleri hakkında profilleri, blogları, sosyal paylaşım sitelerinde oluşturdukları sayfaları vb. yoluyla çoktan bilgi edinmiş olma olasılıkları vardır (McKenna 2007). Gerçek ilişki için gerçekleşen bu iki adımın ardından “karşılıklılık” meydana gelmelidir. Başlangıç adımlarında çiftler birbirleri hakkında öğrendiklerinden etkilendikleri zaman ortaya çıkan bu adımda birbirine bağlılık, kendini açma ve birbirine yatırım yapma gerçekleşir, çift olma duygusu gelişir (Sprecher, 2009).

Sanal ortamda çiftler mekânsal yakınlığın kısıtlamaları olmadan başlangıçtan itibaren konuşabilecek ilginç konular bulmada sıkıntı yaşamazlar ve fiziksel çekiciliğin ötesine geçebilirler (Aktaş, 2005). Zamanla, tartışma konuları kişisel ve samimi konulara kayarken, çiftler güçlü bir ilişki kurma yoluna girmiş olurlar. Cooper ve Sportalari (1997), güven, samimiyet ve kabul görme algılarının, internet kullanıcısına sanal ilişkiyi, arkadaşlık kurma ve rahat hissetmenin temeli olarak görmesi için cesaretlendirme potansiyeli taşıdığına işaret ederler. Sanal ilişkilerin dinamik, gelişmekte ve değişmekte olduğu; üstelik başarılı ve sağlıklı bir sanal ilişkinin gerçek hayata taşınabileceği söylenebilir. Sanal âlemde kurulan romantik ilişkilerin, geleneksel ortamlarda yüz yüze görüşerek tanışan çiftlerin ilişkilerine benzer şekilde sanal âlemin dışına taşınarak devam edebildiği bilinmektedir (Anderson, 2005).

İnternet ortamında kurulan ilişkilerde fiziksel görünüşün olmayışı, araştırmacılar tarafından farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Globus (2002), birisini sözleriyle ve fikirleriyle tanımaya başlamanın bireyde, o kişiyle şahsen tanışmaktan daha yakın duygular uyandırdığını iddia eder. Çünkü sanal bir ortamda çiftler istedikleri ve kendilerine güvendikleri bir konuda, ön plana çıkarmak istedikleri bir yönleri hakkında paylaşımda bulunma şansına sahiptirler. Öte yandan, internette tanışılan kişiye sarılma ya da elini tutma gibi fiziksel yakınlık davranışlarında bulunulamayacağı için, sanal ilişkinin asla gerçek bir ilişkinin yerini tutamayacağı da savunulmaktadır (Walther, 1996). Slouka (1995), sanal ilişkilerin, yüz yüze ilişkilerle kıyaslandığında bu

ilişkilerdeki “genişlik”ten yoksun oldukları için sığ ve “anlamsız” olduğunu savunur. Genişlikle kastedilen, iletişimin her çeşit sözlü ve sözsüz formlarıdır. Slouka (1995) ayrıca, elektronik iletişimin yakın ve sağlam ilişkilere götüren duygusal yatırımdan yoksun bir tür yakınlık duygusu sağladığını iddia eder (Akt., Whitty, 2001).

Yüz yüze olmayan iletişimde duygularını daha rahat ifade edebilmenin cazibesi, sosyal etkileşimler için kendilerine okul dışında çok fazla vakit ayıramama, yakın çevreleri ile iletişimde zorluk çekme, toplumsal normların ve baskının sanal âlemde sınırlı olması, bazı ailelerin ve çevrelerin ergenlerin romantik ilişkilerine hoş bakmaması ve kısıtlayıcı olması, internet kullanmanın gençler arasında bir statü sağlaması gibi nedenlerden ötürü ergenler arasında sanal romantik ilişkiler giderek popülerlik kazanmaktadır. Akran grubu içinde popüler olan sosyal paylaşım ağlarında yer alma ve oradaki gelişmeleri takip etme, akran grubunda ergenin kabulünü kolaylaştırmakla birlikte internet etkileşimleri ergen için bir eğlence unsuru da olmaktadır.

Ergenlik döneminde yaşanan en büyük gelişmelerden biri, daha önce de belirtildiği gibi, karşı cinsle etkileşimlerde artış görülmesidir. Ergenlerin romantik ilişkileriyle ilgili geçmişte yaşanan bazı engellerin ortadan kalkmasıyla günümüzde bu konuyla ilgili çalışmalar hak ettiği önemi ve yeri bulmaya başlamış, sayıları giderek artmıştır. Diğer yandan ergenlerin yaşamında neredeyse vazgeçilmez bir hale gelen ve onların yaşamında hızla daha fazla yer edinen “internet” dikkati çeken bir diğer önemli konu haline gelmiştir. Gençlerin internet yaşantıları gençleri daha iyi anlamak bakımından ergenlik çalışmalarında geniş bir yer almaya başlamıştır. Ergenin sanal etkileşimleri yelpazesini genişletirken bu alandaki çalışmalar önem kazanmaktadır. Yeni bir olgu olan “sanal romantik ilişki” konusunda yapılan araştırmalar ise oldukça sınırlıdır.

Günümüz gençleri için hem romantik ilişkilerin hem de internet kullanımının ne denli yaygın ve önemli olduğu düşünüldüğünde bu ikisinin birbirini etkilediği göz ardı edilemez. İnternette yaşanan romantik ilişkilerin popülerliği düşünülerek bu tarz ilişkilerin giderek yaygınlaşacağı öngörüldüğü, yapılan araştırmalarla bu ilişkilerin ergenlerin gelişimi açısından önem taşıdığı vurgulandığı ve ergenlerin ilişkilerinde sanal romantik ilişkiler

alanındaki boşluğu doldurmada katkı sağlayacağı düşünüldüğü için ergenlerin romantik ilişkilerinde internetin rolünün araştırılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

## Amaç

Bu araştırmada, ergenlerin sanal ortamda yaşadıkları romantik ilişkilerin kişisel özellikler, internet kullanım biçimleri ve ilişkiye ilişkin özellikler (ilişkiye başlama biçimleri ve nedenleri, ilişkideki paylaşımları, görüşme yöntem, sıklık ve süreleri, ilişkileri hakkındaki görüşleri, biten ilişkilerin süresi ve bitme sebepleri vb.) açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Ergenlerde internet ortamında romantik ilişki yaşama oranı nasıl bir dağılım göstermektedir?
2. İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin,
    a. İlişki yaşadıkları kişilerle
        - tanışma ve ayrılma yolları,
        - görüşme sıklık ve süreleri,
        - paylaşımları ve sohbet konuları,
        - sesli ve görsel destekli iletişim kurma durumları,
        - telefonla veya yüz yüze görüşme sıklıkları,
        - sosyal paylaşım siteleri veya sohbet siteleri yoluyla görüşme sıklıkları;
    b. İlişkilerini sürdürme süreleri;
    c. İnternet ortamını tercih etme nedenleri;

d. İlişkileri ve ilişki yaşadıkları kişiyle ilgili görüşleri nelerdir?

3. Ergenlerin internet ortamında devam eden romantik ilişkileri sırasında başka bir romantik ilişki yaşama oranları nasıl dağılmaktadır?

4. Ergenlerin interneti mevcut ilişkilerini sürdürmek ve yeni ilişkiler geliştirmek için kullanma sıklıkları nedir?

5. Ergenler internet ortamında kurdukları ve/veya geliştirdikleri ilişkilerini daha çok nasıl tanımlamaktadırlar?

6. Ergenlerin internet ortamında yaşadıkları romantik ilişkiden yakın çevrelerini haberdar etme oranları nasıl dağılmaktadır?

7. Romantik ilişki yaşanılan partnerden kendileriyle ilgili gerçeğinden farklı yansıttıkları veya sakladıkları durumların sıklığı nedir?

8. İnternet ortamında yaşadığı romantik ilişkide partneriyle telefonla ya da yüz yüze görüşen ergenlerin görüşmeyen ergenlere göre sohbet konuları farklılaşmakta mıdır?

9. İnternet ortamında romantik ilişki yaşadığı partneriyle görüşmelerinde sesli ve görsel destekli iletişimden faydalanan ergenlerin faydalanmayan ergenlere göre sohbet konuları farklılaşmakta mıdır?

10. Ergenin internet ortamında romantik ilişki yaşaması durumu ile;

    a. Kişisel özellikler

        - cinsiyet,
        - yaş,
        - anne-baba eğitim durumu,
        - anne-baba sosyo-ekonomik düzeyi,
        - yaşanılan (kalınan) yer,

b. Sahip olunan olanaklar

- kendisine ait oda,
- kendisine ait bilgisayar,

c. İnternet kullanım biçimleri

- internette geçirilen süre,
- internet kullanım sıklığı,
- interneti kullanma amacı

arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

11. Ergenin internet ortamında birisiyle tanışması ile romantik ilişki yaşaması arasında ilişki var mıdır?

## Önem

Ergen çalışmaları ergenlerin romantik ilişkilerinin giderek yaygınlaşmaya başladığını göstermektedir. Ergen romantizminin kısa süreli ve önemsiz olduğu daha önceki kalıp yargılarına karşın günümüzde bu konuya olan ilgi artmaktadır. Romantik ilişkilerin ergen üzerindeki etkileri ilişkinin niteliğine ve ergenin gelişim dönemine göre değişmekte, olumlu ya da olumsuz olabilmektedir.

Giderek artan internet kullanımı ve internette kişilerarası iletişim ve etkileşim kurma amacının, interneti en çok kullanan grup olan ergenlerin, romantik ilişkilerinde etkili olduğu düşünülmektedir. İnternet ortamı ergen için sınırların ve toplumsal baskıların daha az hissedildiği bir alandır ve ergene özgürlük tanır. Günümüzde ergenlerin interneti kullanım biçimlerine ve interneti sıklıkla romantik ilişki kurmak için kullandıklarına ışık tutması bakımından bu araştırma önem taşımaktadır. Ayrıca, internet ortamında yaşanan romantik ilişkilerdeki paylaşımlar, ilişkilerin başlama ve bitiş nedenleri, ergenlerin bu tarz bir ilişkiyi tercih etme nedenlerini sergilemesi,

dolayısıyla ergenlerin sanal romantik ilişkilerini gözler önüne sererek ergenleri daha iyi anlamak bakımından da araştırmanın önem taşıyacağı düşünülmektedir.

Sanal romantik ilişkiler giderek yaygınlaşmaktadır fakat konuyla ilgili özellikle Türkiye'de yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Doğrudan ergenlerin sanal romantik ilişkilerini ele alan bir çalışma ise ne yazık ki bulunmamaktadır. Bu çalışma, bundan sonra yapılacak çalışmalara örnek olması ve bu alandaki boşluğu doldurmada katkı sağlaması bakımından da önem taşımaktadır.

## I.4. Sayıltılar

Romantik ilişkilere başlamada ergenin içinde bulunduğu koşulların etkisi olduğu kabul edilir. Kişinin kendisindeki değişimlerin yanı sıra içinde bulunduğu çevrenin, aile yapısının, okul ortamının, akran grubunun, ergenin romantik ilişkilere karşı tutumunda farklılıklara neden olması kaçınılmazdır. Her alanda olduğu gibi romantik ilişkilerde de bireysel ayrılıklar elbette söz konusudur. Ergenlerin romantik ilişkilerinde internetin rolü incelenirken ergenler için internet kullanımının yaygın olduğu varsayılmaktadır.

Ayrıca, araştırmaya katılan ergenlerin anketi içtenlikle, doğru ve yansız olarak yanıtladıkları varsayılmaktadır.

## Sınırlılıklar

Araştırmaya dahil edilecek grup yükseköğrenim öğrencilerini kapsayacak şekilde 17-25 yaş aralılığıyla sınırlandırılmıştır. Anket internet üzerinden uygulandığı için coğrafi bir sınırlılıktan söz edilmemekle beraber çalışma grubunu daha tanımlı hale getirmek için katılımcılar Ankara ili merkezindeki devlet ve özel üniversitelerin öğrencileriyle sınırlandırılmıştır.

Araştırma kapsamında kullanılan anket web tabanlı bir ankettir. Web

tabanlı anketlerin bazı sınırlılıklarından söz edilir (Archer, 2003). Bu sınırlılıkların bu araştırma için geçerli olanları şunlardır:

1. İnternet erişimi olsa bile katılımcıların bilgisayarla ilgili bilgi düzeyleri eşit değildir.
2. E-mail adreslerinin oluşturduğu bir örneklem oluşturmak dizinler olmadığı için çok zordur. Bazen bir katılımcı adına birden fazla e-mail adresi olabilir. Adresler standart halde olmadığı için katılımcıya ulaşmak kolay değildir.
3. Anketi cevaplamama kararını, monitör karşısındaki katılımcı henüz anketin amacını ve yönergesini dahi okumadan çok hızlı verebilir ve anketi cevaplamayı reddedebilir.

## Tanımlar ve Kısaltmalar

**Romantik ilişki:** Araştırma kapsamında ele alınan "romantik ilişki" kavramı, ergenlerin karşı cinsle, karşılıklı duygusal etkileşimlerini ifade etmektedir. Bu etkileşimler yalnızca sözel olabileceği gibi, fiziksel de olabilir. Ergenin "biriyle çıkıyorum", "birbirimizi seviyoruz", "erkek/kız arkadaşım var", "sevgilim var", "flörtüm var", "takılıyoruz", duygusal ilişkim var" ya da " romantik ilişkim var" ifadeleri ergenin romantik ilişkisi olduğu şeklinde kabul edilmiştir.

**Sanal romantik ilişki:** "Sanal romantik ilişki" kavramı, internet ortamında var olan ilişkiyi anlatmaktadır. Bu ilişki dışarıda başlayıp internet ortamına taşınmış ve artık en çok orada sürdürülüyor olabilir; internet ortamında başlayıp hiç dışarıya taşınmamış bir ilişki olabilir; ya da internet ortamında başlayıp bir süre sonra dışarıya taşınmış ama yoğunluğu internet üzerinde olan bir ilişki olabilir. Yani ilişkinin gerçek yaşamdansa internet ortamında daha çok yer almış olması, araştırma dâhilinde o ilişkiyi sanal romantik ilişki olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlama, katılımcıların "internet ortamında yürütülen romantik ilişki" ifadesinden ne anlamaları gerektiğini açıklamak için anketin yönergesinde sunulmuştur.

**SRİA:** Araştırma için geliştirilen “Sanal Romantik İlişki Anketi”, “SRİA” olarak kısaltılmıştır.

# BÖLÜM II

## ERGENLERİN SANAL İLİŞKİLERİYLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Gençler, interneti en çok kullanan kesim olmakla birlikte (www.tuik.gov.tr) en çok, anlamlı yeni arkadaşlıklar kurarak mevcut sosyal ağlarını genişletmek için internet başına geçmektedirler (Parks ve Floyd, 1996; Thurlow ve McKay, 2002; Lee, 2010). İnterneti sanal ilişki kurmak için kullanan ergenlerle ilgili olarak Parks ve Roberts (1998), yaptıkları araştırma ile internet kullananların %93.6'sının sanal ilişki yaşadıklarını ve bu ilişkilerin %26.3'ünün romantik ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

Benzer bir araştırmada, yaş ortalaması 21.3 olan katılımcıların %80'i internette gelişigüzel ve arkadaşça ilişkiler kurmayı tercih ettiklerini, %6'sı ise daha samimi ve romantik ilişkiler aradıklarını ifade etmişlerdir (McCown, Fischer, Page ve Homant, 2001). Ercan ve Çok'un (2007) üniversite öğrencileri ve internette öğrenci haber gruplarına üye kişilerin oluşturduğu iki ayrı çalışma grubuyla yaptıkları araştırmanın sonucuna göre ise, katılımcılar yaşadıkları sanal ilişkiyi en fazla oranda "dostça" olarak tanımlarken (üniversite öğrencilerinin %54'ü, diğer grubun %84'ü), bunu "duygusal" tanımlama (üniversite öğrencilerinin %35'i, diğer grubun %43'ü) takip etmektedir.

İnternetin gençler tarafından en fazla sanal ilişki kurmak amacıyla kullanıldığı bulgusunu elde eden bir başka araştırmaya göre, katılımcıların %88'i bu iletişimi mevcut arkadaşlarıyla kurmaktadır (Valkenburg ve Peter, 2007). Ergenlerin internet ortamında yabancılarla nadiren konuştuğu, daha çok internet dışında tanıştıkları kişilerle sohbet ettikleri bulgusuna ulaşan başka araştırmalar da mevcuttur (Gross, 2004; Peter ve diğ., 2006).

Sanal ilişki kurmanın olumsuz sonuçları daha çok ergenin tanımadığı kişilerle sanal iletişime girmesi üzerinde odaklanmaktadır. Özellikle bu yabancı kişinin ergenden yaşça büyük ve kötü niyetli olması olumsuzluklara

yol açabilmektedir. Pek çok araştırma, sanal ortamda yabancılarla konuşmanın, kişinin iyi oluş halinde azalmaya yol açtığını desteklemektedir (Gross, Juvonen ve Gable, 2002; Seepersad, 2004; Valkenburg ve Peter, 2007; Valkenburg ve Peter, 2009). Öte yandan Subrahmanyam ve Greenfield (2008), benzer araştırmalardan farklı olarak, yaptıkları araştırma ile sosyal kaygılı ergenler için internette yabancılarla konuşmanın yararlı olabileceğini belirtmişlerdir.

Araştırmalar göstermektedir ki, ergenler için sanal ilişki kurmak internet kullanım amaçları arasında ön sıralarda yer alırken, gençler tarafından kurulan bu ilişkiler, yüksek oranla "arkadaşça ilişki"; düşük oranla ise "romantik ilişki" olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer genelleme ise gençlerin internet ortamında yabancılardan çok mevcut arkadaşlarıyla ilişki kurmalarıdır.

Sanal ilişkilerle ilgili bazı çalışmalar da yaşanılan ilişkinin ergen üzerinde yarattığı etkiler üzerine odaklanmaktadır. Ergenin yaşadığı sanal ilişkinin ergenin iyi oluş hali, yalnızlık düzeyi ve diğer kişilerarası ilişkileri üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanan çalışmalar oldukça fazladır (örn., Sanders ve diğ., 2000; Kraut ve diğ., 2002; Subrahmanyam ve Greenfield, 2008; Özen ve Sarıcı, 2010). Ayrıca internet yoluyla kurulan iletişimin günümüzün gençleri için oldukça önemli olduğu ve bilgisayar oyunları ve internetin arkadaşlıkların yerini alarak sosyal izolasyona neden olabildiği vurgulanmaktadır (Kelleci, 2008).

Bu etkiler olumsuz olabileceği gibi olumlu da olabilmektedir. Her iki cinsiyet ve yaş grupları (10-16 yaş) için sanal iletişim ile arkadaşlarla yakınlık arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur (Valkenburg ve Peter, 2007). Aynı araştırmaya göre, gençlerin %30'u kişisel bilgilerini açığa çıkarmak için sanal iletişimi tercih ederken, bu gençler, sanal iletişime daha az başvuran gençlere göre arkadaşlarına daha fazla yakınlık duymaktadırlar.

Sanal ilişkilerle ilgili bilgi edinmek amacıyla bu tarz ilişkilerin yüz yüze ilişkilerle kıyaslanması oldukça yaygındır. İnternet kullanıcılarının sanal ilişki yaşarken kendilerini duygusal olarak daha fazla açtıkları ve ilişkideki duygusal gelişmenin yüz yüze bir ilişkide olduğundan daha hızlı ilerlediği görülebilir (Aktaş, 2005). Öte yandan, bunun tersini iddia eden araştırma bulguları da mevcuttur. Örneğin, bir grup katılımcıya internette arkadaşlık

kurdukları kişilerle sesli ve görsel olarak iletişim kurma izni verilmiştir. Konuştukları kişileri gören katılımcıların kendini açma davranışlarının azaldığı görülmüştür (Pauley ve Emmers-Sommer, 2007).

Bir başka araştırmada sanal ilişki kuran çiftlerden, iletişimlerinde kişisel fotoğraflarını eklemeleri istenir. Uzun süredir görüşen çiftlerin, partnerlerinin fotoğrafını görünce daha az etkilendikleri ve partnerlerini daha az çekici buldukları görülmüştür (Walter, Slovacaek ve Tidwell, 2001). Bu durum, sanal ilişkilerin doğasında olan "tanınmazlık" özelliğinin, duygusal yakınlığı geliştiren ve belirsizliği azaltan önemli bir etki kaynağı olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Bu nedenle zenginleştirilmiş medyanın sesli ve görsel ipuçları, sanal ilişkilerde zannedilenin tersine olumsuz bir etki de yapabilir (Pauley ve Emmers-Sommer, 2007).

Sanal ilişkiye yönelen kişilerin özellikleriyle ilgili yapılan çalışmalar alanda geniş yer tutan bir başka konudur. İnternette arkadaşlık kuran kişilerin kişilik tipleri üzerine yapılan bir araştırmada, katılımcılara, Mozaik Kişilik Envanteri uygulanmıştır. Gerçekçi, araştırmacı, sanatçı, sosyal, girişimci ve geleneksel olmak üzere altı tip kişilikten sanal arkadaşlık kuranların daha çok sosyal tip kişiliğe sahip oldukları, hiçbir katılımcının geleneksel tipe girmediği sonucuna ulaşılmıştır. İnterneti başkalarıyla tanışmak için kullanan kişilerin sosyal beceri sahibi, güçlü sözel becerilere ve empati becerisine sahip, yakın ve içten ilişkilerden zevk alan kişiler olduğu görülmüştür (McCown ve diğ., 2001).

İçedönük ya da dışadönük olmanın kişinin sanal ilişki yaşamasında fark yaratıp yaratmadığıyla ilgili çalışmalar da mevcuttur. Peter, Valkenburg ve Schouten (2005), yaptıkları araştırma sonucunda içedönük ergenlerin dışadönük ergenlerden daha fazla sanal ilişki yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. İçedönük kişilerin internet iletişimini daha fazla kullanmalarının bu sonucu doğurduğu bulunmuştur. İçedönük ergenler en çok zayıf sosyal becerilerini ödünlemek (social compensation) amacıyla sanal ilişkilere yöneldikleri için kendilerini açma düzeyleri ve sanal iletişimlerinin sıklığı dışadönük ergenlere oranla daha fazladır. Bu sonuç, onların daha fazla sanal ilişki yaşama eğiliminde olmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla içedönüklük sanal ilişki yaşamada doğrudan değil, dolaylı bir etkiye sahiptir. Benzer bir araştırmada, dışadönük ergenlerin, sanal arkadaşlığı kendilerini daha çok

açabilmek ve sanal iletişime daha çok girmek için tercih ederken; içedönük ergenlerin zayıf olan sosyal becerilerini telafi etmek için sanal arkadaşlığa yöneldikleri bulgusuna ulaşılmıştır (Subrahmanyam ve Greenfield, 2008).

Sanal ilişkiye yönelen ergenlerin kişilik özellikleriyle ilgili olarak yapılan bir başka araştırmada kendisini yalnız hisseden ergenlerin, sosyal kaygı düzeyi yüksek olan ergenlere oranla, yeni kişilerle tanışmak için sanal iletişimi daha fazla tercih ettiği bulgusuna ulaşılmıştır (Bonetti, Campbell ve Gilmore, 2010). Yalnızlık düzeyi yüksek olan ergenler sanal iletişim sırasında daha az utangaç hissettiklerini, kendilerini daha rahat ifade edebildiklerini ve konuşmak için daha cesaretli davranabildiklerini belirtmişlerdir. Benzer olarak, Özen ve Sarıcı'nın (2010) üniversite öğrencileriyle yaptıkları araştırmada, katılımcıların dörtte biri kendilerini yalnız hissetmelerinin onları sanal iletişime yönlendirdiğini belirtmişlerdir.

İnternet ortamının sunduğu tanınmazlık özelliği sayesinde kişilerin sanal ilişkileri sırasında kendilerini karşı tarafa olduklarından farklı gösterebildikleri bilinmektedir. Sanal ortamda kimliği gizleme konusunda Karaca'nın (2007) "Aileyi Tehdit Eden Yeni Bir Tehlike: Sanal İlişkiler" adlı çalışmasındaki araştırmaya göre internette sohbet (chat) sırasında kadınların %58'i, erkeklerin ise %30'u kimliğini gizlemektedir. Valkenburg, Schouten ve Peter'ın (2005) araştırmasında 600 Hollandalı katılımcının 246'sı (%41'i), en azından bazen kendi kimlikleriyle denemeler yaptıklarını ifade etmişlerdir. İnternet ortamında kişinin kimliğiyle ilgili yalan söylemesi ya da kimliğini gizlemesi gerçek hayata göre katlanması zor sonuçlara yol açmayacağı için oldukça yaygındır.

Ergenlerin sanal ilişkileriyle ilgili yapılan araştırmalar öncelikle sanal ilişki kurma sıklığı ve niteliği üzerinde yoğunlaşmaktadır. Kurulan sanal ilişkilerin ergen üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri de merak edilen konular arasındadır. Bu tarz ilişkiye yönelen ergenlerin kişilik özelliklerini ortaya koymak için yapılmış çalışmalar da alanda geniş yer edinmiştir. Ayrıca bazı araştırmalarla yüz yüze ve sanal ilişkiler karşılaştırılarak sanal ilişkiler betimlenmiştir.

# BÖLÜM III

# YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

## Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır.

Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu haliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Bu araştırmada ergenlerin sanal romantik ilişki biçimleri, internet kullanım biçimleri, cinsiyet, yaş, sahip olunan olanaklar (kendine ait oda ve bilgisayar) ve sosyoekonomik düzey çerçevesinde ele alınarak ergenlerin sanal ilişkideki paylaşımları, ilişkiye başlama ve ilişkiyi bitirme nedenleri, ilişki süreleri, görüşme sıklık ve süreleri, ilişkileri ve partnerleriyle ilgili görüşleri, ilişkiyi gerçek yaşama taşıma durumları incelenmiştir. Böylelikle sanal romantik ilişkilerin betimlemesi yapılmıştır.

## Araştırma Grubu

Araştırma grubunu Ankara ili merkezindeki devlet ve özel üniversitelerde öğrenim gören 17-25 yaş grubundaki 362 ergen oluşturmaktadır.

Verilerin elde edilmesi için, araştırmacı Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ne

(ODTÜ) giderek öğretim elemanlarıyla irtibata geçmiştir. Öğretim elemanlarının izniyle derslere girilmiş, sınıf ortamında öğrencilere çalışmanın amacı anlatılarak gönüllü öğrencilerden elektronik posta (e-posta) adresleri alınmıştır. Bazı öğretim elemanları da derslerine girdikleri öğrencilerin e-posta adreslerini vermeye gönüllü olmuşlardır. Yine ayrıca, öğretim elemanlarının yönlendirmesiyle bazı öğrenci gruplarının e-posta adreslerine ulaşılmıştır. Bunun dışında Ankara Gençlik Servisleri Merkezi'ne kayıtlı üniversite öğrencilerinin e-posta adreslerine anket gönderilmiştir. Geliştirilen anket formunun linki, katılımcıların e-posta adreslerine gönderilmiştir. Bu şekilde 6000'e yakın üniversite öğrencisine anket gönderilmiş ve bu kişilerden 387'si anketi yanıtlamıştır. Ankara dışındaki üniversitelerden katılan 17 öğrenci ve anketin bazı sorularına geçersiz yanıtlar veren 8 katılımcıyla beraber toplam 25 katılımcı değerlendirme dışı bırakılarak, değerlendirmeler toplam 362 katılımcı üzerinden yapılmıştır.

Araştırmaya katılan bireylerin çeşitli özelliklerine göre dağılımları aşağıdaki tablo ve açıklamalarda sunulmuştur.

**Tablo 1. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Cinsiyete Göre Dağılımları**

| **Cinsiyet** | **Frekans (f)** | **Yüzdelik oran (%)** |
|---|---|---|
| Kadın | 231 | 63,8 |
| Erkek | 131 | 36,2 |
| **Toplam** | **362** | **100,0** |

Tablo 1'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 362 ergenin %63,8'i kadın, %36,2'si erkektir.

**Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Yaşa Göre Dağılımları**

| Yaş | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| 17 – 19 | 36 | 9,9 |
| 20 – 22 | 226 | 62,4 |
| 23 – 25 | 100 | 27,7 |
| **Toplam** | **362** | **100,0** |

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan 362 ergenin %9,9'u (36 ergen) 17-19, %62,4'ü (226 ergen) 20-22 ve %27,7'si (100 ergen) 23-25 yaş aralığında bulunmaktadır. Katılımcıların en düşük oranla (%3,4) 17-19, en yüksek oranla ise (%62,4) 20-22 yaş aralığında bulunduğu görülmektedir.

**Tablo 3. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Üniversitelere Göre Dağılımları**

| Üniversite | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Ankara Üniversitesi | 197 | 54,4 |
| Gazi Üniversitesi | 51 | 14,1 |
| Hacettepe Üniversitesi | 44 | 12,2 |
| ODTÜ | 38 | 10,6 |
| Bilkent Üniversitesi | 15 | 4,1 |
| TOBB ETÜ | 8 | 2,2 |
| Çankaya Üniversitesi | 4 | 1,1 |
| Başkent Üniversitesi | 3 | 0,8 |
| Ufuk Üniversitesi | 2 | 0,5 |
| **Toplam** | **362** | **100,0** |

Tablo 3'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan 362 kişinin çoğunluğu %54,4 oranla (197 ergen) Ankara Üniversitesi öğrencisidir. Diğer 165

katılımcı, Gazi Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, ODTÜ, Bilkent Üniversitesi, TOBB ETÜ, Çankaya Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve Ufuk Üniversitesi öğrencileridir.

**Tablo 4. Araştırmaya Katılan Ergenlerin Öğrenim Gördükleri Sınıf Düzeyine Göre Dağılımları**

| Sınıf | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Hazırlık | 10 | 2,8 |
| 1 | 48 | 13,3 |
| 2 | 62 | 17,1 |
| 3 | 121 | 33,4 |
| 4 | 96 | 26,5 |
| 5 | 4 | 1,1 |
| 6 | 2 | 0,6 |
| Yüksek Lisans | 19 | 5,2 |
| **Toplam** | **362** | **100,0** |

Tablo 4'e bakıldığında 362 katılımcının %33,4'ünün (121 ergen) 3. sınıf, %26,5'inin (96 ergen) ise 4. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Ankete en fazla 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden (%59,9 oranla 217 ergen), en az ise 5. ve 6. sınıf öğrencilerinden katılım olmuştur.

## Veri Toplama Araç ve Teknikleri

Araştırmacı tarafından araştırmanın amacına uygun olarak bir anket geliştirilmiştir. "Sanal Romantik İlişki Anketi" (SRİA) adı verilen anket Ek-1'de sunulmuştur.

Anket geliştirme sürecinde Büyüköztürk ve diğerlerinin (2010) önerdiği şu adımlar takip edilmiştir: Öncelikle problem tanımlamada

incelenecek temel değişken ve ilgili değişkenler, alanla ilgili araştırmalar ve kuramsal çerçeve taranarak belirlenmeye çalışılmıştır. Problem tanımlamanın sonucunda, çalışmanın amacı ve alt amaçları netlik kazanmıştır. Böylelikle alt amaçlarda yer alan değişkenlerden yola çıkılarak ihtiyaç duyulan verilerin toplanmasına yönelik maddelerin yazımına başlanmıştır. Maddelerin yazım aşamasında internet ortamında yaşanan romantik ilişkiler alanıyla ilgili literatür taranmıştır. Bu alanda yabancı literatürün ağırlığı söz konusu olduğu için konunun kendi ülkemizdeki yerini görmek amacıyla bir grup ergenle grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmeler sonucunda konuyla ilgili önemli noktalar ve anahtar kelimeler belirlenmiştir. Literatür taraması ve görüşmeler sonucunda anket soruları oluşturulmuştur.

Anket soruları kapalı uçlu sorular, cevap kategorileri ise sınıflamalı olarak yapılandırılmıştır. Son olarak ankette yer alan soruların geçerliği ve güvenirliği için Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ölçme ve Değerlendirme Bölümü'nden 7 öğretim elemanının görüşüne danışılmıştır. Tüm görüşmeler sonucunda anket 56 sorudan oluşturulmuştur.

SRİA, "kişisel bilgiler", "internet kullanımı" ve "internet ortamında yaşanan romantik ilişkiler" olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Kişisel bilgiler kapsamında katılımcının yaşı, cinsiyeti, öğrenim gördüğü üniversite, program ve sınıfı, anne-baba eğitim düzeyi, aile gelir düzeyi, kaldığı (yaşadığı) yer, kendisine ait odası ve bilgisayarı olup olmadığı sorulmuştur. Bu bölümde toplam 11 soru yer almaktadır.

İnternet kullanımıyla ilgili olarak sorulan 7 soruda katılımcının interneti ne sıklıkla ve en çok ne amaçla kullandığı, her bağlandığında internette geçirdiği süre, internete çoğunlukla nereden bağlandığı, internet ortamında birisiyle tanışıp tanışmadığı, kişilerarası ilişkiler amacıyla internet kullanım durumu ve internette kurduğu kişilerarası ilişkileri tanımlama biçimleri sorulmuştur.

İnternet ortamında yaşanan romantik ilişkiler bölümünde ise 38 soru bulunmaktadır. İlişki durumu sorusunun ardından internet ortamında hiç ilişki yaşantısı olmayanlar için anket sona ererken, kalan sorular, ilişkisi hâlâ devam edenler ve geçmişte ilişkisi olanlar için ikiye ayrılmaktadır. 17 soru ilişkisi hâlâ devam edenler için geniş zaman ve ilişkisi bitenler için geçmiş

zaman kipleriyle sorulmuş, bir soru ise her iki gruba da aynı şekilde yöneltilmiştir. Yani toplamda 18 ortak soru vardır. Bu ortak sorularda katılımcılara sanal ilişkiyi tercih etme nedenleri, partnerleriyle nasıl tanıştıkları, iletişim kurma sıklıkları ve her seferindeki görüşme süreleri, paylaşım ve sohbet konuları, sesli ve görsel destekli iletişimden faydalanma durumları ile telefonla, kısa mesaj (sms) yoluyla, yüz yüze, sosyal paylaşım ağları ve sohbet sitelerinde görüşme durumları, partnerlerinden kendileriyle ilgili sakladıkları durumlar olup olmadığı, sanal romantik ilişki sırasında başka bir romantik ilişki yaşayıp yaşamadıkları, yakın çevrelerini ilişkileri hakkında bilgilendirme durumlarının yanı sıra ilişkileri ve ilişki yaşadıkları kişiyle ilgili görüşleri sorulmuştur. İlişkisi bitenler için ise ilişki süresi ve ilişkinin bitme nedeni olmak üzere farklı iki soru sorulmuştur.

Kısa sürede daha çok kişiye ulaşılabileceği ve uygulamada pratiklik sağlayacağı düşüncesiyle anketin internet yoluyla uygulanmasına karar verilmiştir. Ayrıca araştırma, doğrudan internet kullanıcıları ile ilgili olduğu için ve romantik ilişkiler, özel bir konu olduğu için katılımcının, anketi sınıf ortamındansa istediği bir zamanda ve yalnız olabileceği bir ortamda rahatça cevaplayabilmesine de imkân sağlayabilmek bakımından anketin internet yoluyla uygulanmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

## Verilerin Toplanması

Elektronik ortama uygun olarak hazırlanan SRİA, internet yoluyla uygulanmıştır. Araştırmacı farklı üniversitelere giderek, öğretim elemanlarıyla irtibata geçmiştir. Araştırması hakkında bilgi veren araştırmacı öğretim elemanlarının izniyle sınıfları gezerek öğrencilere araştırmanın amacını anlatmış ve anketi hakkında açıklama yaparak öğrencilerden e-posta adreslerini istemiştir. Araştırmacı, toplanan e-posta adreslerinin başka hiçbir amaçla kullanılmayacağını belirtmiştir. Buna rağmen sınıf ortamındaki bireylerin ancak %50-60 kadarı e-posta adreslerini vermeye gönüllü olmuştur. Gönüllü öğrencilerin e-posta adresleri yazılı olarak toplanmış, anketin linki yönergesiyle beraber toplanan e-posta adreslerine toplu olarak fakat göndericilerin birbirlerinin e-posta adreslerini görmeyecekleri şekilde

gönderilmiştir.

1 Mart 2011-30 Mart 2011 tarihleri arasında araştırmacının kendisi tarafından yaklaşık 1500 e-posta adresi toplanmıştır. Bunun dışında üniversitedeki öğretim elemanlarının yardımıyla kimi öğrenci gruplarının grup adreslerine ulaşılmıştır. Ulaşılan öğrenci gruplarında yaklaşık olarak 500 öğrenci olduğu tahmin edilmektedir. Ankara Gençlik Servisleri Merkezi'yle irtibata geçilerek buraya kayıtlı yaklaşık 4000 üniversite öğrencisinin e-posta adreslerine anketin linki gönderilmiştir. Ancak yazılı olarak toplanan e-posta adreslerinin bazıları okunaksız olduğu için bunlara gönderim sağlanamamıştır. Bu şekilde hata raporu veren e-posta adresleri %10 civarındadır. Bazı katılımcılardan ise anketi cevaplamak istemediklerine dair e-postalar gelmiştir. Toplamda yaklaşık olarak 6000 kişiye anket gönderilmesine rağmen ankete katılım oranı %10'un altındadır. Oranın bu kadar düşük olmasının temel nedeninin, gençlerin artık çoğunlukla e-posta adreslerini kullanmamaları, iletişim kurmak için sosyal paylaşım ağlarını tercih etmeleri ya da aldıkları araştırma çağrısını önemsememeleri olarak düşünülmektedir.

Anketi yanıtlayacak kişilerin üniversite öğrencisi olduğundan emin olmak için açık anket uygulaması yerine katılımcılara davet gönderme yolu tercih edilmiştir. Anketin linkinin facebook paylaşım sitesine kayıtlı öğrenci gruplarının sayfalarına bırakılması da düşünülmüştür, ancak buraya kayıtlı kişilerin üniversite öğrencisi olmayabileceği ihtimali göz önüne alınarak en güvenilir yolun üniversitelere gidilerek öğrencilerin e-posta adreslerini toplamak olduğuna karar verilmiştir.

30 Mart 2011'de e-posta adreslerine gönderim başlamış ve 1 Haziran 2011'de gönderimlere son verilmiştir. Bu iki aylık süreç içinde ilk gönderimin yapıldığı gruplara iki hafta sonra tekrar hatırlatma maili gönderilmiştir. İkinci hatırlatmalar ilk hatırlatmalardan 10 gün sonra, üçüncü ve son hatırlatmalar ise ikinci hatırlatmalardan bir hafta sonra yapılmıştır. Yine de tüm hatırlatmalara rağmen geri dönüşler %10'un altında olmuştur.

## Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 17.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Anketten elde edilen verilerin betimlenmesinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Anketten elde edilen verilerin kategorik veriler olması nedeniyle veriler parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerle çözümlenmiş; gruplar arası farkların analizinde Kay - Kare Testi uygulanmıştır.

Verilerin analiz edilmesinde en az 0.05 anlamlılık düzeyi benimsenmiştir.

# BÖLÜM IV

## BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma amaçları doğrultusunda elde edilen bulgular ve bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

İnternet ortamında ergenlerin romantik ilişki yaşama durumlarının nasıl bir dağılım gösterdiği Tablo 5'te verilmektedir.

**Tablo 5. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumları İçin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| İlişki Durumu | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Hiç olmadı | 251 | 69,3 |
| Var ve devam ediyor | 42 | 11,6 |
| Vardı ama bitti | 69 | 19,1 |
| **Toplam** | **362** | **100,0** |

Tablo 5'e bakıldığında, araştırmaya katılan 362 ergenin %69,3'ünün (251 ergen) internet ortamında hiç romantik ilişki yaşamadığı, %11,6'sının (42 ergen) hala devam eden sanal bir romantik ilişkisi olduğu ve %19,1'inin (69 ergen) geçmişte bir sanal romantik ilişki yaşamış olduğu görülmektedir. Ergenlerin %30,7'sinin internet ortamında geçmişte yaşanmış ya da şu anda devam eden bir romantik ilişkisi vardır.

Bulgular göstermektedir ki ergenlerin yaklaşık olarak üçte biri sanal romantik ilişki yaşamaktadır. İnternete erişimin kolaylaşması ve internetin kullanım alanının giderek genişlemesi gençleri daha fazla monitör başına çekmektedir. Bunların yanı sıra günümüzde gençler, interneti en fazla

kişilerarası iletişim amacıyla kullanmaktadır (Parks ve Floyd, 1996; Thurlow ve McKay, 2002; Valkenburg ve Peter, 2007). Gençlerin, interneti en çok bu amaçla kullandıkları dikkate alındığında gençler arasında sanal ortamda romantik ilişki yaşamanın yaygın olmasını beklemek şaşırtıcı değildir. Bu nedenle internette sanal romantik ilişki yaşama oranının araştırma bulgusuna göre üçte bir oranında çıkması beklendik kabul edilebilir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle tanışma yolları Tablo 6'da verilmektedir.

**Tablo 6. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Tanışma Yollarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Tanışma Yolları | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Elektronik posta ya da msn aracılığıyla | 16 | 14,4 |
| Facebook, twitter vb. sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla | 29 | 26,1 |
| Forumlarda, sohbet odalarında veya arkadaş bulma sitelerinde | 16 | 14,4 |
| İnternet dışında (gerçek yaşamda) | 34 | 30,6 |
| İnternette oyun oynarken | 5 | 4,5 |
| Diğer | 11 | 9,9 |
| **Toplam** | **111** | **100,0** |

"İnternet ortamında romantik ilişki yaşadığınız kişiyle nasıl tanıştınız?" sorusu internet ortamında romantik ilişki yaşamış ya da yaşamakta olan 111 ergen tarafından cevaplanmıştır. Ergenler bu soruya en fazla "internet dışında" yanıtını vermişlerdir (%30,6 oranla 34 ergen). Tanışma yolları arasında en çok verilen ikinci cevap %26,1 oranla (29 ergen) sosyal paylaşım sitelerinde tanışmadır. Gerçek yaşamda tanışma ve sosyal paylaşım sitelerinde tanışmanın ardından ergenlerin sanal romantik ilişki yaşadıkları partnerleriyle tanışma yolları arasında aynı orana sahip forumlarda, sohbet odalarında veya arkadaş bulma sitelerinde tanışma ile e-posta ya da msn

aracılığıyla tanışma gelmektedir (%14,4 oranla 16 ergen). En az yaygın olan tanışma yolu %4,5 oranla (5 ergen) internette oyun oynarken tanışmadır. Ergenlerin %9,9'u ise "diğer" seçeneğini işaretlemiştir.

Araştırma kapsamında ele alınan "sanal romantik ilişki" kavramı ilişkinin yalnızca internet ortamında başlayıp orada devam etmesini değil, ilişki internet dışında başlamış olsa dâhi ilişkinin yoğunluğunun internet ortamında yaşanmasını ifade etmektedir. Griffiths'in (2001) önerdiği çevrimiçi ilişki türleri arasında, ilişkinin internet dışında başladığı fakat ardından çiftlerin bu ilişkiyi internet ortamına taşıyarak orada korumaya çalıştıkları "korunan çevrimiçi ilişki"den söz edilir. Bu anlamda ergenlerin sanal romantik ilişki yaşadıkları kişilerle en çok gerçek yaşamda tanışmış olmaları bulgusu şaşırtıcı değildir.

Sosyal paylaşım sitelerinde tanışmanın ikinci sırada gelmesi, son zamanlarda giderek popüler hale gelen bu tarz sitelerin, sunduğu imkânlarla özellikle gençlere kişilerarası iletişim için farklı ve zengin ortamlar yaratmasıyla açıklanabilir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle ayrılma nedenleri Tablo 7'de verilmektedir.

**Tablo 7. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Ayrılma Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Ayrılma Nedeni | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Çevrem onaylamadığı ve çevremden saklamak zorunda olduğum için | 4 | 5,8 |
| Değer vermediğim ve ilişkiye emek harcamak istemediğim için | 10 | 14,5 |
| Güvenmediğim için | 6 | 8,7 |
| Hayatımda başka birisi olduğu için | 4 | 5,8 |
| İletişim kopukluğundan dolayı (kendimi iyi anlatamadığım ya da onu yeterince anlayamadığım için) | 19 | 27,5 |
| Kıskançlık yüzünden | 4 | 5,8 |
| Diğer | 22 | 31,9 |
| **Toplam** | **69** | **100,0** |

Tablo 7'ye bakıldığında toplam frekansın 69 olduğu görülmektedir. Çünkü bu soru, yalnızca geçmişte sanal romantik ilişki yaşantısı olmuş ergenler tarafından cevaplanmıştır. Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşadıkları kişilerden ayrılma nedenleri arasında en çok %31,9 oranla (22 ergen) "diğer" yanıtının verildiği görülmektedir. Ergenler, %27,5 oranla (19 ergen) iletişim kopukluğundan (kendini iyi anlatamamak ya da partnerini yeterince anlayamamak) dolayı ayrılmaktadırlar. Ayrılma nedenleri arasındaki bir diğer popüler yanıt %14,5 oranla (10 ergen) ergenlerin ilişkiye değer vermemesi ve emek harcamak istememesidir. Partnerine güvenmediği için ilişkisi bitenlerin oranı %8,7'dir (6 ergen). En az verilen yanıtlar arasında eşit orana sahip (%5,8, 4 ergen) kıskançlık, ergenin başka bir romantik ilişkisi daha olması ve çevresi onaylamadığı ya da çevresinden saklamak zorunda kalması gelmektedir.

Ayrılma nedenleri arasında en yüksek orana "diğer" seçeneğinin sahip olmasının nedeni, cevap kategorilerinin yeterince kapsamlı olarak

yapılandırılmaması olabilir. Bunu engellemek için cevap kategorilerine "sıkıldığım için" veya "herhangi bir özel neden olmaksızın" kategorileri eklenebilirdi. Bu durumda "diğer" seçeneğinin frekansı daha düşük çıkabilirdi. Öte yandan ergenlerin internet ortamında sürdürdükleri sanal romantik ilişkilerinin çok uzun süreli olmaması ve dolayısıyla ergenlerin ilişkinin bitme gerekçesi üzerinde de çok fazla kafa yormak istememeleri sonucu kendilerinin de açıkça tanımlayabilecekleri bir ayrılma nedeni olmaması onları "diğer" seçeneğine yönlendirmiş olabilir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle görüşme sıklık ve süreleri Tablo 8'de verilmektedir.

**Tablo 8. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Görüşme Sıklık ve Sürelerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Görüşme Sıklığı | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) | Görüşme Süresi | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|---|---|---|
| Günde birkaç kez | 11 | 9,9 | 1 saatten az | 22 | 19,8 |
| Her gün | 43 | 38,7 | 1-2 saat arası | 50 | 45,0 |
| Haftada 4-6 kez arası | 22 | 19,8 | 2-4 saat arası | 31 | 27,9 |
| Haftada 1-2 kez arası | 25 | 22,5 | 4-6 saat arası | 7 | 6,4 |
| Ayda birkaç kez | 10 | 9,1 | 6 saatten fazla | 1 | 0,9 |
| **Toplam** | **111** | **100,0** | **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 8'e göre ergenlerin %38,7'si (43 ergen) sanal romantik ilişki yaşadıkları kişilerle internet ortamında her gün görüşmektedir. %22,5'i haftada 1-2 kez, %19,8'i haftada 4-6 kez görüşmektedir. Romantik ilişki yaşadığı kişiyle günde birkaç kez (%9,9 oranla 11 ergen) ve ayda birkaç kez (%9,1 oranla 10 ergen) görüşen ergenler çok azdır. Ergenler ne günde birkaç kez olacak şekilde çok sık ne de ayda birkaç kez olacak şekilde çok seyrek

görüşmektedirler. Yine de oranlar ergenlerin partnerleriyle sık görüştükleri anlamına gelmektedir.

Aynı tabloda ergenlerin romantik ilişki yaşadıkları kişilerle her görüşmelerinde görüşmenin ne kadar sürdüğüne baktığımızda %45 oranla (50 ergen) ergenlerin görüşmelerinin 1-2 saat sürdüğü görülmektedir. Ergenlerin %27,9'unun (31 ergen) görüşmelerinin 2-4 saat sürdüğü, %19,8'inin (22 ergen) her seferinde 1 saatten az görüştükleri görülmektedir. 111 ergenden yalnızca biri (%0,9) partneriyle her görüşmesinin 6 saatten daha uzun, 7 ergen ise (%6,4) 4-6 saat sürdüğünü belirtmiştir.

Bulgulara bakıldığında ergenlerin büyük çoğunluğunun ilişki yaşadıkları kişiyle her gün, 1-2 saat olacak şekilde sık görüştüğü söylenebilir. Gerçek yaşamda sürdürülen bir romantik ilişkide dahi çiftlerin düzenli olarak her gün görüşmeleri zorken, sanal ortamın zaman ve mekân tanımazlık özelliği sayesinde bu daha mümkün olabilmektedir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle paylaşımları Tablo 9'da verilmektedir.

**Tablo 9. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Paylaşımlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Paylaşımlar | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Sohbet etme | 102 | 39,3 |
| Görüşleri tartışma | 56 | 21,5 |
| Film, video, müzik, foto vb. veri paylaşma | 53 | 20,4 |
| Birlikte oyun oynama | 22 | 8,5 |
| Diğer | 27 | 10,3 |
| **Toplam** | **260** | **100,0** |

Tablo 9'da ergenlerin sanal ortamda romantik ilişki yaşadıkları partnerleriyle paylaşımlarının frekans ve yüzdelik oranları verilmiştir. Bu soruya 111 katılımcı cevap verdiği halde toplam frekans 260'tır. Bunun nedeni cevap kategorilerinin birden fazla seçilebilir olmasıdır. Bu soruda 111 ergen toplam 260 seçim yapmıştır. Yüzdelik oranlar da seçim sayısı üzerinden (260) hesaplanmıştır.

Ergenlerin sanal romantik partnerleriyle paylaşımları arasında ilk sırada sohbet etme gelmektedir (%39,3 ile 102 ergen). Sohbet etmeyi sırasıyla görüşleri tartışma (%21,5 ile 56 ergen), film, video, müzik, foto vb. veri paylaşma (%20,4 ile 53 ergen), diğer (%10,3 ile 27 ergen) ve birlikte oyun oynama (%8,5 ile 22 ergen) takip etmektedir.

Anında mesajlaşmaya izin veren yazılımlar sayesinde gençler sanal ortamda rahatça sohbet edebilmektedirler. Sembol ve kısaltmalarca zenginleştirilmiş internet dili sayesinde yazı yoluyla duygu ve düşünce aktarımında bulunmak çok kolaydır ve gençler tarafından tercih edilmektedir. Bu nedenle sohbet etmenin en yüksek orandaki paylaşım alanı olması şaşırtıcı değildir. Aynı şekilde görüşleri tartışmak için de kişilerin kendi profilleri, blogları dışında sayısı giderek artan forumlar buna imkân tanımaktadır. Bilgisayar oyunlarının popülerliği düşünüldüğünde birlikte oyun oynamanın oranının düşük olması, çiftlerin romantik ilişki içinde olmalarından dolayı bunu tercih etmemeleri şeklinde yorumlanmaktadır.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle sohbet konuları Tablo 10'da verilmektedir.

**Tablo 10. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Sohbet Konularına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Sohbet konuları | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Aramızdaki ilişki | 83 | 26,4 |
| Siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb. | 52 | 16,6 |
| Özel konular ve kadın-erkek ilişkileri | 62 | 19,7 |
| Müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konular | 56 | 17,8 |
| Aile içi ilişkiler | 40 | 12,6 |
| Cinsellik | 22 | 6,9 |
| **Toplam** | **315** | **100,0** |

Tablo 10'da toplam frekans 315 olarak verilmiştir. Ergenlerin sanal ortamda romantik ilişki yaşadıkları partnerleriyle paylaşımlarının sorulduğu bu soruya 111 ergen cevap vermiştir. Fakat cevap kategorilerinin birden fazla seçilebilir olması nedeniyle 111 ergen bu soruda 315 seçim yapmıştır. Yüzdelik oranlar da seçim sayısı üzerinden (315) hesaplanmıştır.

Tablo incelendiğinde, ergenlerin sanal ortamda romantik ilişki yaşadıkları partnerleriyle en çok aralarındaki ilişki hakkında sohbet ettikleri görülmektedir (%26,4 oranla 83 ergen). Bunu %19,7 oranla (62 ergen) "özel konular ve kadın-erkek ilişkileri", %17,8 oranla (56 ergen) "müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konular", %16,6 oranla (52 ergen) "siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb." takip etmektedir. Gençlerin sohbet konuları arasında en az popüler olanlar ise "aile ilişkileri" (%12,6 oranla 40 ergen) ve "cinsellik" (%6,9 oranla 22 ergen) olarak ortaya çıkmıştır.

Bulgulara bakıldığında ergenlerin sanal ilişki yaşadıkları kişilerle sohbetlerinde en fazla aralarındaki ilişkiden söz etmeleri ve bunu özel konuların ve kadın erkek ilişkilerinin takip etmesi beklendik olarak değerlendirilebilir. Romantik ilişki içinde olan 111 ergenden 83'ü ilişkileri

hakkında konuşmayı sohbet konuları arasında seçmiştir. Sohbet konuları arasında ergen için ilk sırada neyin yer aldığı bilinmemekle beraber asıl şaşırtıcı olan, 28 ergenin, birden fazla işaretleme yapılabildiği halde, aralarındaki ilişki hakkında sohbet etmeyi hiç işaretlememiş olmalarıdır. Ergenler için önemli bir konu olduğu düşünüldüğü için cinsellik konusunda sohbet etmenin en düşük oranda olması ise bir diğer şaşırtıcı bulgudur. Bu bulgu, cinselliğin ergenler tarafından bir sohbet konusu olmaktansa bir etkinlik olarak değerlendirilerek seçilmemiş olmasıyla açıklanabilir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle sesli ve görsel destekli iletişim kurma durumları Tablo 11'de verilmektedir.

**Tablo 11. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Sesli ve Görsel Destekli İletişim Kurma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Sesli ve Görsel Destekli İletişim Kurma | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Evet | 74 | 66,7 |
| Hayır | 37 | 33,3 |
| **Toplam** | **111** | **100,0** |

Yukarıdaki tabloya bakıldığında sanal romantik ilişki yaşayan ergenlerin üçte ikisinin (%66,7 oranla 74 ergen) partnerleriyle görüşmelerinde sesli ve görsel destekli iletişimden faydalandığı görülmektedir. Gelişen teknolojinin sunduğu avantajlardan faydalanarak görüşmelerinde kamera ve kulaklık kullanarak partneriyle sesli ve görsel iletişim kuran ergen sayısının kurmayan ergenlerin iki katı olması beklendik bir bulgudur.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle telefonla veya yüz yüze görüşme durumları Tablo 12'de verilmektedir.

**Tablo 12. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Telefonla veya Yüz Yüze Görüşme Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Telefonla veya Yüz Yüze Görüşme | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Evet | 92 | 82,8 |
| Hayır | 19 | 17,2 |
| **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 12'de ergenlerin sanal romantik ilişki yaşadıkları partnerleriyle büyük oranda (%82,8 ile 92 ergen) telefonla veya yüz yüze görüştükleri görülmektedir. Ergenlerin romantik partnerleriyle en fazla gerçek yaşamda tanışmış olmaları bulgusu (tablo 6) dikkate alındığında çiftlerin telefonla ya da yüz yüze görüşmelerinin yüksek bir orana sahip olması olağandır.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle sosyal paylaşım siteleri ve sohbet siteleri yoluyla görüşme durumları Tablo 13'de verilmektedir.

**Tablo 13. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle Sosyal Paylaşım Siteleri ve Sohbet Siteleri Yoluyla Görüşme Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| | | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|---|
| **Sosyal paylaşım sitelerinde görüşme** | Evet | 82 | 73,8 |
| | Hayır | 29 | 26,2 |
| | **Toplam** | **111** | **100,0** |
| **Sohbet sitelerinde görüşme** | Evet | 90 | 81,1 |
| | Hayır | 21 | 18,9 |
| | **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 13'de görüldüğü üzere ergenlerin %73,8'i (82 ergen) romantik ilişki içinde bulundukları kişiyle facebook, twitter…vb. sosyal paylaşım sitelerinde, %81,1'i (90 ergen) ise myspace, msn…vb. sohbet sitelerinde görüşmektedir.

Bu tarz sitelerin özellikle gençler arasında giderek popülerleştiği düşünüldüğünde (Toprak, Yıldırım, Aygül, Binark, Börekçi ve Çomu, 2009) bu oranların yüksek olması şaşırtıcı değildir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişki yaşadıkları kişilerle ilişkilerini sürdürme süreleri Tablo 14'te verilmektedir.

**Tablo 14. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişki Yaşadıkları Kişilerle İlişkilerini Sürdürme Sürelerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| İlişki Süresi | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| 1 aydan az | 17 | 24,6 |
| 2 ay - 3 ay | 20 | 28,9 |
| 3 ay - 6 ay | 6 | 8,8 |
| 7 ay - 1 yıl | 14 | 20,3 |
| 1 yıl - 2 yıl | 5 | 7,2 |
| 2 yıldan fazla | 7 | 10,2 |
| **Toplam** | **69** | **100,0** |

İnternet ortamında geçmişte romantik ilişki yaşamış ve ilişkileri bitmiş ergenlere yöneltilen ilişkinin ne kadar sürdüğü sorusuna 69 ergen yanıt vermiştir. Bu soruya ergenlerin %28,9'u (20 ergen) 2–3 ay, %24, 6'sı (17 ergen) 1 aydan az cevabını vermiştir. Bu oranları %20,3 ile (14 ergen) 7 ay–1 yıl ve %10,2 oranla (7 ergen) 2 yıldan fazla cevabı takip etmektedir. İlişkisi 3 ay- 6 ay sürenlerin oranı %8,8 (6 ergen) ve 1–2 yıl sürenlerin oranı %7,2'dir (5 ergen).

Bulgulara bakıldığında, sanal romantik ilişkisi 3 ay ve daha kısa süren ergenlerin oranının en yüksek olduğu görülmektedir (%53,7). Bunu 3–6 ay

seçeneğindense, 7 ay–1 yılın takip ettiği görülmektedir. Yani ergenlerin sanal romantik ilişkileri en çok ya 3 aydan daha kısa ya da 7 aydan daha uzun sürmektedir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin internet ortamını tercih etme nedenleri Tablo 15'te verilmektedir.

**Tablo 15. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İnternet Ortamını Tercih Etme Nedenlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Sanal İlişkiyi Tercih Nedeni | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Gerçek yaşamda kendime uygun birini bulamadığım için | 3 | 2,7 |
| Gizli yürütebildiğim için | 3 | 2,7 |
| Kendimi daha rahat ifade edebildiğim ve daha kolay iletişim kurabildiğim için | 16 | 14,5 |
| Popüler olduğunu düşündüğüm için | 1 | ,9 |
| Tesadüfen ve herhangi bir özel neden olmadan başladı | 65 | 58,5 |
| İnternet ortamının sunduğu "tanınmazlık" sayesinde kendimi istediğim gibi tanıtabildiğim için | 0 | ,0 |
| Diğer | 23 | 20,7 |
| **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 15 incelendiğinde ergenlerin yarısından fazlasının (%58,5 oranla 65 ergen) sanal romantik ilişkiye "tesadüfen ve herhangi bir özel neden olmadan" başladığı görülmektedir. Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yürütme nedenleri arasında %20,7 oranla (23 ergen) "diğer" ve %14,5 oranla (16 ergen) kendisini daha rahat ifade edebilme ve daha kolay iletişim kurabilme seçenekleri gelmektedir. Gerçek yaşamda kendine uygun birisini bulamamak ve ilişkiyi gizli yürütebilmek ise düşük ve eşit oranlara sahip

seçeneklerdir (%2,7 oranla 3 ergen). Popüler olduğu için sanal romantik ilişkiyi tercih etme ise yalnızca bir kişi tarafından seçilmiştir.

İnternet ortamının sunduğu "tanınmazlık" sayesinde kişinin kendisini istediği gibi tanıtabilmesi nedeniyle sanal romantik ilişkiyi tercih etme hiçbir katılımcı tarafından seçilmemiştir. Oysa "tanınmazlık" internet ortamının kullanıcılarına sunduğu en cazip özelliklerden biridir (Peter ve diğ., 2006). Araştırma dâhilindeki katılımcıların çoğunluğunun romantik ilişki yaşadığı kişiyle internet dışında tanışmış olması, dolayısıyla kendisini olduğundan farklı tanıtmaya ihtiyaç duymaması, bu seçeneğin oranının düşük olmasının nedeni olarak değerlendirilebilir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşayan ergenlerin ilişkileri ve ilişki yaşadıkları kişiyle ilgili görüşleri Tablo 16'da verilmektedir.

**Tablo 16. İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşayan Ergenlerin İlişkileri ve İlişki Yaşadıkları Kişiyle İlgili Görüşlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| İlişki ve partnerle ilgili görüşler | | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|---|
| Partnerinin dürüst olduğuna inanma | Evet | 76 | 68,4 |
| | Hayır | 35 | 31,6 |
| | **Toplam** | **111** | **100,0** |
| İlişkiden memnun olma | Evet | 55 | 49,5 |
| | Hayır | 56 | 50,5 |
| | **Toplam** | **111** | **100,0** |
| İlişkisinin ciddi ve gerçek bir ilişkiden farksız olduğunu düşünme | Evet | 41 | 36,9 |
| | Hayır | 70 | 63,1 |
| | **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 16'da ergenlerin "Partnerinizin size karşı yeterince dürüst olduğuna inanıyor musunuz?", sanal romantik ilişkileriyle ilgili görüşlerinin

sorulduğu “İlişkinizden memnun musunuz?” ve “İlişkinizin ciddi ve gerçek bir ilişkiden farksız olduğunu düşünüyor musunuz?” sorularına verdikleri cevaplar görülmektedir.

Tablo incelendiğinde, ergenlerin %68,4’ü (76 ergen) sanal romantik ilişki yaşadıkları kişilerin dürüst olduğuna inandıklarını belirtmiştir. Bulguya bakarak çiftlerin birbirlerine güvendikleri söylenebilir. Ergenler arasında yaşadığı sanal romantik ilişkiden memnuniyet oranı %49,5 (55 ergen), memnun olmama oranı ise %50,5’tir (56 ergen). Yani ergenlerin yarısı yaşadıkları ilişkinin gereksinimlerini karşıladığını düşünmektedir. Yaşadığı ilişkiyi internet dışında sürdürülen bir romantik ilişkiden farksız olarak gören ergenlerin oranı ise %36,9’ dur (41 ergen).

Bu bulgular göstermektedir ki, ergenler yüksek oranda partnerinin dürüst olduğuna inansa ve ilişkisinden memnun olsa bile ilişkisinin gerçek yaşamdaki bir ilişkiden farklı olduğunu düşünmektedir.

Ergenlerin internet ortamında devam eden romantik ilişkileri sırasında internet ortamında veya internet dışında başka bir romantik ilişki yaşama oranları Tablo 17’de verilmektedir.

**Tablo 17. Ergenlerin İnternet Ortamında Devam Eden Romantik İlişkileri Sırasında Başka Bir Romantik İlişki Yaşama Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| **Aynı Anda Başka Bir Romantik İlişki Yaşama Durumu** | | **Frekans (f)** | **Yüzdelik oran (%)** |
|---|---|---|---|
| Aynı anda birden fazla sanal romantik ilişki | Evet | 22 | 19,8 |
| | Hayır | 89 | 80,2 |
| | **Toplam** | **111** | **100,0** |
| Aynı anda hem gerçek hem sanal romantik ilişki | Evet | 25 | 22,5 |
| | Hayır | 86 | 77,5 |
| | **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 17'ye bakıldığında sanal ortamda aynı anda birden fazla romantik ilişki yaşayan ergenlerin oranının %19,8 (22 ergen) olduğu görülmektedir. Sanal ilişkileri sırasında gerçek yaşamda da bir romantik ilişki yaşayan ergenlerin oranı ise %22,5'dir (25 kişi). Her ne kadar aynı anda hem gerçek hem sanal romantik ilişki yaşama oranı, aynı anda birden fazla sanal romantik ilişki yaşama oranından fazla olsa da, aradaki fark büyük değildir. Her iki oranın da düşük olmasına bakılarak ergenlerin genel olarak sanal partnerlerine sadık oldukları söylenebilir.

Ergenlerin mevcut ilişkilerini sürdürmek ve yeni ilişkiler geliştirmek amacıyla interneti kullanma oranları Tablo 18'de verilmektedir.

**Tablo 18. Ergenlerin Mevcut İlişkilerini Sürdürmek ve Yeni İlişkiler Geliştirmek Amacıyla İnterneti Kullanma Durumları İçin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Mevcut İlişkileri Sürdürmek ve Yeni İlişkiler Geliştirmek için İnterneti Kullanma | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Evet | 263 | 72,7 |
| Hayır | 99 | 27,3 |
| **Toplam** | **362** | **100,0** |

Tüm katılımcılara yöneltilen bu soruyla, ergenlerin %72,7'sinin (263 ergen) interneti, mevcut kişilerarası ilişkilerini sürdürmek ve yeni ilişkiler geliştirmek için kullandığı görülmektedir. İnternetin sunduğu e-posta alma/gönderme, anlık mesajlaşma, sesli ve görüntülü konuşma…vb. özellikler sayesinde internetin kişilerarası ilişkiler için kullanılması oldukça yaygındır. Bulguya bu çerçeveden bakıldığında ergenlerin %27,3'ünün (99 ergen) interneti, mevcut kişilerarası ilişkilerini sürdürmek ve yeni ilişkiler geliştirmek amacıyla kullanmaması şaşırtıcıdır. Belki de bu soru "mevcut ilişkileri sürdürmek" ve "yeni ilişkiler geliştirmek" olarak iki farklı soru olarak sorulsaydı daha farklı sonuçlar ortaya çıkabilirdi. Eğer bu şekilde sorulsaydı büyük olasılıkla, interneti mevcut ilişkileri sürdürmek için kullanmanın oranı

daha yüksek olurken, yeni ilişkiler geliştirmek amacıyla kullanmanın oranı düşük olurdu.

Ergenlerin internet ortamında kurdukları ve/veya geliştirdikleri ilişkilerini daha çok nasıl tanımladıkları Tablo 19'da verilmektedir.

**Tablo 19. Ergenlerin İnternet Ortamında Kurdukları ve/veya Geliştirdikleri İlişkilerini Tanımlama Biçimlerine İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| İnternette Kurulan / Geliştirilen İlişkilerin Tanımlanması | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Aile ilişkileri | 45 | 10,8 |
| Dostça-arkadaşça ilişkiler | 205 | 49,2 |
| Öylesine, sıradan ilişkiler | 123 | 29,5 |
| Romantik (duygusal) ilişkiler | 44 | 10,5 |
| **Toplam** | **417** | **100,0** |

Tablo 19'da frekans ve yüzdelik oranlarının dağılımı verilen "İnternet ortamında kurduğunuz ve/veya geliştirdiğiniz ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?" sorusu tüm katılımcılara yöneltilen bir sorudur. Ancak birden fazla kategorinin seçilebilir olmasından dolayı 362 ergen bu soruda toplam 417 seçim yapmıştır. Yüzdelik oranlar da toplam seçim sayısı üzerinden hesaplanmıştır.

Tabloya göre, internet ortamında sürdürdüğü mevcut ilişkileri veya yeni kurduğu ilişkileri tanımlamaları istendiğinde ergenlerin %49,2'si (205 ergen) bu ilişkilerini dostça ve arkadaşça ilişkiler olarak tanımlamıştır. Öylesine, sıradan ilişkiler cevabı %29,5 oranla (123 ergen) ikinci sırada gelmektedir. Ergenlerin %10,8'i (45 ergen) bu ilişkilerini aile ilişkileri ve en düşük oranda (%10,5 oranla 44 ergen) romantik ilişkiler olarak tanımlamaktadır.

Bulgulara bakıldığında, sürdürülen mevcut ilişkiler ve/veya geliştirilen yeni ilişkilerin ergenler için ilk sırada dostluk-arkadaşlık ilişkileri ve son sırada romantik ilişkiler olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu bulgu benzer araştırmaların bulgularıyla paralellik göstermektedir (McCown ve diğ., 2001;

Ercan ve Çok, 2007). Tablo 18'in bulguları için yapılan yorumun burada da geçerli olacağı düşünülmektedir. Öyle ki, ergen için sürdürülen mevcut ilişkiler ile geliştirilen yeni ilişkiler fark taşımaktadır. Devam etmekte olan bir ilişki için "öylesine-sıradan" tanımlaması ya da yeni geliştirilen bir ilişki için "aile ilişkisi" tanımı yapma ihtimalinin düşük olacağı öngörülmektedir. Bu nedenle bu soru iki farklı soru şeklinde yapılandırılsaydı daha işlevsel bulgular elde edilebilirdi.

Ergenlerin internet ortamında yaşadığı romantik ilişkiyi yakın çevresiyle paylaşma oranları Tablo 20'de verilmektedir.

**Tablo 20. Ergenlerin İnternet Ortamında Yaşadığı Romantik İlişkiyi Yakın Çevresiyle Paylaşma Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| İlişkisini yakın çevresiyle paylaşma | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Evet | 77 | 69,3 |
| Hayır | 34 | 30,7 |
| **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 20'de ergenlerin %69,3'ünün (77 ergen) yaşadıkları sanal romantik ilişkiyi aile, arkadaş, akraba vb. yakın çevresiyle paylaştığı yani onları ilişkisi hakkında haberdar ettiği görülmektedir. İlişkisini gizli yürüten ergenlerin oranı ise %30,7'dir (34 ergen). Bulgular göstermektedir ki, ergenler büyük çoğunlukla yaşadıkları ilişkiyi aile, arkadaş, akraba vb. yakın çevresinden saklamamaktadırlar. Demek ki, ergenlerin büyük çoğunluğu, yakın çevrelerinden yaşadıkları sanal ilişki konusunda onay alamama korkusu taşımamakta ya da kendilerince saklanması gereken yanlış bir ilişki yaşadıklarını düşünmemektedirler.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşadığı partnerinden kendisiyle ilgili sakladığı ya da gerçeğinden farklı yansıttığı durumların oranları Tablo 21'de verilmektedir.

**Tablo 21. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşadığı Partnerinden Kendisiyle İlgili Sakladığı ya da Gerçeğinden Farklı Yansıttığı Durumlara İlişkin Frekans Dağılımı ve Yüzdelik Oranları**

| Partnerden bir şeyler saklama | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
|---|---|---|
| Evet | 14 | 12,6 |
| Hayır | 97 | 87,4 |
| **Toplam** | **111** | **100,0** |

Tablo 21'e bakıldığında ergenlerin yalnızca %12,6'sı (14 ergen) sanal romantik ilişki yaşadıkları partnerlerinden kendileriyle ilgili sakladığı veya gerçeğinden farklı yansıttığı durumlar olduğunu belirtmiştir. Bu bulguya bakarak ergenlerin partnerlerine karşı genel olarak dürüst davrandıkları söylenebilir.

İnternet ortamında yaşadığı romantik ilişkide partneriyle telefonla ya da yüz yüze görüşen ve görüşmeyen ergenlerin sohbet konuları Tablo 22'de verilmektedir.

**Tablo 22. İnternet Ortamında Yaşadığı Romantik İlişkide Partneriyle Telefonla ya da Yüz Yüze Görüşen ve Görüşmeyen Ergenlerin Sohbet Konuları**

| | Partneriyle telefonla ya da yüz yüze görüşme durumu | | | |
|---|---|---|---|---|
| | Evet | | Hayır | |
| Sohbet konuları | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) | Frekans (f) | Yüzdelik oran (%) |
| Aramızdaki ilişki | 75 | 23,7 | 8 | 30,8 |
| Siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb. | 49 | 16,0 | 3 | 11,6 |
| Özel konular ve kadın-erkek ilişkileri | 54 | 17,6 | 6 | 23,0 |
| Müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konular | 49 | 16,0 | 3 | 11,6 |
| Aile içi ilişkiler | 38 | 12,4 | 2 | 7,6 |
| Cinsellik | 19 | 6,2 | 3 | 11,6 |
| Diğer | 22 | 7,1 | 1 | 3,8 |
| **Toplam** | **306** | **100,0** | **26** | **100,0** |

Tablo 22'de partneriyle telefonla ya da yüz yüze görüşen (92 ergen) ve görüşmeyen (19 ergen) ergenlerin sohbet konuları karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Toplamda 111 katılımcı olduğu halde toplam frekansların bu sayıyı aştığı görülmektedir. Cevap kategorilerinin birden fazla seçilebilir olması bu duruma yol açmıştır. Partneriyle telefonla ya da yüz yüze görüşen 92 ergen 306 seçim yapmıştır. Partneriyle telefonla ya da yüz yüze görüşmeyen 19 ergenin ise toplam 26 seçimi vardır. Yüzdelik oranlar da toplam seçim sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo incelendiğinde her iki grubun da en fazla oranda (%23,7 ve %30,8) aralarındaki ilişki hakkında sohbet ettikleri görülmektedir. Bunu "evet" diyenlerin %17,6'sı ve "hayır" diyenlerin %20,7'si ile özel konular ve kadın-erkek ilişkileri takip etmektedir. Partneriyle telefonla ya da yüz yüze görüşen

ergenlerin üzerinde en az sohbet ettikleri konu %6,2 oranla cinsellik iken, görüşmeyen ergenler için cinsellik %11,6 oranla siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb. (%11,6) ve müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konularla (%11,6) beraber üçüncü sırada gelmektedir.

Oranlar arasında büyük bir fark olmaması nedeniyle partnerle telefonla ya da yüz yüze görüşüp görüşmemenin sohbet konuları bakımından fark yaratmadığı söylenebilir. Yalnızca cinsellik, telefonla ya da yüz yüze görüşmeyen romantik çiftler arasında daha fazla konuşulmaktadır. Bu durum çiftlerin henüz yüz yüze veya telefonla görüşmediği, yalnızca internet ortamında görüştüğü için daha rahat davranabilmeleri şeklinde yorumlanabilir. Yine de, veri sayısı çok az olduğu için böyle bir yorum yapmanın doğruluğu tartışılabilir.

İnternet ortamında yaşadığı romantik ilişkide sesli ve görsel destekli iletişimden yararlanan ve yararlanmayan ergenlerin sohbet konuları Tablo 23'te verilmektedir.

**Tablo 23. İnternet Ortamında Yaşadığı Romantik İlişkide Sesli ve Görsel Destekli İletişimden Yararlanan ve Yararlanmayan Ergenlerin Sohbet Konuları**

| | **Sesli ve görsel destekli iletişimden faydalanma durumu** | | | |
|---|---|---|---|---|
| | **Evet** | | **Hayır** | |
| **Sohbet konuları** | **Frekans (f)** | **Yüzdelik oran (%)** | **Frekans (f)** | **Yüzdelik oran (%)** |
| Aramızdaki ilişki | 62 | 24,6 | 22 | 24,8 |
| Siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb. | 38 | 15,0 | 15 | 16,9 |
| Özel konular ve kadın-erkek ilişkileri | 44 | 17,4 | 18 | 20,3 |
| Müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konular | 43 | 16,9 | 15 | 16,9 |
| Aile içi ilişkiler | 32 | 12,7 | 8 | 3,1 |
| Cinsellik | 20 | 7,9 | 2 | 0,8 |
| Diğer | 14 | 5,5 | 9 | 10,2 |
| **Toplam** | **253** | **100,0** | **89** | **100,0** |

Tablo 23'te frekansların yüksek olması cevap maddelerinin birden fazla seçilebilmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Partneriyle görüşmelerinde sesli ve görsel destekli iletişimden faydalanan 74 ergen toplam 253 seçim; görüşmelerinde sesli ve görsel destekli iletişimden faydalanmayan 37 ergen ise toplam 89 seçim yapmıştır. Yüzdelik oranlar toplam seçim sayıları üzerinden hesaplanmıştır.

Her iki grup için de üzerinde en çok sohbet edilen konular "aralarındaki ilişki" ("evet" diyenlerin %24,6'sı, "hayır" diyenlerin %24,8'i) ve "özel konular, kadın-erkek ilişkileri"dir ("evet" diyenlerin %17,4'ü, "hayır" diyenlerin %20,3'ü). Ardından müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konular ("evet" diyenlerin %16,9'u, "hayır" diyenlerin %20,3'ü) ve siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb. ("evet" diyenlerin %15'i, "hayır" diyenlerin %16,9'u) gelmektedir. Cinsellik ise "evet "diyenlerin %7,9'unun (20 ergen), "hayır" diyenlerin %0,8' inin (2 ergen) tercih ettiği sohbet konusudur.

Telefonla ya da yüz yüze görüşme durumuna benzer şekilde çiftlerin görüşmelerinde kulaklık ve kameradan faydalanmaları da en fazla konuşulan konular üzerinde genel olarak farklılık yaratmamaktadır. Dikkate değer tek fark, görüşmelerinde kamera ve kulaklıktan faydalanmayan ergenlerin faydalananlara oranla cinsellikten daha az söz etmeleridir. Belki de kamera ve kulaklık sayesinde fizikselliği artıran ergenler için cinsellik, ilişkide önemli olan fiziksel çekiciliği ön plana çıkardığı için öncelikli olabilmektedir.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile cinsiyetin ilişkisi Tablo 24'te verilmektedir.

**Tablo 24. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Cinsiyetin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları**

| Cinsiyet | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| Kadın | N | 168 | 63 | 231 |
| | % | 72,7 | 27,3 | 100,0 |
| Erkek | N | 83 | 48 | 131 |
| | % | 63,3 | 36,7 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

$x^2$=3.45 sd=1 p=.063

Sanal romantik ilişki durumu ile cinsiyetin ilişkisinin verildiği tablo 24'de sanal ilişki durumu "var" ve "yok" olarak gruplandırılmıştır. Ankette sanal romantik ilişki durumu "hiç olmadı", "vardı ama bitti" ve "var ve devam ediyor" olarak üçlü olarak gruplandırılmıştı (tablo 5). Ancak cinsiyet ile ilişkinin devam etmesi ya da bitmiş olması ilişkili olmadığı için, amaca uygun olarak ilişkinin olup olmaması dikkate alınarak "var ve devam ediyor" ile "vardı ama bitti" kategorileri araştırmacı tarafından "var" olarak birleştirilmiş ve analiz bu şekilde yapılmıştır.

Tablo incelendiğinde, sanal ortamda hiç romantik ilişki yaşamayan kadın ergenlerin oranı %72,7 iken bu oran erkeklerde %63,3'tür. Sanal romantik ilişki yaşantısı olan kadınların oranı %27,3 ve erkeklerin oranı %36,7'dir.

Erkeklerdeki oran kadınlardan daha yüksek olmakla beraber aradaki fark küçüktür. Yapılan kay – kare testinin sonuçlarına göre de kadın ve erkek ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu anlamlı bir şekilde farklılık göstermemektedir, $x^2$ (sd=1, n=362)=3,45, p >.05. Yani cinsiyet ile internet ortamında romantik ilişki yaşama arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile yaşın ilişkisi Tablo 25'te verilmektedir.

**Tablo 25. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Yaşın İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları**

| Yaş | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| 17-20 | N | 81 | 25 | 106 |
| | % | 76,4 | 23,6 | 100,0 |
| 21-22 | N | 113 | 43 | 156 |
| | % | 72,4 | 27,6 | 100,0 |
| 23-25 | N | 57 | 43 | 100 |
| | % | 57,0 | 43,0 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |
| $x^2$=10,36 | | sd=2 | | p=.006 |

Tablo 25'te de tablo 24'te olduğu gibi sanal ilişki durumu "var" ve "yok" olarak ikili olarak gruplandırılmıştır. Yaş ile ilişkinin devam etmesi ya da bitmiş olması ilişkili olmadığı için, amaca uygun olarak ilişkinin olup olmaması dikkate alınarak "var ve devam ediyor" ile "vardı ama bitti" kategorileri araştırmacı tarafından "var" olarak birleştirilmiş ve analiz bu şekilde yapılmıştır.

Yaş kategorileri başlangıçta, ankette yer aldığı haliyle 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ve 25 olarak 9 kategoride verilmiştir. Fakat analiz sonucunda beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20'sini aştığı görülmüştür (10 gözenek ve %37). Bu testin kullanılabilmesi için beklenen değeri beşten küçük olan kategori sayısının, toplam kategori sayısının %20'sini aşmaması ve tüm kategorilerde bu değerin birden büyük olması gerekir. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda, mantıklı ise kategoriler arası birleştirme yoluna gidilebilir (Büyüköztürk, 2009). Bu nedenle yaş kategorileri 17-20, 21-22 ve 23-25 olarak birleştirilerek üç kategoride toplanmış ve kay-kare testi tekrar yapılmıştır. Böylelikle beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısı %20'nin altına düşürülmüştür.

Tabloya bakıldığında, 17-20 yaş grubundaki ergenlerin %76,4'ünün internet ortamında romantik ilişkisi olmadığı, %23,6'sının ise sanal romantik ilişkisi olduğu görülmektedir. İnternet ortamında hiç romantik ilişki yaşamamış 21-22 yaş grubu ergenlerin oranı %72,6, ilişkisi olan ergenlerin oranı ise %27,6'dır. 23-25 yaş grubuna bakıldığında sanal romantik ilişkisi olmayanların oranı %57 ve olanların oranı %43'tür.

Bulgular göstermektedir ki, farklı yaş gruplarındaki ergenlerin sanal romantik ilişki yaşama durumları farklılık göstermektedir. 23-25 yaş grubundaki ergenlerde sanal romantik ilişki yaşama oranının diğer yaş gruplarına oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre yaş ile internet ortamında romantik ilişki yaşama arasında anlamlı bir ilişki vardır, $x^2$(sd=2, n=362)=10,36, p<.05. Yaşça büyük ergenlerin sanal romantik ilişki yaşamaya daha eğilimli oldukları söylenebilir. Bu durum, ergenin yaşı büyüdükçe daha cesaretli bir şekilde davranabilmesi veya yaşından dolayı romantik ilişki deneyiminin daha fazla olması sonucu sanal romantik ilişkiye girmeye daha istekli olması olarak açıklanabilir.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile anne-baba eğitim düzeyinin ilişkisi Tablo 26'da verilmektedir.

**Tablo 26. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Annenin Eğitim Düzeyinin İlişkisi –Kay Kare Testi Sonuçları**

| Anne Eğitim Düzeyi | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| İlköğretim mezunu | N | 82 | 45 | 127 |
| | % | 64,6 | 35,4 | 100,0 |
| İlköğretim mezunu değil | N | 30 | 11 | 41 |
| | % | 73,2 | 26,8 | 100,0 |
| Ortaöğretim (lise) mezunu | N | 74 | 26 | 100 |
| | % | 74,0 | 26,0 | 100,0 |
| Yükseköğretim mezunu | N | 65 | 29 | 94 |
| | % | 69,1 | 30,9 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |
| $x^2$=2,66 | | sd=3 | | p=.44 |

Tablo 24 ve tablo 25'te olduğu gibi bu tabloda da sanal ilişki durumu, "var ve devam ediyor" ile "vardı ama bitti" kategorilerinin birleştirilmesiyle "var" ve "hiç olmadı" yerine "yok" olarak adlandırılmasıyla ikili olarak gruplandırılmıştır. Amaca uygun olarak sadece ilişkinin olup olmaması dikkate alınarak analiz bu şekilde yapılmıştır.

Tablo 26'da anne eğitim düzeyi ile ergenin internet ortamında romantik ilişki yaşaması arasındaki ilişkiye ait Kay – Kare testinin sonuçları görülmektedir. Annesi ilköğretim mezunu olmayan ergenlerde sanal romantik ilişki yaşama oranı %35,4, ilköğretim mezunu olanlarda %26,8, ortaöğretim mezunu annelerin çocuklarında %26 ve annesi yükseköğretim mezunu olanlarda %30,9'dur. Analiz sonuçları annenin eğitim düzeyinin çocuğunun sanal romantik ilişki yaşamasında fark yaratmadığını göstermektedir $x^2$(sd=3, n=362)=2,66, p>.05. Sonuç olarak, annenin eğitim düzeyi ne olursa olsun ergenin sanal romantik ilişki yaşama oranlarının pek farklılaşmadığı görülmektedir.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile anne-baba eğitim düzeyinin ilişkisi Tablo 27'de verilmektedir.

**Tablo 27. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Babanın Eğitim Düzeyinin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları**

| **Baba Eğitim Düzeyi** | | **Sanal Romantik İlişki Durumu** | | **Toplam** |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| İlköğretim mezunu | N | 54 | 32 | 127 |
| | % | 62,8 | 37,2 | 100,0 |
| İlköğretim mezunu değil | N | 13 | 3 | 41 |
| | % | 81,3 | 18,7 | 100,0 |
| Ortaöğretim (lise) mezunu | N | 72 | 27 | 100 |
| | % | 72,7 | 27,3 | 100,0 |
| Yükseköğretim mezunu | N | 112 | 49 | 94 |
| | % | 69,6 | 30,4 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

$x^2$=3,34 sd=3 p=.34

Tablo 27'de, sanal ilişki durumu, ankette yer aldığı haliyle üçlü değil, "var" ve "yok" olarak ikili olarak gruplandırılmıştır. Amaca uygun olarak yalnızca ilişkinin olup olmaması dikkate alınarak "var ve devam ediyor" ile "vardı ama bitti" kategorileri araştırmacı tarafından "var" olarak birleştirilmiş ve analiz bu şekilde yapılmıştır.

Tablo 27'ye bakıldığında babası ilköğretim mezunu olmayan ergenlerde sanal romantik ilişki yaşama oranının %18,7, ilköğretim mezunu olanlarda %37,2 ortaöğretim mezunu babaların çocuklarında %27,3 ve babası yükseköğretim mezunu olanlarda %30,4 olduğu görülmektedir. Sanal ilişki yaşama oranı en yüksek babası ilköğretim mezunu olanlarda (%37,2) ve en düşük babası ilköğretim mezunu olmayanlarda (%18,8) görülmektedir. Ancak yapılan analiz sonucunda bu fark anlamlı bulunmamıştır. Kay – kare testi sonuçlarına göre babanın eğitim düzeyinin ergenin sanal romantik ilişki yaşamasıyla ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır, $x^2$(sd=3, n=362)=3,34, p>.05.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile anne-baba sosyo-ekonomik düzeyinin ilişkisi Tablo 28'de verilmektedir.

**Tablo 28. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Anne-Baba Sosyo-Ekonomik Düzeyinin İlişkisi –Kay Kare Testi Sonuçları**

| Gelir Düzeyi | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| 1000 TL. ve altı | N | 48 | 17 | 65 |
| | % | 73,8 | 26,2 | 100,0 |
| 1000-3000 TL. | N | 120 | 61 | 181 |
| | % | 66,3 | 33,7 | 100,0 |
| 3000-5000 TL. | N | 54 | 22 | 76 |
| | % | 71,1 | 28,9 | 100,0 |
| 5000 TL. ve üzeri | N | 29 | 11 | 40 |
| | % | 72,5 | 27,5 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |
| $x^2$=1,71 | | sd=3 | | p=.63 |

Tablo 28'de ergenin sanal ilişki durumu, ankette yer aldığı şekliyle "hiç olmadı", "var ve devam ediyor" ve "vardı ama bitti" olarak üçlü değil; ilişkinin devam etmesi ya da bitmiş olmasının amaçla ilişkisi olmadığı için "var" ve "yok" olarak ikili gruplandırılmıştır. Kay – kare analizi bu ikili gruplamanın ardından uygulanmıştır.

Ankette gelir düzeyi kategorileri "1000 TL. ve altı", "1000 TL.-3000 TL.", "3000 TL.–5000 TL.", "5000 TL.-7000 TL." ve "7000 TL. ve üzeri" olarak verilmiştir. Yapılan kay-kare testi sonucu 5000 TL.-7000 TL." ve "7000 TL. ve üzeri" kategorilerinin frekansı çok düşük olduğu için beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısı toplam gözenek sayısının %20'sini aşmıştır. Bu nedenle bu iki kategori "5000 TL. ve üzeri" olarak değiştirilerek tekrar analiz yapılmıştır. Bu sayede beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısı %20'nin altına düşürülmüştür. Tablo 28'de yeniden yapılan kay-kare testinin sonuçları verilmiştir.

Ailesinin aylık geliri 1000 TL. ve altında olan ergenlerde (65 ergen) sanal romantik ilişki yaşama oranı %26,2, 1000 TL.-3000 TL. olanlarda (181 ergen) %33,7, 3000 TL.–5000 TL. gelir düzeyinde olanlarda (76 ergen) %28,9 ve 5000 TL. ve üzerinde olanlarda (40 ergen) %27,5'tir. Analiz sonuçlarına göre ailenin gelir düzeyine göre ergenin sanal romantik ilişki yaşama oranı farklılaşmamaktadır, $x^2$(sd=3, n=362)=1,71, p>.05. Ailenin gelir düzeyi ile ergenin sanal romantik ilişki yaşaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile yaşadığı (kaldığı) yerin ilişkisi Tablo 29'da verilmektedir.

**Tablo 29. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Yaşadığı (Kaldığı) Yerin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları**

| Yaşanılan yer | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| Ailemin yanında | N | 87 | 41 | 128 |
| | % | 68,0 | 32,0 | 100,0 |
| Arkadaşlarımla evde | N | 54 | 26 | 80 |
| | % | 67,5 | 32,5 | 100,0 |
| Yurtta | N | 90 | 37 | 127 |
| | % | 70,9 | 29,1 | 100,0 |
| Diğer | N | 20 | 7 | 27 |
| | % | 74,1 | 25,9 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

$x^2$=.664 sd=3 p=.88

Tablo 29'da sanal ilişki durumu "var" ve yok" olarak gruplandırılmıştır. İlişkinin devam etmesi ya da bitmiş olmasının, ergenin yaşadığı yer ile ilişkisinde anlamlı olmadığı düşünüldüğü için böyle bir gruplama yapılmıştır.

Ankette "Nerede yaşıyorsunuz (kalıyorsunuz)?" sorusunun cevap kategorileri "ailemin yanında", "arkadaşlarımla evde", "yurtta", "bir akrabamın ya da tanıdığın yanında", "tek başıma evde" ve "diğer" olmak üzere altı maddeyle yapılandırılmıştır. Fakat yapılan kay – kare analizi sonucunda "tek başıma evde" seçeneğinin frekansı 15, "bir akrabamın ya da tanıdığın yanında" seçeneğinin frekansı 7 ve "diğer" seçeneğinin frekansı 15 çıkmıştır. Bu düşük frekanslar nedeniyle beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısının toplam gözenek sayısının %20'sini aştığı görülmüştür. Kategoriler arası birleştirme yoluna gidilerek "bir akrabamın ya da tanıdığın yanında", "tek başıma evde" ve "diğer" kategorileri "diğer" adı altında birleştirilmiştir ve kay-kare testi tekrar yapılmıştır. Böylelikle beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısı %20'nin altına düşürülmüştür.

Tablo 29 incelendiğinde ergenlerin büyük çoğunluğunun ailesiyle beraber (128 ergen) ya da yurtta barındıkları (127 ergen) görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre ailesiyle yaşayan ergenlerin %32'sinin internet ortamında duygusal bir ilişkisi varken bu oran yurtta kalanlarda %29,1, arkadaşlarıyla beraber aynı evi paylaşanlarda ise %32,5'tir. "Diğer" seçeneğini işaretleyenlerde, ki bu seçenek ergenin tek başına evde kalmasını ve bir tanıdığının ya da akrabasının yanında kalmasını da içeriyor, bu oran %25,9'dur. Yapılan kay – kare analizi sonuçlarına göre ergenin kaldığı yere göre internet ortamında romantik ilişki yaşaması farklılık göstermemektedir, $x^2$(sd=3, n=362)=.664, p>.05.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile sahip olunan olanakların (bilgisayar ve oda) ilişkisi Tablo 30'da verilmektedir.

**Tablo 30. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Sahip Olunan Olanakların (Bilgisayar ve Oda) İlişkisi - Kay Kare Testi Sonuçları**

| **Kendisine Ait Oda** | | **Sanal Romantik İlişki Durumu** | | **Toplam** |
|---|---|---|---|---|
| | | **Yok** | **Var** | |
| Var | N | 167 | 72 | 239 |
| | % | 69,9 | 30,1 | 100,0 |
| Yok | N | 84 | 39 | 123 |
| | % | 68,3 | 31,7 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |
| **Kendisine Ait Bilgisayar** | | **Yok** | **Var** | **Toplam** |
| Var | N | 236 | 101 | 337 |
| | % | 70,0 | 30,0 | 100,0 |
| Yok | N | 15 | 10 | 25 |
| | % | 60,0 | 40,0 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

Kendisine ait oda için; $x^2$=.96 sd=1 p=.75

Kendisine ait bilgisayar için; $x^2$=1,101 sd=1 p=.29

Diğer kay – kare tablolarında olduğu gibi bu tabloda da sanal romantik ilişki durumu, “var ve devam ediyor” ile “vardı ama bitti” kategorilerinin “var” adıyla birleştirilmesiyle ve “hiç olmadı” kategorisinin “yok” diye tanımlanmasıyla ikili olarak gruplandırılmıştır. Amaçla ilişkinin devam edip etmemesinin ilişkisi anlam taşımadığı için böyle bir yol izlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre, ergenlerin %66’sının (239 ergen) kendisine ait odası vardır. Kendisine ait odası olan ergenlerin %30,1’i, odası olmayanların ise %31,7’si internet ortamında romantik ilişki yaşamaktadır. Uygulanan kay – kare analizi sonucunda kişinin kendisine ait odası olmasının sanal romantik ilişki yaşaması ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı görülmektedir, $x^2$(sd=1, n=362)=.96, p>.05. Araştırmacı tarafından kendisine ait özel bir odası olmasının ergenin sanal romantik ilişki yaşaması için ergene rahat bir ortam sağlayacağı düşünülmüştür. Fakat sonuçlar göstermektedir ki ergen için kendisine ait odası olup olmaması onun internet ortamında duygusal bir ilişki yaşama durumunu farklılaştırmamaktadır.

Aynı tabloda ergenlerin %93’ünün (337 ergen) kendisine ait bilgisayarı olduğu görülmektedir. Kişisel bilgisayarı olan ergenlerin %30’u internet ortamında romantik ilişki yürütürken, kişisel bilgisayarı olmayan ergenlerin %40’ının sanal romantik ilişkisi vardır. Yapılan analiz sonuçları göstermektedir ki, ergenin kendisine ait bilgisayarı olup olmamasının sanal romantik ilişki yaşamasıyla anlamlı bir ilişkisi yoktur, $x^2$(sd=1, n=362)=1,101, p>.05.

Oranlar arasında kayda değer bir fark olmamasına ve analiz sonuçlarına göre kişisel bilgisayara sahip olma ile sanal romantik ilişki yaşama arasında ilişki bulunmamasına rağmen kendi bilgisayarı olmayan ergenlerde sanal ilişkinin daha fazla görülmesi ilginçtir. Kişisel bilgisayarı sayesinde ergenin internete erişiminin kolaylaşabileceği, dolayısıyla internet ortamında ilişki kurmasının daha kolay olabileceği düşünülerek kendi bilgisayarı olan ergenlerde sanal ilişki oranının daha yüksek çıkması beklenmiştir. Ancak bu yorumu yaparken bilgisayarı olmayan ergenlerin frekansının düşük olması da (25 ergen) dikkate alınmalıdır.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile internet kullanım sıklığının ilişkisi Tablo 31’de verilmektedir.

**Tablo 31. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle İnternet Kullanım Sıklığının İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları**

| İnternet Kullanım Sıklığı | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| Her gün | N | 175 | 84 | 259 |
| | % | 67,6 | 32,4 | 100,0 |
| Haftada 1-3 kez | N | 36 | 12 | 48 |
| | % | 75,0 | 25,0 | 100,0 |
| Haftada 4-6 kez | N | 36 | 14 | 50 |
| | % | 72,0 | 28,0 | 100,0 |
| Ayda birkaç kez | N | 4 | 1 | 5 |
| | % | 80,0 | 20,0 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

$x^2$=6,06 sd=4 p=.19

Tablo 31'de sanal romantik ilişki durumu "var" ve "yok" olarak gruplandırılmıştır. İlişkinin devam etmesi ya da bitmiş olmasının, ergenin internet kullanım sıklığı ile ilişkili olmadığı düşünüldüğü için böyle bir gruplama yapılmıştır.

Tablo incelendiğinde her gün internete bağlanan ergenlerin %32,4'ünün, haftada 1-3 kez bağlananların %25'inin sanal romantik ilişki yaşadığı, bu oranın haftada 4-6 kez internete girenlerde %28 ve ayda birkaç kez girenlerde %20 olduğu görülmektedir. Yapılan analiz sonucuna göre internete bağlanma sıklığı ile ergenin sanal romantik ilişki yaşaması arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenemez $x^2$(sd=4, n=362)=6,06, p>.05. Dikkati çeken, 362 ergenin %71,5'inin (259 ergen) internete her gün bağlanmasıdır. Bu orana bakılarak ergenlerin sık internet kullandıkları söylenebilir.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile internet kullanım amacının ilişkisi Tablo 32'de verilmektedir.

**Tablo 32. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle İnternet Kullanım Amacının İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları**

| İnternet Kullanım Amacı | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| Eğlence için (oyun oynama, video izleme, müzik dinleme. vb.) | N | 27 | 16 | 43 |
| | % | 62,8 | 37,2 | 100,0 |
| İletişim kurmak için (elektronik posta, msn, sosyal paylaşım ağları vb.) | N | 159 | 72 | 231 |
| | % | 68,8 | 31,2 | 100,0 |
| Günlük işlerle ilgili bilgilenmek ve seçenekleri görmek için (bilet alma, rezervasyon yaptırma, sinema seanslarına bakma vb.) | N | 34 | 10 | 44 |
| | % | 77,3 | 22,3 | 100,0 |
| Diğer | N | 29 | 13 | 42 |
| | % | 69,0 | 31,0 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

$x^2$=3,08 sd=4 p=.54

Tablo 32'de, diğer kay – kare tablolarında olduğu gibi ilişki durumunda "var ve ediyor" ile "vardı ama bitti" kategorileri birleştirilerek "var" başlığı ile verilmiştir. İnternet kullanım amacı ile ilişkinin devam etmesi ya da bitmiş olmasının ilişkisine bakılmayacağı için bu tarz bir birleştirmeye gidilmiş ve analiz bu yeniden gruplamanın ardından yapılmıştır.

Sonuçlara göre ergenler monitör karşısına en fazla iletişim kurmak için geçmektedir (%63,8 oranla 231 kişi). En çok eğlence amacıyla internet kullananların oranı %11,8; günlük işlerle ilgili bilgilenmek ve seçenekleri görmek için internet kullanan ergenlerin oranı %12,1'dir. Ankette "banka işlemleri, alışveriş, ödemeler vb. için" olmak üzere bir cevap kategorisi daha vardır, fakat frekansı düşük olduğu için (yalnızca 2 kişi bunu seçmiştir) kay – kare analizinde tek başına kullanılmamış, "diğer" yanıtına eklenmiştir. Bunu işaretleyenlerin oranı ise %11,6'dır.

İletişim kurmak amacıyla internet kullanan ergenlerin %31,2'si sanal romantik ilişkiye dâhil olmaktadır. En çok günlük işler hakkında bilgi edinmek için internete girenlerde bu oran %22,3 iken eğlence amacıyla internet kullananlarda bu oranın %37,2 olduğu görülmektedir. Analiz sonucuna göre ergenin interneti kullanma amacı ile sanal romantik ilişki yaşaması arasında anlamlı bir ilişki yoktur, $x^2$(sd=4, n=362)=3,08, p>.05. Bu durumda internet kullanım amacının sanal ilişkiye dâhil olmada ergen için fark yaratmadığı söylenebilir.

Bu soruda "diğer" seçeneğinin frekansının yüksek olması akla gelebilecek diğer amaçların gözden kaçırılması olarak değerlendirilerek araştırmacı tarafından bir hata olarak kabul edilmektedir. Örneğin "araştırma yapmak" ya da "bilgi edinmek" üniversite öğrencileri için internet kullanmanın öncelikli gelebilecek amaçları arasında sayılabilirdi. Yine de bu eksikliğin internet kullanım amacı ile sanal ilişki yaşama arasındaki ilişkiyi etkilemeyeceği dolayısıyla araştırma bulgusunu anlamlı bir şekilde değiştirmeyeceği düşünülmektedir.

Ergenlerin internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu ile her bağlandığında internette geçirdiği sürenin ilişkisi Tablo 33'de verilmektedir.

**Tablo 33. Ergenlerin İnternet Ortamında Romantik İlişki Yaşama Durumu İle Her Bağlandığında İnternette Geçirdiği Sürenin İlişkisi – Kay Kare Testi Sonuçları**

| Her Bağlandığında İnternette Geçirdiği Süre | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| En çok 1 saat | N | 98 | 22 | 120 |
| | % | 81,6 | 18,4 | 100,0 |
| 1-3 saat | N | 117 | 39 | 156 |
| | % | 75,0 | 25,0 | 100,0 |
| 3 saatten fazla | N | 46 | 40 | 86 |
| | % | 53,5 | 46,5 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

$x^2$=14,52 sd=3 p=.002

Tablo 33'de ergenin sanal ilişki durumu, ankette yer aldığı şekliyle "hiç olmadı", "var ve devam ediyor" ve "vardı ama bitti" olarak değil, "var" ve "yok" olarak gruplandırılmıştır. Kay – kare analizi bu ikili gruplamanın ardından uygulanmıştır.

Ankette "İnternete her bağlandığınızda ne kadar süre geçiriyorsunuz?"" sorusunun cevap kategorileri "en çok yarım saat", "yarım saat - 1 saat", "1 saat - 3 saat" ve "3 saatten fazla" olmak üzere dört kategoride verilmiştir. Başlangıçta yapılan kay – kare analizi sonucunda "en çok yarım saat" kategorisini ergenlerin %2,4'ü (9 ergen) seçtiği görülmüştür. Bu kategorinin frekansının düşük olması nedeniyle, yapılan analiz sonucunda beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısı toplam gözenek sayısının %20'sini aşmıştır. Bu testin kullanılabilmesi için beklenen değeri beşten küçük olan kategori sayısının, toplam kategori sayısının %20'sini aşmaması ve tüm kategorilerde bu değerin birden büyük olması gerekir. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda, mantıklı ise kategoriler arası birleştirme yoluna gidilebilir (Büyüköztürk, 2009). Bu nedenle cevap kategorilerinden "en çok yarım saat" kategorisi "yarım saat - 1 saat" ile birleştirilerek "en çok 1 saat" olmak üzere yeniden kodlanmıştır. Yeniden yapılan kay – kare analizi sonucunda beklenen değeri beşten küçük olan gözenek sayısı %20'nin altına düşürülmüştür.

Tabloya göre, ergenlerin %33,1'i internete her bağlandığında en çok bir saat geçirmekte, %43,'ü 1-3 saat, %23,7'si ise 3 saatten fazla monitör başında kalmaktadır. İnternet başında 1 saatten daha az süre geçiren ergenlerin %18,4'ü, 1-3 saat geçirenlerin %25'i ve 3 saatten fazla internette kalan ergenlerin %46,5'i internet ortamında romantik ilişki yaşamaktadır. Sanal romantik ilişki yaşama oranı en yüksek olan ergenler her seferinde internette 3 saatten fazla vakit geçiren ergenlerdir (%46,5 oranla 40 kişi). Analiz sonuçlarına göre internette geçirilen süre ile ergenin sanal romantik yaşaması arasında anlamlı bir ilişki vardır, $x^2$(sd=3, n=362)=14,52, p<.05. Bu bulgulara bakılarak, internette geçirilen süre arttıkça ergenin sanal romantik ilişki yaşama oranının arttığı söylenebilir.

Ergenin internet ortamında birisiyle tanışması ile romantik ilişki yaşaması arasındaki ilişki Tablo 34'de verilmektedir.

**Tablo 34. Ergenin İnternet Ortamında Birisiyle Tanışması İle Romantik İlişki Yaşaması Arasındaki İlişki – Kay Kare Testi Sonuçları**

| İnternet Ortamında Bir Yabancıyla Tanışma | | Sanal Romantik İlişki Durumu | | Toplam |
|---|---|---|---|---|
| | | Yok | Var | |
| Evet | N | 142 | 103 | 245 |
| | % | 58,0 | 42,0 | 100,0 |
| Hayır | N | 109 | 8 | 117 |
| | % | 93,2 | 6,8 | 100,0 |
| **Toplam** | N | 251 | 111 | 362 |
| | % | 69,3 | 30,7 | 100,0 |

$x^2$=46,15 sd=1 p=.00

Tablo 34'de sanal romantik ilişki durumu "var" ve "yok" olarak gruplandırılmıştır. İlişkinin devam etmesi ya da bitmiş olmasının, analizin amacıyla ilişkisi olmadığı için böyle bir gruplama yapılmıştır.

Tablo 34 incelendiğinde ergenlerin internet ortamında bir yabancıyla tanışma oranının %67,6 olduğu görülmektedir (245 ergen). Bu ergenlerin sanal romantik ilişki yaşama oranları %42'dir (103 ergen). İnternet ortamında bir yabancıyla tanışmamış olan ergenlerde (%32,3 oranla 117 ergen) ise bu oran %6,8'dir (8 ergen). Sonuçlara bakıldığında ergenin sanal ortamda bir yabancıyla tanışması ile romantik ilişki yaşaması arasında anlamlı bir ilişki vardır, $x^2$(sd=1, n=362)=46,15, p<.05. Bu bulgu, sanal romantik ilişkisi olan ergenlerin bir kısmının partnerleriyle yine internet ortamında tanışmış olmasıyla açıklanabilir.

# BÖLÜM V

Bu bölümde öncelikle elde edilen bulgular ilgili literatür doğrultusunda değerlendirilmiştir. Daha sonra ise sonuç ve öneriler sunulmuştur.

## TARTIŞMA

İnternetin bireylerin yaşamında edindiği yer giderek genişlerken onun en büyük takipçisi olan ergenlerin yaşamındaki etkileri de kaçınılmazdır. Ergenlerin internet etkileşimleri arasında şüphesiz ki sanal iletişim önceliklidir. Ergenler monitör karşısına en çok kişilerarası ilişkilerini geliştirmek amacıyla geçmektedirler (Parks ve Floyd, 1996; Thurlow ve McKay, 2002; Valkenburg ve Peter, 2007; Lee, 2010).

Kurulan bu ilişkiler ergenler tarafından farklı niteliklerde tanımlanabilmektedir. “Romantik ilişkiler” bu tanımlamalar arasında yer almaktadır. Bu araştırmanın bulgusuna göre ergenlerin yaklaşık olarak üçte biri (%30,7) internet ortamında sanal romantik ilişki yaşamaktadır. Bu bulgu, Ercan ve Çok’un (2007) iki ayrı çalışma grubuyla yaptıkları araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Bu araştırmanın sonucuna göre, üniversite öğrencilerinden oluşan grubun %35,5’i ve internette öğrenci haber gruplarına üye kişilerin oluşturduğu grubun %43,6’sı sanal ilişkilerini “duygusal ilişki” olarak tanımlamışlardır. Benzer bir araştırmada, %94’ü sanal ilişki yaşadıklarını belirten katılımcıların %26’sı bu ilişkilerinin “romantik” ilişki olduğunu ifade etmiştir (Parks ve Roberts, 1998). Nice ve Katzev’in, 1998 yılında 248 üniversite öğrencisiyle yaptıkları araştırma sonucunda, 88 öğrencinin sanal bir ilişki yaşadığı, bu 88 öğrenciden 19’unun ise yaşadığı sanal ilişkiyi romantik ilişki olarak tanımladığı bulgusuna ulaşılmıştır. İnternetteki haber gruplarına üye kişilerle yapılan bir diğer araştırma

bulgusuna göre katılımcıların %20'si aynı haber grubuna üye kişilerle bu sanal etkileşimleri sonucu romantik ilişki yaşamaya başladıklarını ifade etmişlerdir (McKenna, Green ve Gleason, 2002).

Bu araştırmanın bulgusu, sanal romantik ilişki yaşama oranı %20-40 civarında çıkan yukarıdaki araştırmalarla paralellik göstermektedir. Oysa, McCown ve diğerlerinin, 2001'de, yaş ortalaması 21.3 olan katılımcılarla yaptıkları araştırma, katılımcıların yalnızca %6'sının internette kurdukları ilişkilerini samimi ve romantik ilişkiler olarak tanımladıkları bulgusuna ulaşmıştır. Bu bulguyla kıyaslandığında ergenlerin sanal romantik ilişki yaşama oranlarının arttığı söylenebilir. Bu artışın açıklanmasında ilk akla gelen tarihsel süreçtir. Yıllar geçtikçe teknolojinin giderek gelişmesi, internete ve bilgisayara erişimin kolaylaşmasını sağladığı için sanal iletişimlerde de zamana bağlı bir artış olmasını beklemek akla yatkın gelmektedir. Ancak konuyla ilgili araştırmaların bulguları yıllara göre bir artış göstermeyerek bu görüşü desteklememektedir. Araştırmalar arasındaki bu tutarsızlık, katılımcıların özelliklerinden ve farklı bağlamlarından veya ölçme araçlarındaki farklılıktan kaynaklanıyor olabilir.

İnternet ortamında sürdürdükleri mevcut ilişkileri veya geliştirdikleri yeni ilişkileri tanımlamaları istendiğinde ergenlerin büyük çoğunlukla "dostça-arkadaşça ilişkiler" tanımlaması yaptığı, "romantik ilişkiler" tanımlamasının ise en az popüler cevap olduğu gözlenmiştir. Bu sıralama, benzer araştırmaların bulgularıyla kıyaslandığında aynı doğrultudadır (örn., McCown ve diğ., 2001; Wolak ve diğ., 2002; Ercan ve Çok, 2007).

Araştırma bulgusuna göre ergenlerin sanal romantik ilişki yaşadıkları partnerleriyle en popüler tanışma yolu %30,6 oranla internet dışında yani gerçek yaşamda tanışmadır. Sosyal paylaşım sitelerinde tanışma ise verilen ikinci popüler cevaptır (%26,1). Günümüzde yeni arkadaşlıkların edinildiği ya da mevcut arkadaşlıkların sürdürüldüğü, bilgi, beceri, beğeni gibi çeşitli paylaşımların gerçekleştiği sosyal paylaşım sitelerinin yaygın bir şekilde kullanıldığı; her geçen gün yeni birinin ortaya çıktığı ve kullanıcı sayılarının arttığı görülmektedir (Toprak ve diğ., 2009). Bu araştırmada katılımcıların %82'si sanal romantik ilişki yaşadıkları kişiyle sosyal paylaşım sitelerinde görüştüklerini belirtmiştir. Son günlerde çok popüler olan sosyal paylaşım siteleri arasında "Facebook" Türkiye'de 30.7 milyon ziyaretçiye sahiptir. Bu

rakamla Türkiye, dünyada Facebook'un en çok üyesi olan 4. ülke konumundadır. Kullanıcıların %33'ü, 18-24 ve %28'i, 25-34 yaş aralığındadır (www.socialbakers.com). Kişiler mevcut arkadaşlarına ulaşmak ya da yeni arkadaşlar edinmek amacıyla Facebook kullanabilmektedirler (Toprak ve diğ., 2009). Ancak kullanıcıların yeni arkadaşlar edinmektense, daha çok mevcut arkadaşlarına ulaşmak için Facebook kullandıkları yapılan bazı araştırmalarla ortaya çıkarılmıştır (örn., Güven ve Kovanlıkaya, 2008). Yakın bir tarihte yapılan araştırmaya göre üniversite öğrencilerinin Facebook'ta yeni arkadaş edinme eğilimleri incelenmiş ve 180 öğrencinin %82,2'si yeni arkadaş edinebildiğini belirtmiştir (Çetin, bt). Öte yandan, 364 Facebook üyesi üniversite öğrencisi ile yapılan başka bir araştırma, flört çabalarının başkaları tarafından görülmesini istemedikleri için kullanıcıların Facebook'u romantik ilişki kurmak amacıyla kullanmadıkları sonucuna ulaşmıştır (Stern ve Taylor, 2007).

Sanal çiftlerin tanışma yollarıyla ilgili farklı araştırmaların bulguları dikkate alındığında, bu araştırmanın bulguları, paralellik göstermektedir. Ergenler, sanal romantik ilişki yaşadıkları kişilerle en fazla gerçek yaşamda, ardından, bir sosyal paylaşım sitesinde tanışmaktadırlar. Burada, katılımcıların "tanışma" kavramından ne anladıklarına dikkat çekmenin önemli olduğu düşünülmektedir. Öyle ki ergenler sosyal paylaşım sitelerinde yabancılardansa tanıdık kişilerle iletişime daha çok girmektedirler. Buradaki "tanışıklık" karşı tarafı gerçek yaşamdan, arada herhangi bir iletişim olmasa bile, tanıyor olmakla ilgili olabilir. Öyleyse, ergenin varlığından haberdar olduğu karşı tarafla sosyal paylaşım sitesinde etkileşime girmesi ergen tarafından onunla "tanışmak" olarak adlandırılmış olabilir. Bu durumda ergenler, sanal romantik ilişki yaşadıkları kişilerle bir sosyal paylaşım sitesinde tanışmış olsalar bile, Levinger'in (1974) ilişki gelişiminde ilk adım olarak gösterdiği karşı tarafın "farkına varma" gerçek yaşamda meydana gelmektedir. Kısacası ilişki her ne kadar internet ortamında yaşanıyor olsa da, ilişkinin başlangıcında internet dışı ortamın etkili olduğu söylenebilir.

Yüz yüze ilişkinin gelişiminde, fiziksel çekicilik ve davranışsal benzerlik faktörleri yakın etkileşimin oluşmasına katkı sağlar. Öte yandan, çoğu sanal romantik ilişki tersine bir gelişimsel sıra izler. Çiftler internette, sohbet odaları, sanal sohbet siteleri ya da e-posta yoluyla başlattıkları kaprisli

bir tartışma sonucu birbirlerini tanımaya başlar (Cooper ve Sportalari, 1997). Sanal ortamda çiftlerin ilişkilerini sohbet odalarında başlattıklarına dair bulgular elde eden araştırmalar mevcuttur (örn., Wildermuth ve Vogl-Bauer, 2007). Sanal ortamda çiftler mekânsal yakınlığın kısıtlamaları olmadan başlangıçtan itibaren konuşabilecek ilginç konular bulmada sıkıntı yaşamazlar ve fiziksel çekiciliğin ötesine geçebilirler (Aktaş, 2005). Üstelik internet ortamında ilişki yaşayan çiftlerin kendilerini açma düzeylerinin yüz yüze bir ilişkide olduğundan daha fazla olduğunu gösteren araştırmalar vardır (örn., Peter ve diğ., 2006; McKenna ve diğ., 2002). Bu araştırma kapsamında ergenlerin sanal romantik ilişki paylaşımları arasında sohbet etmenin ilk sırada gelmesi bu tarz ilişkilerin gelişimine bakıldığında ve benzer araştırmaların bulgularıyla kıyaslandığında oldukça beklendiktir.

Çiftlerin sanal ortamda en az cinsellik hakkında sohbet ettikleri bulgusu dikkat çekicidir. “Romantik ilişki” Furman ve diğerleri (1999) tarafından “birbirleriyle bir bağları olduğunun farkında olan iki birey arasında gönüllü olarak devam eden, sıklıkla cinsel bir bileşeni de içeren, genellikle yoğun ya da tutkulu bir çekiciliğin olduğu bir ilişki ve etkileşim örüntüsü” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlamadan yola çıkarak cinselliğin romantik ilişkide yer alması beklenmektedir. Ancak internet ortamında sözsüz ifadelerin azlığı, fiziksel çekiciliğin olmaması (Cooper ve Sportalari, 1997) bu tarz ilişkilerde cinselliğin gerçek yaşamda algılandığı şekilde yaşanmasını sınırlar. Cinselliğin, ergenlerin internet ortamında üzerinde çok sık sohbet ettikleri bir konu olarak çıkmamasının nedeni, fiziksel öğelerin azlığı olarak düşünülebilir.

İnternet ortamında romantik ilişki yaşadığı kişiyle sesli ve görsel destekli iletişimden faydalanma, telefonla veya yüz yüze görüşme durumlarına bakıldığında ergenlerin büyük çoğunluğunun ilişkilerinde bunları yaptıkları gözlenmektedir. Söz konusu bulgu, McKenna ve diğerlerinin (2002) ve Ercan ve Çok’un (2007) yaptıkları araştırmalarla benzerlik taşımaktadır. Katılımcıların sanal ilişki yaşadıkları kişiyle en fazla gerçek yaşamda tanışmış olmaları (%30,6), %69,3’ünün bu ilişkilerinden yakın çevrelerinin haberdar olması, %87,3’ünün partnerlerinden kendileriyle ilgili gerçeğinden farklı yansıttıkları ya da sakladıkları bir durum olmaması ve %68,4’ünün partnerinin dürüst olduğuna inanıyor olması bulguları dikkate alındığında ergenlerin

yaşadıkları sanal ilişkiyi gerçek yaşama taşıma konusunda risk görmedikleri söylenebilir. Bu nedenle ergenlerin sanal partnerleriyle, tanınmazlığı azaltacak ve kişiyi olduğu gibi yansıtacak faktörler olan kamera-kulaklık, telefon yardımıyla ve hatta yüz yüze görüşmeleri anlam taşımaktadır.

Bir başka dikkat çekici nokta ise bu araştırma kapsamında ergenlerin sanal ilişki yaşadıkları kişiden kendileriyle ilgili sakladıkları veya gerçeğinden farklı yansıttıkları durumların düşük orana sahip olmasıdır (%12,6). Bu bulgu, benzer araştırmalarla kıyaslandığında farklılık taşımaktadır. Örneğin, Karaca'nın (2007) ve Valkenburg ve diğerlerinin (2005) araştırmalarında çiftlerin kimliği gizleme oranları daha yüksek çıkmıştır.

Öte yandan, her ne kadar gerçek bir ilişki gibi yaşanmaya çalışılsa da, yaşadıkları sanal romantik ilişki hakkında ergenlerin, ilişkilerini ciddi ve gerçek bir ilişkiden farksız olarak görme oranlarının bu araştırma bulgusuna göre düşük olduğu görülmektedir (%36,9). Golub, Baillie ve Brown'ın (2007) yaş ortalaması 21.8 olan 240 katılımcıyla yaptıkları araştırma sonucunda da katılımcıların genel olarak yaşadıkları sanal romantik ilişkiyi ciddi ve anlamlı bulmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, yapılan araştırmanın bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Ergenlerin sanal ortamda sürdürdükleri romantik ilişkinin internet dışında sürdürülen bir ilişkiden farklı olarak görmeleri, sanal ilişkideki fiziksel etkileşimin azlığına bağlı olabilir. Çünkü ilişkideki diğer öğeler (paylaşım, sohbet konusu, görüşme süresi, çevrenin haberdar olması, kendini açma düzeyi vb.) bakımından sanal ilişkinin gerçek yaşamda devam ettirilen bir ilişkiden çok farklı olmadığı bulgularla ortaya konulmuştur. Ancak sanal ilişkilerde belirgin ve dikkate değer bir fark olan fiziksel öğelerin azlığı, romantik ilişki konusunda ergenin internetin sınırlarının farkına varmasına dolayısıyla ilişkisini gerçek yaşamda sürdürülen bir ilişkiden ayırt etmesine neden olabilecek güçlü bir etmen olarak düşünülebilir.

Sanal romantik ilişkilere yönelmede cinsiyetler arası fark olup olmadığı, araştırmacıların dikkatini çeken bir başka araştırma konusudur. Bu araştırmada cinsiyet ile sanal ilişki yaşama durumunun ilişkisine bakılmış ve anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgusu, erkeklerin internette daha fazla vakit geçirmelerine rağmen sanal ilişki (romantik veya değil) yaşama konusunda kadın ve erkek arasında anlamlı bir fark olmadığı bulgusuna ulaşan Golub ve diğerlerinin (2007) araştırmasıyla

örtüşmektedir. Öte yandan, literatürde sanal ilişki yaşamada cinsiyetler arası fark olduğu sonucuna ulaşan araştırmalar da mevcuttur. Kadıların erkeklere oranla daha fazla sanal arkadaş edindiklerini bildiren Wolak ve diğerlerinin (2002) araştırması bunlardan biridir. Özen ve Sarıcı'nın (2010) araştırması sonucunda, kendisini yalnız hisseden erkeklerin kadınlara oranla daha fazla sanal arkadaş edindikleri ve bu arkadaşlarıyla daha fazla zaman geçirdikleri bulgusu elde edilmiştir. Benzer bir araştırmada ise, kızların sanal iletişimi mevcut kız arkadaşlarıyla ve aile üyeleriyle görüşmek için daha çok kullandığı ancak yeni kişilerle ilişki kurmak amacıyla erkeklerin sanal iletişimi kızlara oranla daha fazla tercih ettiği bulunmuştur (Bonetti ve diğ., 2010). Ancak söz konusu araştırmadaki katılımcıların yaş ortalamasının küçük olması (12.8) ve kurulan ilişkinin yalnızca romantik ilişki olmaması gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bulgular arasındaki farklılık çok anlam taşımamaktadır. Dikkat çekilmesi gereken bir başka nokta ise cinsiyetler arası fark olduğunu söyleyen araştırmaların kendi içinde tutarlılık göstermemeleridir. Bazı araştırmalarda kadınların, bazıların da ise erkeklerin sanal ilişki yaşamaya daha eğilimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet değişkeni gibi yaş değişkenin de sanal ilişki yaşamada etkili olduğu düşünülmektedir. Çocuklarla ve yetişkinlerle kıyaslandığında ergenlerde sanal ilişki yaşama oranının daha yüksek olduğu bilinmektedir (Bonetti ve diğ., 2010; Lee, 2010; Parks ve Floyd, 1996). Ancak bu araştırma kapsamında 17-25 yaş aralığındaki ergenlerle çalışılmıştır ve yaş durumu 17-20, 21-22 ve 23-25 olmak üzere üç kategoride değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda yaş ile sanal romantik ilişki yaşama arasında anlamlı bir ilişki olduğu; daha büyük yaş grubundaki katılımcıların (23-25) sanal romantik ilişki yaşamaya daha eğilimli oldukları görülmüştür. Literatürdeki benzer araştırmalarla kıyaslama yapabilmek için bu yaş aralığı oldukça sınırlıdır ve ergenin gelişim dönemine göre sınıflandırarak bir yorumda bulunmak çok doğru olmayacaktır.

Cinsiyetin ve yaşın yanı sıra, ergenin internet kullanım biçimi ile internet ortamında romantik ilişki yaşama durumu değerlendirilmeye alınmış ve sonuç olarak internette geçirilen süre ile ilişki yaşama arasında anlamlı bir ilişki tespit edilirken, internetin kullanım amacı ile ilişki yaşama ilişkili bulunmamıştır. Her bağlandığında internette geçirdiği süre daha fazla olan

ergenlerde sanal romantik ilişki yaşama oranının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, alandaki benzer araştırma bulgularıyla da örtüşmektedir (Anderson, 2005; Gross, 2004). Bununla birlikte, ergenin sanal romantik ilişki yaşamasında interneti kullanma amacının fark yaratmadığı bulgusu benzer araştırmaların bulgularını desteklememektedir. Blais, Craig, Pepler ve Connolly (2008), interneti tanıdık kişilerle iletişim kurmak için kullananlarda romantik ilişki yaşama oranının daha yüksek olduğunu, hâlbuki yabancı kişilerle edilen sanal sohbetin ve eğlence amaçlı internet kullanımının romantik ilişki yaşama oranını azalttığını araştırmaları sonucu ortaya koymuşlardır.

Araştırmada ergenlerin internet ortamında bir yabancıyla tanışma oranları da araştırılmış ve %67,6 bulunmuştur. Çoğu araştırmacının, internet ortamında yabancılarla ilişki kurmanın olumsuz çıktılarına odaklandığı ve yapılan araştırmaların bu yönde bulguları olduğu (örn., Gross ve diğ., 2002; Seepersad, 2004; Valkenburg ve Peter, 2007; Valkenburg ve Peter, 2009) göz önüne alındığında bu araştırmanın bulgusu dikkat çekmektedir. Ayrıca ergenin sanal ortamda yabancı kişilerle tanışması ile sanal romantik ilişki yaşaması arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bulgu, araştırmadaki katılımcılar sanal romantik ilişki yaşadıkları kişilerle en yüksek oranda internet dışında tanışmış olduklarını belirtseler de, bir kısmının bu tarz bir ilişkiye sanal ortamda tanımadıkları kişilerle girdiklerini düşündürmektedir. Yine de, sanal ortamda bir yabancıyla tanışma oranı araştırma kapsamında yüksek bulunmuş olsa da benzer çalışmalarla internet kullanıcılarının sanal iletişimlerini yabancılardansa daha çok tanıdık kişilerle gerçekleştirdikleri bilinmektedir (örn., Valkenburg ve Peter, 2007; Gross, 2004; Peter ve diğ., 2006).

Sanal romantik ilişki, kişinin internet dışında yürüttüğü başka bir romantik ilişkisi sırasında yaşanıyorsa bu ilişki “ikincil romantik ilişki” olarak adlandırılmaktadır (Pauley ve Emmers-Sommer, 2007). Bu araştırmada ergenlerin sanal ilişkileri sırasında internet dışında da bir romantik ilişki yürütme oranlarının %22,5 olduğu bulunmuştur. Sanal romantik ilişkinin ikincil ilişki durumunda olması günlük yaşamda sürdürülen ilişkide “aldatma” olarak düşünülmektedir ve bazı araştırmalarla ikincil romantik ilişki yaşama oranı bu araştırmanın bulgusuyla kıyaslandığında daha yüksektir (örn., Ercan

ve Çok, 2007). Diğer yandan, araştırma kapsamında sanal ortamda aynı anda birden fazla romantik ilişki yaşama durumu da incelenmiş ve ergenlerin %19,8'inin aynı anda birden fazla sanal romantik ilişki yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Her iki bulgu bir arada değerlendirildiğinde ergenlerin çoğunlukla, sanal romantik ilişki içinde oldukları partnerlerine karşı sadık oldukları söylenebilir.

Sanal ilişkilerin ne kadar sürdüğünü incelemek, bu ilişkileri betimlemek bakımından önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında ergenlere sanal romantik ilişkilerinin ne kadar sürdüğü sorulmuş ve ilişkilerin en yüksek oranda 0-3 ay sürdüğü gözlenmiştir. Bu bulgu, Ercan ve Çok'un (2007), Parks and Roberts'ın (1998) araştırma sonuçlarıyla benzerdir. Feiring (1996), ergenlerin romantik ilişkilerini genellikle yoğun ama kısa-süreli olarak karakterize etmiştir. Bu bakımdan ergenlerin internet ortamındaki romantik ilişkilerinin de kısa ömürlü olması internet dışındaki romantik ilişkilerinden çok farklı olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Tüm bulgular bir arada değerlendirildiğinde, sanal romantik ilişkilerin ergenlerin hayatında önemli bir yer edindiği ve küçümsenmemesi gereken bir oranda yaygın olduğu söylenebilir. Ergenler, yaşadıkları sanal ilişkinin gerçek bir ilişkiden farklı olduğunu kabul etseler de ilişkiyi yaşama şekli bakımından gerçek bir romantik ilişkiden çok farklı yaşamadıklarına dair bazı ipuçları elde edilmiştir. Sanal romantik ilişkilerinin ergenlerin romantik ilişkilerine ancak yeni bir boyut kazandırmış olabileceği düşünülmektedir. İzleyen bölümde araştırmanın tüm bulguları kısaca gözden geçirildikten sonra, araştırmanın bulguları doğrultusunda gelecekte yapılacak çalışmalar için önerilerde bulunulmuştur.

# SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencisi ergenlerin internet ortamında yaşadıkları romantik ilişkileri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda ergenin kişisel özellikleri, internet kullanım biçimleri ve ilişkiye ilişkin özellikleri (ilişkiye başlama biçimleri ve nedenleri, ilişkideki paylaşımları, görüşme yöntem, sıklık ve süreleri, ilişkileri hakkındaki görüşleri, biten ilişkilerin süresi ve bitme sebepleri vb.) değerlendirilerek, ergenlerin sanal romantik ilişkileri betimlenmeye çalışılmıştır. Cinsiyetin, yaşın, anne baba eğitim düzeyleri ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin, yaşanılan yerin, sahip olunan olanakların (bilgisayar ve oda), internet kullanım biçiminin (sıklığı, süresi ve amacı), partnerle kamera, kulaklık, telefon yoluyla veya yüz yüze görüşmenin ve internet ortamında bir yabancıyla tanışmanın, ergenin sanal romantik ilişki yaşaması bakımından fark yaratıp yaratmadığına bakılmıştır.

Araştırma sonucunda ergenlerin yaklaşık üçte birinin sanal ortamda bir romantik ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bulgu benzer çoğu araştırmayla kıyaslandığında paralellik göstermektedir (Parks ve Roberts, 1998; McKenna ve diğ., 2002; Ercan ve Çok, 2007). Aslında bu oran ergenlerin sanal iletişimleri dikkate alındığında çok yüksek kabul edilemez. Çünkü araştırma kapsamında, gençlerin büyük çoğunluğu (%72) internet ortamında sürdürdükleri veya geliştirdikleri kişilerarası ilişkileri olduğunu belirtmişler ve bu ilişkilerini en yüksek oranda “dostça-arkadaşça”, en düşük oranda ise “romantik ilişki” olarak tanımlamışlardır. Ergenlerin sanal iletişimlerini en fazla tanıdıkları kişilerle ve mevcut arkadaşlarıyla yürüttüklerine dair araştırmalar oldukça fazladır (örn., McCown ve diğ., 2001; Wolak ve diğ., 2002; Gross, 2004; Peter ve diğ., 2006; Valkenburg ve Peter, 2007). Öyleyse ergenlerin sanal iletişimlerinin oldukça yaygın olduğu, romantik ilişkilerinin ise bu etkileşimler içinde çok büyük bir yer edinmediği; yine de tek başına sanal romantik ilişki yaşama durumlarına bakıldığında tablonun küçümsenmemesi gerektiği söylenebilir.

İnternet ilişkileriyle ilgili araştırmaların en fazla üzerinde durduğu noktalardan biri bu tarz ilişkileri, internet dışında sürdürülen ilişkilerle karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarının belirlenmeye çalışılmasıdır (örn., Aktaş, 2005; Pauley ve Emmers-Sommer, 2007). Bu karşılaştırmalarda daha çok sanal ilişkinin olumsuz çıktıları üzerinde durulur. Yaşanılan sanal ilişkinin ergenin iyi oluş hali, yalnızlık düzeyi ve diğer kişilerarası ilişkileri üzerindeki olumsuz etkilerine odaklanılmaktadır (örn., Sanders ve diğ., 2000; Kraut ve diğ., 2002; Kelleci, 2008; Subrahmanyam ve Greenfield, 2008; Özen ve Sarıcı, 2010). Bu araştırmada böyle bir karşılaştırma yapılmamış olsa da, ergenlerin sanal romantik ilişkileri ve ilişki yaşadıkları kişiyle ilgili belirtmiş olduğu görüşler ilişkinin internet ortamında veya dışında yaşanması arasında belirgin farklılıklar olmadığını göstermektedir. Öyle ki, katılımcıların sanal ilişki yaşadıkları kişiyle en fazla gerçek yaşamda tanışmış olmaları, yarısından fazlasının bu ilişkilerinden yakın çevrelerinin haberdar olması, büyük çoğunluğunun partnerlerinden kendileriyle ilgili gerçeğinden farklı yansıttıkları ya da sakladıkları bir durum olmaması ve yine çoğu katılımcının partnerinin dürüst olduğuna inanıyor olması ergenin yaşadığı ilişkinin gerçek yaşamda yaşanılan bir ilişkiden çok fazla farklılaşmadığını gösterir niteliktedir.

Benzer olarak, araştırma sonucunda ergenlerin büyük çoğunluğunun karşı cinsle ilişkilerinde kamera-kulaklık, telefon yardımıyla veya yüz yüze görüşmeleri ilişkilerini bir şekilde internet dışına taşıdıkları, internet ortamıyla sınırlandırmadıkları anlamı taşımaktadır. Bu değerlendirmeyi, ergenlerin sanal ilişki içinde oldukları kişiyle en yüksek oranda her gün görüşmeleri, paylaşımlarında en çok sohbet etmeyi ve en çok aralarındaki ilişki hakkında sohbet etmeyi tercih etmeleri bulguları da desteklemektedir.

Bunlardan farklı olarak, cinsellik konusunun ergenlerin sanal romantik ilişkilerinde çok fazla yer edinmemesi bu araştırmanın dikkat çeken bir bulgusudur. İnternet dışındaki romantik ilişkilerde fiziksel çekiciliğin ve dolayısıyla cinselliğin önemli etmenler olduğu bilinmektedir (Furman ve diğ., 1999; Collins, 2003; Steinberg, 2007). Ancak internet ortamında sözsüz ifadelerin azlığı, fiziksel çekiciliğin olmaması (Cooper ve Sportalari, 1997) sanal romantik ilişkilerin, gerçek romantik ilişkilerden farklı olduğuna işaret etmektedir.

Sanal romantik ilişkiye başlama gerekçesi olarak ergenlerin en çok "tesadüfen ve herhangi bir özel neden olmaksızın" cevabını göstermesi ise, bu tarz ilişkilere başlamak için ergenin illâ ki özel bir nedeninin olması gerekmediğini göstermektedir. Yani ergenler bir arayış ya da kaçış durumuyla bu tarz ilişkilere yönelmemektedirler denilebilir.

Araştırma kapsamında cinsiyetin, anne baba eğitim düzeylerinin ve ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin, ergenin bilgisayarı ve kendi odasının olmasının, kaldığı yerin, internet kullanım sıklığı ve amacının ergenin sanal romantik ilişki yaşaması bakımından fark yaratmadığı görülmüştür. Alandaki bazı benzer araştırmalarda cinsiyete (örn., Wolak ve diğ., 2002; Özen ve Sarıcı, 2010) ve internet kullanım amacına (örn., Blais ve diğ., 2008) göre farklılıklar bulunmuş olsa da bu araştırma bulguları arasındaki tutarsızlıklar dikkat çekmektedir.

Diğer yandan, ergenin yaşı, her seferinde internette geçirdiği süre ve sanal ortamda bir yabancıyla tanışması sanal ilişki yaşamasıyla ilişkili bulunmuştur. En büyük yaş grubundaki ergenlerde, internette her seferinde daha fazla zaman geçirenlerde ve bir yabancıyla tanıştığını söyleyenlerde sanal romantik ilişki yaşama oranı daha yüksektir. Elde edilen bu bulgular literatürdeki bazı araştırma bulgularıyla örtüşmektedir (örn., Anderson, 2005; Gross, 2004). Bu araştırmada sadece ergenlerle çalışıldığı ve dar bir yaş sınırı çizildiği için yaşla ilgili elde edilen bulgunun karşılaştırma yapılarak değerlendirilmesinin çok fazla anlam taşımayacağı; yine de tek başına yorumlandığında literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, genel bir değerlendirme yapıldığında ergenin yaşadığı romantik ilişkinin düşünüldüğü kadar farklı ve olumsuz nitelikleri olmadığı söylenebilir. İnternet, ergenlerin romantik ilişkilerine farklı bir boyut kazandırmış, hatta ilişkilerini kolaylaştırmıştır denilebilir. Karşı cinse ulaşım ve karşı cinsle iletişim kurmak için internet gençlere farklı kanallar yaratmıştır. Kaçınılmaz olarak internetin ergenin yaşamında daha fazla yer edineceği öngörülmekte ve başta kişilerarası ilişkileri olmak üzere ergenin etkileşimlerine çeşitlilik kazandıracağı düşünülmektedir. Elbette internetin beraberinde getireceği riskler ve tehditler de olacaktır, ancak yapılacak olan daha geniş kapsamlı bilimsel çalışmalar, hükümetlerin destekleri ile oluşturulacak eğitim programları ve alanla ilgili kuramsal açığın giderilmesi

yönündeki çabalar internetten daha bilinçli olarak yararlanılmasına yardımcı olacaktır.

Tüm literatür bir arada ele alındığında araştırmaların öncelikle birbirinden çok farklı ölçme araçlarıyla yapıldığı; yöntem dışında kuramsal çerçeve bakımından da büyük bir boşluk olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca aynı konu üzerinde çalışan araştırmacıların birbirlerinden çok farklı niteliklere sahip katılımcılarla çalışması da bulgular arasında farklılıklara yol açmaktadır. Örneğin internetteki sohbet odalarına kayıtlı kişilerle yapılan bir araştırma ile üniversite öğrencileri veya çocuklarla çalışılan bir araştırmanın bulgularını, farklılıklara yol açacağı için, aynı kefede değerlendirmemek gerekir. Bu nedenle bundan sonra yapılacak çalışmalarda sanal romantik ilişkileri betimlemek için nitel ve boylamsal çalışmalara ağırlık verilmesinin daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

Sanal romantik ilişkileri daha iyi anlamak için bu ilişkilerin internet dışında sürdürülen ilişkilerle kıyaslanması gerçekten çok anlamlıdır. Ancak yapılacak böyle bir karşılaştırmada aynı bireylerin gerçek ve sanal romantik ilişkilerinin kıyaslanmasının sanal romantik ilişkileri anlamak, benzerlik ve farklılıkları daha açık bir şekilde ortaya koymak bakımından daha çok fikir vereceği düşünülmektedir.

Literatür taraması sırasında, konuyla ilgili bilimsellikten uzak, güncel ve popüler olma gayretindeki çalışmaların sayıca fazla olduğu dikkati çekmiştir. Çünkü sanal ilişkiler genel olarak neredeyse herkesin yazılı ve görsel medya sayesinde bir şekilde haberdar olduğu, ilgi çeken ve merak uyandıran bir konudur. Gazetelerde ya da televizyonda gün geçmemektedir ki internetle ilgili bir haber çıkmasın. Durum böyle olunca bazı araştırmaların internetin popülerliğinden kaynaklı olarak “manşet başlığı” niteliğinde, çarpıcı bulgular elde etme çabasında oldukları gözlenmektedir. Bu girişimden uzak, bilimsel amaçları öncelikli olan, geçici ve sarsıcı söylentilerden sıyrılabilmiş, alana anlamlı katkılar sağlama gayretindeki çalışmalara daha çok gereksinim duyulmaktadır.

Son olarak, gençlerin yaşamında giderek daha fazla yer edineceği düşünülen internetin ve git gide çeşitlenen internet etkileşimlerinin gençlerin romantik ilişkilerinde de etkili olduğu görülmüştür. Gençleri daha iyi anlamak

için bu konuda yapılacak daha geniş çaplı ve derinlemesine çalışmalar önem taşımaktadır.

# KAYNAKÇA

Aksüt, M. ve Batur Z. (31 Ocak - 2 Şubat 2007). *İnternet Perspektifinde Ergenlerin Sosyalleşme ve İletişim Kurma Süreci.* Dumlupınar Üniversitesi, Akademik Bilişim Konferansı Bildirilerinde sunuldu.

Aktaş, C. (2005). İnterpersonal Communication through the Internet. *Selçuk İletişim, 3*, 4, 63-67.

Anderson, T.L. (2005). Relationships among Internet Attitudes, Internet Use, Romantic Beliefs, and Perceptions of Online Romantic Relationships. *Cyberpsychology & Behaviour. Vol.8*, No.6, 521-531.

Archer, T.M. (Ağustos 2003). Web-Based Surveys. *Journal of Extension, 41*(4). İnternet adresi: http://www.joe.org/joe/2003august/tt6.php Erişim tarihi: 17.09.2011.

Ayhan, B. ve Balcı Ş. (2009). Kırgızistan'da Üniversite Gençliği ve İnternet: Bir Kullanımlar ve Doyumlar Araştırması. *Bilig. Kış / 2009. Sayı 48:* 13-40.

Batıgün, A.D. ve Hasta, D. (2010). İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11,* 213-219.

Bayhan, P. ve Işıtan, S. (2010). Ergenlik Döneminde İlişkiler: Akran ve Romantik Romantik İlişkilere Genel Bakış. *Aile ve Toplum, Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi, 5*(20), 33-44.

Blais, J.J., Craig, W.M., Pepler, D. ve Connolly, J. (2008). Adolescents Online: The Importance of Internet Activity Choices to Salient Relationships. *Journal of Youth Adolescence, 37*:522–536.

Bonetti, L., Campbell, M.A. ve Gilmore, L. (2010). The Relationship of Loneliness and Social Anxiety with Children's and Adolescents' Online Communication. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 13*(3), 279-285.

Bowker, A., Bukowski, W. M., Hymel, S. ve Sippola, L. K. (2000). Coping with Daily Hassles in the Peer Group During Early Adolescence: Variations as a Function of Peer Experience. *Journal of Research on Adolescence, 10*( 2), 211 – 243.

Brown, B.B. (1990). Peer Groups and Peer Cultures. In S.S. Feldman ve G.R. Elliott (Editörler). *At the Threshold: The Developing Adolescent.* Cambridge, MA: Harvard University Pres. (s.171-196).

Brown, B.B. (1999). "You're Going with Who?": Peer Group Influences on Adolescent Romantic Relationships. In W. Furman, B.B. Brown, ve C. Feiring (Editörler). *The Development of Romantic Relationships in Adolescence*. NY: Cambridge University Press. (s. 291-329).

Bölükbaş, K. (2005). *İnternet Kafeler, İnternet ve Toplum*. Anı Yayıncılık, Ankara.

Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı.* Ankara: Pegem Yayınları, 10. Baskı.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.A., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Pegem Yayınları, 5. Baskı.

Çevik, B.G. (2008). Lise 3. Sınıf Öğrencilerinin Arkadaşlık İlişkilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17, 2,* 35–50.

Collins, W.A. (2003). More Than Myth: The Developmental Significance of Romantic Relationships During Adolescence. *Journal of Research on Adolescence, 13*(1), 1–24.

Colwell, J. ve Kato, M. (2003). Investigation of the Relationship Between Social Isolation, Self-Esteem, Agression and Computer Gameplay in Japanese Adolescents. Asian Journal of *Social Psychology, 6*, 149-158.

Conde, Z.J. (2010). *Adolescents Cyberconnections: Identity Definition and Intimacy Disclosure an a Social Networking Site*. Yayınlanmamış doktora tezi, Iowa, Iowa Devlet Üniversitesi.

Connolly, J., ve Goldberg, A. (1999). Romantic Relationships in Adolescence: The Role of Friends and Peers in Their Emergence and Development. In W. Furman, B.B. Brown, ve C. Feiring (Editörler). *The Development of Romantic Relationships in Adolescence*. New York: Cambridge Press. (s. 266- 290).

Connolly, J., Craig, W., Goldberg, A., ve Pepler, D. (2004). Mixed-Gender Groups, Dating, and Romantic Relationships in Early Adolescence. *Journal of Research in Adolescence, 14*(2), 185-207.

Cooper, A. ve Sportolari, L. (1997). Romance in Cyberspace: Understanding Online Attraction. *Journal of Sex Education and Therapy, 22*, 7–14.

Cummings, J., Butler, B., ve Kraut, R. (2002). The Quality of Online Social Relationships. *Communications of the ACM, 45(7),* 103-108.

Çetin, E. (bilinmeyen tarih). *Sosyal İletişim Ağları ve Gençlik: Facebook Örneği.* İnternet adresi:
http://idc.sdu.edu.tr/tammetinler/bilim/bilim15.pdf
Erişim tarihi: 20.09.2011.

Davies, P.T. ve Windle, M. (2000). Middle Adolescents' Dating Pathways and Psychosocial Adjustment. *Merrill-Palmer Quarterly*, *46*(1), 90–118.

Demir, N.Ö., Baran, A.G. ve Ulusoy, D. (2005). Türkiye'de Ergenlerin Arkadaş ve Akran Grupları ile İlişkileri ve Sapmış Davranışlar: Ankara Örneklemi, *Bilig, Kış, 32*, 83-108.

Diyarbekirli, H. (2007). *Ergen ve Yetişkin Kadınların Ergenlik Dönemlerindeki Flört İlişkilerinin Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ercan, H. ve Çok, F. (2007). Gençlerin İnternet Ortamında Kurdukları İlişkiler. *Popüler Kültür ve Çocuk*. Yayına Haz: Ahioğlu, N. ve Güney, N. Ankara: Dipnot ve ÇOKAUM yay., 37-70.

Feiring, C. (1996). Concepts of Romance in 15-year-old Adolescents. *Journal of Research on Adolescence*, *7*, 214–224.

Feiring, C. (1999). Other-Sex Friendship Networks and The Development of Romantic Relationships in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence, 28*(4), 495-512.

Furman, W. (2002). The Emerging Field of Adolescent Romantic Relationships. *Current Directions in Psychological Science, 11*(5), 177-180.

Furman, W., Brown, B.B. ve Feiring, C. (1999). *The Development of Romantic Relationships in Adolescence.* NY: Cambridge University Press.

Furman, W., ve Shaffer, L. (2003). The Role of Romantic Relationships in Adolescent Development. In P. Florsheim (Editör). *Adolescent Romantic Relations and Sexual Behavior: Theory, Research, and Practical Implications*. Mahweh, NJ: Lawrence Erlbaum. (s.3-23).

Gander, M. J. ve Gardiner, H.W. (2007). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Yay. Haz. *B*. Onur). Ankara: İmge. 6. Baskı. (orjinal basım tarihi, 1993).

Globus, S. (2002*),* The Good, the Bad and the Internet. *Current Health, 2*, 28(6), 13-15.

Golub, Y., Baillie, M.A. ve Brown, M.J. (2007). Gender Differences in Internet Use and Online Relationships. *American Journal of Psychological Research, 3*(1), 72-77.

Griffiths, M. (2001). Sex on the Internet: Observations and Implications for Internet Sex Addiction. *Journal of Sex Research, 38(4).* 333-343.

Gross, E.F. (2004). Adolescent Internet Use: What We Expect, What Teens Report. A*pplied Developmental Psychology, Vol. 25*, 633-649.

Gross, R. ve Acquisti, A. (2005). Information Revelation and Privacy in Online Social Networks (The Facebook case). http://www.heinz.cmu.edu/~acquisti/papers/privacy-facebook-gross-acquisti.pdf Erişim tarihi: 25.07.2011

Gross, E., Juvonen, J. ve Gable S. (2002). Internet Use and Well-being in Adolescence. *Journal of Social Issues, 58:* 75–90.

Güven, S. ve Kovanlıkaya, Ç. (2008). Postmodern Rear Window: Facebook. *6th International Symposium Communication in the Millennium-Proceedings*, 14-10 Mayıs 2008, C.1, 419-431.

*http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=42*

Erişim tarihi: 20.09.2011.

*http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/turkey*

Erişim tarihi: 3.10.2011.

Joyner, K., ve Udry, J.R. (2000). You Don't Bring Me Anything but Down: Adolescent Romance and Depression. *Journal of Health and Social Behavior, 41*, 369-391.

Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği*. Doktora tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Elazığ, 2007.

Kelleci, M. (2008). İnternet, Cep Telefonu, Bilgisayar Oyunlarının Çocuk ve Gençlerin Ruh Sağlığına Etkileri, *TAF Preventive Medicine Bulletin, 7*(3), 253-256.

Kelleci, M., Güler, N., Sezer, H. ve Gölbaşı, Z. (2009). Lise Öğrencilerinde İnternet Kullanma Süresinin Cinsiyet ve Psikiyatrik Belirtiler ile İlişkisi, *TAF Preventive Medicine Bulletin, 8*(3), 223-230.

Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Sosyal Bilgiler Enstitüsü Dergisi, c.17,* 231-256.

Kraut, R., Kiesler, S., Boneva, B., Cummings, J., Helgeson, V. ve Crawford, A. (2002) Internet Paradox Revisited. *Journal of Social Issues*, *58,* 49-74.

La Greca, A.M. ve Harrison, H.W. (2005). Adolescent Peer Relations, Friendships and Romantic Relationships: Do They Predict Social Anxiety and Depression? *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 34, 49-61.

Larson, R., ve Lampman-Petraitis, C. (1989). Daily Emotional States Reported by Children and Adolescents. *Child Development, 60,* 1250–1260.

Larson, R.W., Clore, G.L., ve Wood, G.A. (1999). The Emotions of Romantic Relationships: Do They Wreak Havoc on Adolescents? In W. Furman

ve B. B. Brown (Editörler). *The Development of Romantic Relationships in Adolescence.* NY: Cambridge University Press. (s. 19-49).

Lee, Sook, J., (2009). Online Communication and Adolescent Social Ties: Who Benefits More From Internet Use? *Journal of Computer-Mediated Communication, 14,* 509-531.

Lee, S. (2010). Analysis of College Students' Online Life-Styles and Their Psychological Profiles in South Korea. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking, 13*(6), 701-704.

Levesque, R.J.R. (1993). The Romantic Experience of Adolescents in Satisfying Love Relationships. *Journal of Youth and Adolescence, 22* (3), 219–251.

Levinger, G. (1974). A Three-Level Approach to Attraction: Toward an Understanding of Pair Relatedness. In T. L. Huston (Editör). *Foundations of Interpersonal Attraction*. New York: Academic Press. (s. 99–120).

Liau, A.K., Khoo, A. ve Ang, P.H. (2005). Factors Influencing Adolescents Engagement in Risky Internet Bahavior, *CyberPsychology and Behaviour*, *8*(6), 513-520.

Lin, S.S.J. ve Tsai, C.C. (2002). Sensation Seeking and Internet Dependence of Taiwanese High School Adolescents. *Computers in Human Behaviour. 18*: 411-426.

McCabe, M.P. (1984). Toward a Theory of Adolescent Dating. *Adolescence, 73*, 159-170.

McCown, J.A., Fischer, D., Page, R. ve Homant, M. (2001). Internet Relationships: People Who Meet People. *Cyberpsychology & Behaviour*, *Vol.4*, No.5.

McKenna, K. Y. A. (2007). A Progressive Affair: Online Dating to Real World Mating. In M.T., Whitty, A.J. Baker, ve J.A. Inman, (Editörler). *Online Matchmaking* Hampshire, England: Palgravae Macmillan. (s. 112–124).

McKenna, K.Y.A., Green, A.S. ve Gleason, M.E.J. (2002). Relationship Formation on the Internet: What's the Big Attraction? *Journal of Social Issues 58*:9–31.

Milani, L., Osuadella, D. ve Blasio, P. D. (2009). Quality of Interpersonal Relationships and Problematic Internet Use in Adolescence. *Cyberpsychology & Behaviour. Vol.12,* No. 6.

Montepare, J.M. ve Lachman, M.E. (1989). "You're Only As Old As You Feel": Self-Perceptions of Age, Fears of Aging, and Life Satisfaction from Adolescence to Old Age. *Psychology and Aging, 4*(1), 73-78.

Nice, M.L. ve Katzev, R. (1998). Internet Romances: The Frequency and Nature of Romantic On-Line Relationships. *CyberPsychology & Behavior, 1*(3), 217-223.

Onur, B. (2005). *Anılardaki Aşklar: Çocukluğun ve Gençliğin Psikososyal Tarihi*. İstanbul: Kitap Yayınları.

Özen, Ü. ve Sarıcı, M.B.K. (2010). Yalnızlık Olgusu ve Sanal Sohbetin Yalnızlığın Paylaşımına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 24*(1), 149-160.

Parks, M.R. ve Floyd, K. (1996). Making Friends in Cyberspace. *Journal of Communication, 46*:80–97.

Parks, M.R. ve Roberts, L.D. (1998). 'Making MOOsic': The Development of Personal Relationships on Line and a Comparison to Their Off-line Counterparts. *Journal of Social and Personal Relationships, 15*, 517–537.

Paul, E.L. ve K.M. White, K.M. (1990). The Development of Intimate Relationships in Late Adolescence. *Adolescence, 25*, 375–400.

Pauley, P.M. ve Emmers-Sommer, T.M. (2007). The Impact of Internet Technologies on Primary and Secondary Romantic Relationship Development. *Communication Studies, 58, 4*, 411-427.

Peter, J., Valkenburg, P.M. ve Schouten, A.P. (2005). Developing a Model of Adolescent Friendship Formation on the Internet. *Cyberpsychology & Behaviour, 8*, 5, 423-430.

Peter, J., Valkenburg, P.M. ve Schouten, A.P. (2006). Characteristics and Motives of Adolescents Talking With Strangers on the Internet. *Cyberpsychology & Behaviour, 9*, 5, 526-530.

Pettijohn II, T.F., Naples, G.M. ve McDermott, L.A. (2010). Gender, College Year and Romantic Relationship Status Differences in Embarrassment and Self Attitudes of College Students. *Individual Differences Research, 8*, 3, 164-170.

Sanders, C., Field, T., Diego, M. ve Kaplan, M. (2000) The Relationship of Internet Use to Depression and Social Isolation Among Adolescents. *Adolescence, 35*, 237–242.

Santrock, J. W. (1998). *Adolescence*. New York: McGraw-Hill.

Seepersad, S. (2004). Coping with Loneliness: Adolescent Online and Offline Behavior. *CyberPsychology & Behavior, 7:* 35–39.

Seiffge-Krenke, I., Bosma, B., Chau, C., Çok, F., Gillespie, C., Loncaric, D., Molinar, R., Cunha, M., Veisson, M. ve Rohail, I. (2010). All They Need is Love? Placing Romantic Stress in the Context of Other Stressors: A 17-Nation Study. *International Journal of Behavioral Development, 34:* 106.

Skipper, J.K. ve Nass, G. (1966). Dating Behaviour: A Framework Analysis and Illustration. *Journal of the Marriage and the Family, 28*, 412-420.

Sorensen, S. (2007). *Adolescent Romantic Relationships. Research Facts and Findings.* Ithaca, NY: for Youth Centre of Excellence, Cornell University, Familylife Development. http://www.actforyouth.net/documents/AdolescentRomanticRelationships_July07.pdf. Erişim tarihi: 15.05.2011

Sprecher, S. (2009). Relationship Initiation and Formation on the Internet. *Marriage and Family Review, 45:*761-782.

Stalh, C. ve Fritz, N. (2002). Internet Safety: Adoloescents Self Report, *Journal of Adolescent Health, 31*, 7-10.

Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. (Yay. Haz. F. Çok). Ankara: İmge Yayınları. (orjinal basım tarihi, 1985).

Stern, L.A. ve Taylor, K. (2007). Social Networking on Facebook. *Journal of the Communication, Speech and Theatre Association of North Dakota. 20*(9), 21.

Subrahmanyam, K. ve Greenfield, P. (2008). Online Communication and Adolescent Relationships. *Future of Children, 18, 1,* 119-146.

Sweeney, C. (1999, Kasım 17). A Chat Room You Can Be NEI. New York*: New York Times Magazine,* 66-68.

Şenormancı, Ö., Konkan, R. ve Sungur, M.Z. (2010). İnternet Bağımlılığı ve Bilişsel Davranışçı Terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 11,* 261-268.

Taysi., E., (2000). *Benlik Saygısı, Arkadaşlardan ve Aileden Sağlanan Sosyal Destek: Üniversite Öğrencileriyle Yapılan Bir Çalışma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tel, M. ve Köksalan, B. (2009). Günümüzde Yeni Bir Boş Zaman Aktivitesi Olarak Internet: Öğretim Üyeleri Örneği. *Electronic Journal of Social Sciences, 8*, 28, 262-272.

Thurlow, C. ve McKay, S. (2002). Adolescents and New Technology of Communication. Report of the Task Force on Language, *Social Psychology and Adolescence*, August.

Toprak, A., Yıldırım, A., Aygül, E., Binark, M., Börekçi, S. ve Çomu, T. (2009). *Toplumsal Paylaşım Ağı: Facebook: "Görülüyorum Öyleyse Varım".* Ankara: Kalkedon Yayınları.

Valkenburg, P.M., Schouten, A. ve Peter, J. (2005). Adolescents' Identity Experiments on the Internet, *New Media & Society,* 7, 3, 383–402.

Valkenburg, P.M., ve Peter, J. (2007). Preadolescents' and Adolescents' Online Communication and Their Closeness to Friends. *Developmental Psychology, 43,* 267-277.

Valkenburg, P.M. ve Peter, J. (2007). Internet Communication and its Relation to Well-Being: Identifying Some Underlying Mechanisms. Media Psychology, 9, 43–58.

Valkenburg, P.M. ve Peter, J. (2009). Social Consequences of the Internet for Adolescents: A Decade of Research. Current Directions in Psychological Science, 18, 1–5.

Walther, J.B. (1996). Computer-Mediated Communication: Impersonal, Interpersonal and Hyperpersonal Interaction. *Communication Research, 23,* 1, 3-43.

Walther, J.B., Slovacek, C., ve Tidwell, L.C. (2001). Is a Picture Worth a Thousand Words? Photographic Images in Long Term and Short Term Virtual Teams. *Communication Research, 28,* 105–134.

Whitty, M. (2001). Age/Sex/Location: Uncovering the Social Cues in the Development of Online Relationships. *Cyberpsychology & Behavior, 4*(5).

Wildermuth, S.M. ve Vogl-Bauer, S. (2007). We Met on the Net: Exploring the Perceptions of Online Romantic Relationship Participants. *Southern Communication Journal, 72*(3), 211-227.

Wilson-Shockley, S. (1995). Parental Permission to Date and Its Relationship to Drug Use and Suicidal Thoughts Among Adolescents. *Adolescence, 17*, 409–418.

Wolak, J., Mitchell, K.J., ve Finkelhor, D. (2002). Close Online Relationships in a National Sample of Adolescents. *Adolescence,* 37, 441-456.

Young, K.S. (1998). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *Cyberpsychology & Behaviour, 1*, 237-244.

## EK 1

### Sanal Romantik İlişki Anketi (SRİA)

Bu anket, siz üniversite gençlerinin internet ortamında kurduğunuz “sanal romantik ilişkiler”le ilgili olarak hazırlanmıştır. Anket, “kişisel bilgiler", "internet kullanımı" ve "internet ortamında yaşanan romantik ilişkiler” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

“İnternet ortamında romantik ilişki” ifadesi, yaşanan romantik ilişkinin yoğun olarak internet ortamında geçiyor almasıyla ilgilidir. Bu nedenle yaşadığınız romantik ilişki, internet ortamında başlamamış olabilir ancak internet ortamında varlığını sürdürüyor olabilir. Ya da internet ortamında başlamış, ancak internet dışında sürüyor olabilir.

Ankette yer alan soruları, lütfen kendi görüşlerinizi dikkate alarak içtenlikle yanıtlayınız. Elde edilen bilgiler, yalnızca bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Katkınız için teşekkür ederim.

Hanife Büyükpapuşcu
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

1. Yaşınız

2. Cinsiyetiniz

- K
- E

3. Hangi üniversitede öğrenim görüyorsunuz?

4. Hangi programda öğrenim görüyorsunuz?

5. Kaçıncı sınıfta öğrencisiniz?

6. Annenizin eğitim durumu nedir?

- Okuma yazma bilmiyor
- Okuma yazma biliyor ama ilköğretim mezunu değil
- İlköğretim mezunu
- Ortaöğretim (lise) mezunu
- Yükseköğretim mezunu

7. Babanızın eğitim durumu nedir?

- Okuma yazma bilmiyor
- Okuma yazma biliyor ama ilköğretim mezunu değil
- İlköğretim mezunu
- Ortaöğretim (lise) mezunu
- Yükseköğretim mezunu

8. Ailenizin aylık geliri nedir? (Varsa kira, yardım gibi eve giren tüm gelirleri dikkate alınız.)

- 1000 TL. ve altı
- 1000 TL. – 3000 TL.
- 3000 TL. – 5000 TL.
- 5000 TL. – 7000 TL.
- 7000 TL. ve üzeri

9. Nerede kalıyorsunuz?

- Ailemin yanında
- Yurtta
- Arkadaşlarımla evde
- Bir akrabamın ya da tanıdığın yanında
- Tek başıma evde
- Diğer

10. Kaldığınız yerde kendinize ait bir odanız var mı?

- Evet
- Hayır

11. Kendinize ait bilgisayarınız var mı?

- Evet
- Hayır

12. İnternete çoğunlukla nereden bağlanıyorsunuz?

- Ev
- Yurt
- Okul
- İnternet cafe
- Telefon (dolayısıyla bulunduğum her yerden)
- Diğer

13. Ne sıklıkla internet kullanıyorsunuz?

- Ayda birkaç kez
- Haftada 1 kez
- Haftada 2-3 kez arası
- Haftada 4-6 kez arası
- Her gün

14. İnterneti en çok ne amaçla kullanıyorsunuz?

- Günlük işlerle ilgili bilgilenmek ve seçenekleri görmek için (bilet alma, rezervasyon yaptırma, sinema seanslarına bakma vb.)
- Eğlence için (oyun oynama, video izleme, müzik dinleme. vb.)
- İletişim kurmak için (elektronik posta, msn, sosyal paylaşım ağları vb.)
- Banka işlemleri, alışveriş, ödemeler vb. için
- Diğer

15. İnternete bağlandığınızda genellikle ne kadar süre internette kalıyorsunuz?

- En çok yarım saat
- 1/2 - 1 saat arası
- 1 - 3 saat arası
- 3 saatten fazla

16. Hiç internet ortamında birisiyle tanıştınız mı?

- Evet
- Hayır

17. İnterneti kişilerarası ilişkilerinizi (arkadaşlık.. vb.) sürdürmek ve geliştirmek amacıyla kullanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

18. İnternet ortamında sürdürdüğünüz ve/veya geliştirdiğiniz ilişkilerinizi genellikle nasıl tanımlarsınız? (birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- [ ] Dostça - Arkadaşça İlişkiler
- [ ] Aile İlişkileri
- [ ] Romantik (duygusal) İlişkiler
- [ ] Öylesine, Sıradan İlişkiler

19. İnternet ortamında bir romantik ilişkiniz (sevgili, flört,çıkma...) var mı? (Anketin başındaki yönergede de belirtildiği gibi ilişkinin internet ortamında başlamış olması şart değildir. Önemli olan ilişkinin yoğunluğunun sanal ortamda gerçekleşmesidir.)

- [ ] Var ve devam ediyor
- [ ] Vardı ama bitti
- [ ] Hiç olmadı

**"Hiç olmadı" seçeneğini işaretleyenler için anket burada sona ermiştir. Katılımınız için teşekkür ederim.**

**Lütfen bundan sonraki soruları yanıtlarken, yaşadığınız sadece bir romantik ilişkiyi (şu an devam edeni ya da sizin için en önemli olanı) dikkate alınız.**

20. Bu kişiyle nasıl tanıştınız?

- [ ] Elektronik posta ya da msn aracılığıyla
- [ ] Facebook, twitter vb. sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla
- [ ] Forumlarda, sohbet odalarında veya arkadaş bulma sitelerinde
- [ ] İnternet dışında (gerçek yaşamda)
- [ ] İnternette oyun oynarken
- [ ] Diğer

**21-37 arası sorular "Var ve devam ediyor" seçeneğini işaretleyenler içindir. "Vardı ama bitti" seneğini işaretleyenler anketi 38. sorudan itibaren yanıtlamaya devam edebilirler.**

21. İnternette romantik ilişki kurma nedeniniz nedir? (birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- [ ] Kendimi daha rahat ifade edebildiğim ve daha kolay iletişim kurabildiğim için
- [ ] Gizli yürütebildiğim için
- [ ] İnternet ortamının sunduğu "tanınmazlık" sayesinde kendimi istediğim gibi tanıtabildiğim için
- [ ] Gerçek yaşamda kendime uygun birini bulamadığım için

- [ ] Tesadüfen ve herhangi bir özel neden olmadan başladı
- [ ] Popüler olduğunu düşündüğüm için

22. Bu kişiyle internet ortamında iletişim kurma sıklığınız nedir?

- [ ] Ayda birkaç kez
- [ ] Haftada 1 - 2 kez arası
- [ ] Haftada 4 - 6 kez arası
- [ ] Her gün
- [ ] Günde birkaç kez

23. Bu kişiyle internet ortamında her iletişim kurduğunuzda yaklaşık olarak ne kadar süre geçiriyorsunuz?

- [ ] 1 saatten az
- [ ] 1 - 2 saat arası
- [ ] 2 - 4 saat arası
- [ ] 4 - 6 saat arası
- [ ] 6 saatten fazla

24. Bu kişiyle internet ortamındaki paylaşımlarınız nelerdir? (birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- [ ] Sohbet etme
- [ ] Birlikte oyun oynama
- [ ] Görüşleri tartışma
- [ ] Film, video, müzik, foto vb. veri paylaşma
- [ ] Diğer

25. Bu kişiyle en çok hangi konular üzerine sohbet ediyorsunuz? (birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- [ ] Aile içi ilişkiler
- [ ] Özel konular ve kadın-erkek ilişkileri
- [ ] Siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb.
- [ ] Müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konular
- [ ] Aramızdaki ilişki
- [ ] Cinsellik
- [ ] Diğer

26. Bu kişiyle internet ortamındaki görüşmelerinizde sesli ve görsel destekli iletişimden (kamera, kulaklık..) faydalanıyor musunuz?

- [ ] Evet
- [ ] Hayır

27. Bu kişiyle internet ortamı dışında telefonla ya da yüz yüze görüşüyor musunuz?

- Evet
- Hayır

28. Bu kişiyle internet dışında birbirinize cep telefonundan mesaj (sms) atıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

29. Bu kişiyle sosyal paylaşım ağlarında (facebook, twitter...vb.) görüşüyor musunuz?

- Evet
- Hayır

30. Bu kişiyle sohbet sitelerinde (msn, myspace...vb.) görüşüyor musunuz?

- Evet
- Hayır

31. İnternet ortamında devam eden bir romantik ilişkiniz varken, aynı zamanda internet dışında da sürdürdüğünüz bir romantik ilişkiniz var mı?

- Evet
- Hayır

32. İnternet ortamında aynı anda sürdürdüğünüz birden fazla romantik ilişkiniz var mı?

- Evet
- Hayır

33. Romantik ilişki yaşadığınız kişiden, kendinizle ilgili sakladığınız ya da ona özelliklerinizi gerçeğinden farklı yansıttığınız durumlar var mı? (örneğin, yaş, cinsiyet, eğitim durumu….vb.)

- Evet
- Hayır

34. Bu kişinin size karşı yeterince dürüst olduğuna inanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

35. İlişkinizin, gereksinimlerinizi karşıladığına inanıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

36. İnternet ortamında sürdürdüğünüz romantik ilişkinizi yakın çevrenizle (aile, arkadaş, akraba…) paylaşıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

37. İnternet ortamında sürdürdüğünüz romantik ilişkinizin ciddi ve internet dışında yürütülen bir romantik ilişkiden tamamiyle farksız olduğunu düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır

**Bundan sonraki soruları, 19. soruya "vardı ama bitti" seçeneğini işaretleyenler cevap verecektir.**

38. İnternet ortamında yaşadığınız romantik ilişkiniz ne kadar sürdü?

- 1 aydan az
- 2 ay - 3 ay
- 3 ay - 6 ay
- 7 ay - 1 yıl
- 1 yıl - 2 yıl
- 2 yıldan fazla

39. İnternet ortamında kurduğunuz romantik ilişki niçin bitti?

- İletişim kopukluğundan dolayı (kendimi iyi anlatamadığım ya da onu yeterince anlayamadığım için)
- Güvenmediğim için
- Değer vermediğim ve ilişkiye emek harcamak istemediğim için
- Kıskançlık yüzünden
- Hayatımda başka birisi olduğu için
- Çevrem onaylamadığı ve çevremden saklamak zorunda olduğum için
- Diğer

40. İnternette romantik ilişki kurma nedeniniz neydi? (birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- Kendimi daha rahat ifade edebildiğim ve daha kolay iletişim kurabildiğim için
- Gizli yürütebildiğim için
- İnternet ortamının sunduğu "tanınmazlık" sayesinde kendimi istediğim gibi tanıtabildiğim için
- Gerçek yaşamda kendime uygun birini bulamadığım için

- [ ] Tesadüfen ve herhangi bir özel neden olmadan başladı
- [ ] Popüler olduğunu düşündüğüm için

41. Bu kişiyle internet ortamında iletişim kurma sıklığınız yaklaşık olarak neydi?

- [ ] Ayda birkaç kez
- [ ] Haftada 1 - 2 kez arası
- [ ] Haftada 4 - 6 kez arası
- [ ] Her gün
- [ ] Günde birkaç kez

42. Bu kişiyle internet ortamında her iletişim kurduğunuzda yaklaşık olarak ne kadar süre geçiriyordunuz?

- [ ] 1 saatten az
- [ ] 1 - 2 saat arası
- [ ] 2 - 4 saat arası
- [ ] 4 - 6 saat arası
- [ ] 6 saatten fazla

43. Bu kişiyle internet ortamındaki paylaşımlarınız nelerdi? (birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- [ ] Sohbet etme
- [ ] Birlikte oyun oynama
- [ ] Görüşleri tartışma
- [ ] Film, video, müzik, foto vb. veri paylaşma
- [ ] Diğer

44. Bu kişiyle en çok hangi konular üzerine sohbet ediyordunuz? (birden fazla işaretleyebilirsiniz)

- [ ] Aile içi ilişkiler
- [ ] Özel konular ve kadın-erkek ilişkileri
- [ ] Siyaset, din, günlük olaylar, toplumsal konular vb.
- [ ] Müzik, tiyatro, sinema vb. kültürel konular
- [ ] Aramızdaki ilişki
- [ ] Cinsellik
- [ ] Diğer

45. Bu kişiyle internet ortamındaki görüşmelerinizde sesli ve görsel destekli iletişimden (kamera, kulaklık..) faydalanıyor muydunuz?

- Evet
- Hayır

46. Bu kişiyle internet ortamı dışında telefonla ya da yüz yüze görüştünüz mü?

- Evet
- Hayır

47. Bu kişiyle internet dışında birbirinize cep telefonundan mesaj (sms) atıyor muydunuz?

- Evet
- Hayır

48. Bu kişiyle sosyal paylaşım ağlarında (facebook, twitter...vb.) görüşüyor muydunuz?

- Evet
- Hayır

49. Bu kişiyle sohbet sitelerinde (msn, myspace...vb.) görüşüyor muydunuz?

- Evet
- Hayır

50. Romantik ilişki yaşadığınız kişiden, kendinizle ilgili sakladığınız ya da ona özelliklerinizi gerçeğinden farklı yansıttığınız durumlar var mıydı? (örneğin, yaş, cinsiyet, eğitim durumu….vb.)

- Evet
- Hayır

51. İnternet ortamında devam eden bir romantik ilişkiniz varken, aynı zamanda internet dışında da sürdürdüğünüz bir romantik ilişkiniz oldu mu?

- Evet
- Hayır

52. İnternet ortamında aynı anda birden fazla romantik ilişkiniz oldu mu?

- Evet
- Hayır

53. Bu kişinin size karşı yeterince dürüst olduğuna inanıyor muydunuz?

- Evet
- Hayır

54. İlişkiniz sizin için doyum sağlayıcı mıydı (ilişkinizden memnun muydunuz)?

- Evet
- Hayır

55. İnternet ortamında sürdürdüğünüz romantik ilişkinizden yakın çevreniz (aile, arkadaş, akraba…) haberdar mıydı?

- Evet
- Hayır

56. İnternet ortamında sürdürdüğünüz romantik ilişkinizin ciddi ve internet dışında yürütülen bir romantik ilişkiden tamamiyle farksız olduğunu düşünüyor muydunuz?

- Evet
- Hayır

**Anketi cevapladığınız için çok teşekkür ederim.**